

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

**LIETUVA.
ŠVIETIMAS REGIONUOSE
Ugdymo aplinka**

2008

ŠVIETIMO APRŪPINIMO CENTRAS

Vilnius 2008

Švietimo ir mokslo ministerija kasmet pristato regioninę lyginamąją švietimo būklės apžvalgą. Ji parengta bendradarbiaujant Švietimo ir mokslo ministerijos, apskričių ir savivaldybių padalinių, Švietimo informacinių technologijų centro ir Švietimo plėtotės centro specialistams. Šiame leidinyje analizuojami mokyklų ugdymo aplinkos rodikliai. Leidinys skirtas švietimo vadybininkams, politikams ir plačiajai visuomenei.

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siūsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt).

REDAKcinė GRUPė:

Alvydas Puodžiukas (pirmininkas)
Ričardas Ališauskas
dr. Vaino Brazdeikis
dr. Rita Dukynaitė
dr. Pranas Gudynas
Arūnas Plikšnyš

LEIDINIO RENGėjAI:

dr. Albinas Kalvaitis, Jolanta Navickaitė.

STATISTINIUS ŠVIETIMO DUOMENIS, INFORMACIJĄ APIE MOKYKLAS IR MOKYTOJUS APSKRITYSE IR SAVIVALDYBĖSE TEIKĖ BEI KONSULTAVO:

Švietimo ir mokslo ministerija

Ričardas Ališauskas, Indrė Burbulytė, Alvidas Dekaminavičius, Antanas Drungilas, dr. Rita Dukynaitė, Regina Klepačienė, Laima Kvaraciejienė, Jolita Mackevičienė, Kristina Markelienė, Petras Navickas, Stanislava Sabaliauskienė, Mirga Skakunova, Stanislava Strolaitė, Dalia Švelnienė, Giedrė Vėsulaitė, Jūratė Vosylytė.

Švietimo informacinių technologijų centras

dr. Vaino Brazdeikis, Algirdas Cibulskis, Eduardas Daujotis, Mantas Masaitis, Juozas Rajeckas, Rimantas Pikšrys, Aurimas Pokvytis, Galina Šestakova, Ingrida Šiaučiulienė, Irena Vainorienė, Laura Vindbergaitė.

Apskričių ir savivaldybių švietimo padalinių specialistai

Juozas Albuskas, Janina Alonderienė, Virginija Bajoriūnaitė, Rūta Balevičienė, Asta Baškevičienė, Dalia Brazienė, Kazys Černeckis, Beata Jelena Černiavskaja, Violeta Damskienė, Henrik Danulevič, Birutė Dapšienė, Kazimiera Daujotienė, Vygandas Dilys, Voitech Doval, Algirdas Gintalas, Antanas Gvildys, Vitalija Jagelavičienė, Vaidotas Jakavičius, Auksė Jazepčikienė, Rima Jokimienė, Rūta Jonušienė, Gediminas Kačiulis, Leonida Kanciauskiene, Virginija Kazakauskienė, Rūta Klimaitė, Skaidrutė Kriukienė, Marytė Latakienė, Asta Lesauskienė, Danutė Lisauskienė, Gražina Lungienė, Reda Majariene, Rimas Marcinkus, Regina Markevič, Petras Martinaitis, Vida Mikalajūnienė, Virginija Mikėnienė, Inga Murauskienė, Edita Navickienė, Marijonas Nemanis, Vitalija Okienė, Robertas Pareigis, Rasa Petrėtienė, Artūras Pimpė, Bronius Pranaitis, Vyda Pranckevičienė, Skaidra Preibienė, Boleslav Ragucki, Antanas Rarivas, Aldona Rusteikienė, Arvydas Skliutas, Petras Slabada, Faustas Sragauskas, Genovaitė Stanevičienė, Dalė Steponavičienė, Daiva Stonienė, Marija Šavalinskienė, Inga Šlikienė, Liudas Tamulevičius, Birutė Tekorienė, Arūnas Telksnys, Evaldas Vaičiūnas, Giedrė Vaičiūnienė, Dalius Vaitkevičius, Vaidas Valiukas, Nijolė Vargonienė, Danutė Vasiliauskaitė, Rima Vilčinskienė, Zita Vilkončienė, Beta Zaveckienė, Jonas Žemaitis, Regina Žiegienė, Juozas Žiulpa, Vygandas Žiurkelis, Angelė Žiūraitienė.

Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Valentina Samienė.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Daiva Zabarauskiene.

SURINKTUS DUOMENIS IR INFORMACIJĄ TIKRINO BEI ANALIZAVO:

Apskričių ir savivaldybių švietimo padalinių specialistai

Danutė Armonienė, Kastytis Augaitis, Ona Aurylienė, Virginija Bajoriūnaitė, Rūta Baliukonienė, Asta Baškevičienė, Virginija Batutienė, Romualdas Bladžinauskis, Dalia Brazienė, Birutė Brogienė, Nina Bunina, *Birutė Dapšienė*, Henrik Danulevič, Gintaras Demenius, Artūras Dizinskas, Vygandas Dilys, Regina Eitmonaitė, Alma Finagėjevienė, Vergilija Galbuogienė, Jolanta Ganasauskienė, Laura Grendienė, Jolanta Grevienė, Gediminas Gudas, Antanas Gvildys, Tomas Jankūnas, Vaidotas Jakavičius, Bronislovas Jakutonis, Auksė Jazepčikienė, Rimantas Jocius, Genovaitė Juodeikienė, Vitalija Jurienė, Gintarė Juškienė, Janina Kaminskienė, Virginija Kazakauskienė, Rasa Kazlauskienė, Genovaitė Keraminienė, Violeta Kovenė, Marytė Latakienė, Aurimas Laužadis, Asta Lesauskienė, Danutė Liutvaitienė, Gražina Lungienė, Nila Mėlynienė, Vida Mikalajūnienė, Arvydas Mitalas, Dalius Mockevičius, Inga Murauskienė, Vijoleta Norkutė, Karolis Podolskis, Regina Patašienė, Liudmila Petrauskienė, Algirdas Petravičius, Vitalija Pociūtė, Vida Pranckevičienė, Skaidra Preibienė, Danutė Ragelienė, Boleslav Ragucki, Juoleta Rimkutė, Vytas Rukšėnas, Aldona Rusteikienė, Ineta Sendžikienė, Virginija Sirvidienė, Ona Skrabulienė, Petras Slabada, Pranas Speteliūnas, Dalė Steponavičienė, Valdas Subatavičius, Antanas Sungaila, Nina Šutova, Jonas Tamošaitis, Birutė Tekorienė, Arūnas Telksnys, Giedrė Vaičiūnienė, Danguolė Vaitkevičienė, Vaidas Valiukas, Laima Valužienė, Vidmantas Vansavičius, Vida Vasiliauskienė, Lina Viktoravičienė, Rimvydas Zailskas, Beta Zaveckienė, Janė Žeimienė, Regina Žiegienė, Žydrė Žilinskienė, Angelė Žiūraitienė.

DAILININKĖ Ilona Malevska

MAKETUOTOJAS Gintautas Vaitonis

REDAKTORIAI: Aurelija Budavičienė, Justinas Šorys

Švietimo ir mokslo ministerija, pradėdama naujus mokslo metus, jau penktą kartą visuomenei pristato serijos „Lietuva. Švietimas regionuose“ leidinį, kuriame pagal nustatytus rodiklius apžvelgiama švietimo būklė visose savivaldybėse ir apskrityse, vertinama, kaip sekasi įgyvendinti Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metams nuostatas.

„Lietuva. Švietimas regionuose 2008“ – tai išsamus leidinys apie bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo aplinką, parengtas naudojantis švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenimis, bendradarbiaujant su savivaldybių ir apskričių administracijų darbuotojais. Pasirinkta leidinio struktūra iš esmės leidžia įvertinti, kaip naudojamos valstybės skiriamos lėšos bendrajam lavinimui organizuoti, koks yra šių lėšų poreikis siekiant gerinti ugdymo aplinką, kartu – ir bendrąją ugdymo kokybę.

Išanalizavus duomenis aiškėja, kad savivaldybės, kuriose yra sutvarkytas bendrąjį lavinimą teikiančių mokyklų tinklas, gerokai racionaliau panaudoja švietimo reikmėms valstybės skiriamas lėšas. Tikimės, kad šis faktas paskatins ir kitas savivaldybes pasekti geriausiųjų pavyzdžiu.

Šiais metais kartu su savivaldybių ir apskričių specialistais pabandėme apibendrinti mokyklų renovavimo būklę. Šiuo metu esame visiškai renovavę ar rekonstravę apie 13 proc. bendrojo lavinimo mokyklų pastatų, kuriuose mokosi apie 15 proc. visų mokinių. Tačiau kapitalinio remonto reikia dar maždaug pusei mokyklų pastatų, todėl ir toliau išlieka aktualus uždavinys – kartu su mokyklų steigėjais bei privačiais rėmėjais ieškoti lėšų mokyklų pastatams renovuoti ir rekonstruoti.

Nuoseklus ir sistemingas mokyklų aprūpinimas geltonaisiais autobusais padeda sutrumpinti mokiniams kelionės iki mokyklos laiką: iš 18 proc. toliau nei 3 kilometrai nuo mokyklos gyvenančių mokinių į mokyklą yra vežama 17 proc. mokinių.

Beveik visos bendrojo lavinimo mokyklos turi interneto ryšį, mokyklose daugėja naujų, šiuolaikinių kompiuterių bei kitos kompiuterinės įrangos. Lėšų kompiuterizavimui skiria ne tik valstybė, bet ir mokyklų steigėjai bei įvairūs rėmėjai. Pasiekę pakankamai aukštą mokyklų kompiuterizavimo lygį, šiandien turime kelti naujus uždavinius – siekti, kad kompiuteriai ir kita techninė įranga būtų tikslingai ir dažniau naudojama pačiame ugdymo procese.

Apžvelgiau tik keletą rodiklių, tačiau akivaizdu – šiandien esame padarę daug, kad mokinių ugdymosi aplinka būtų šiuolaikiškesnė, jaukesnė, labiau atliepianti mokytojų ir mokinių poreikius. Tačiau ateities iššūkių dar daug: turime visi kartu susitelkti ir nuveikti dar daugiau, kad mūsų mokyklose ir mokiniams, ir mokytojams mokytis kartu būtų gera. Tikiuosi, kad leidinys „Lietuva. Švietimas regionuose 2008“ prisidės apibendrinant ir švietimo pertvarkos dvidešimtmečio darbus.

dr. Algirdas Monkevičius,
švietimo ir mokslo ministras

TURINYS

Ivadas.....	5	Šiaulių apskritis	112
Trumpa švietimo būklės regionuose 2008 metais apžvalga	6	Akmenės rajono savivaldybė	114
Alytaus apskritis	40	Joniškio rajono savivaldybė	116
Alytaus miesto savivaldybė.....	42	Kelmės rajono savivaldybė.....	118
Alytaus rajono savivaldybė.....	44	Pakruojo rajono savivaldybė	120
Druskininkų savivaldybė	46	Radviliškio rajono savivaldybė	122
Lazdijų rajono savivaldybė	48	Šiaulių miesto savivaldybė	124
Varėnos rajono savivaldybė	50	Šiaulių rajono savivaldybė	126
Kauno apskritis.....	52	Tauragės apskritis.....	128
Birštono savivaldybė.....	54	Jurbarko rajono savivaldybė	130
Jonavos rajono savivaldybė	56	Pagėgių savivaldybė	132
Kaišiadorių rajono savivaldybė	58	Šilalės rajono savivaldybė	134
Kauno miesto savivaldybė.....	60	Tauragės rajono savivaldybė	136
Kauno rajono savivaldybė	62	Telšių apskritis	138
Kėdainių rajono savivaldybė.....	64	Mažeikių rajono savivaldybė	140
Prienų rajono savivaldybė	66	Plungės rajono savivaldybė	142
Raseinių rajono savivaldybė.....	68	Rietavo savivaldybė	144
Klaipėdos apskritis	70	Telšių rajono savivaldybė	146
Klaipėdos miesto savivaldybė	72	Utenos apskritis	148
Klaipėdos rajono savivaldybė.....	74	Anykščių rajono savivaldybė	150
Kretingos rajono savivaldybė	76	Ignalinos rajono savivaldybė	152
Neringos savivaldybė	78	Molėtų rajono savivaldybė	154
Palangos miesto savivaldybė.....	80	Utenos rajono savivaldybė	156
Skuodo rajono savivaldybė	82	Visagino savivaldybė	158
Šilutės rajono savivaldybė	84	Zarasų rajono savivaldybė	160
Marijampolės apskritis	86	Vilniaus apskritis	162
Kalvarijos savivaldybė	88	Elektrėnų savivaldybė	164
Kazlų Rūdos savivaldybė	90	Šalčininkų rajono savivaldybė	166
Marijampolės savivaldybė	92	Širvintų rajono savivaldybė	168
Šakių rajono savivaldybė.....	94	Švenčionių rajono savivaldybė	170
Vilkaviškio rajono savivaldybė	96	Trakų rajono savivaldybė	172
Panevėžio apskritis	98	Ukmergės rajono savivaldybė	174
Biržų rajono savivaldybė	100	Vilniaus miesto savivaldybė	176
Kupiškio rajono savivaldybė	102	Vilniaus rajono savivaldybė	178
Panevėžio miesto savivaldybė	104	Švietimo ir mokslo ministerijos pavaldumo mokyklos....	180
Panevėžio rajono savivaldybė.....	106	Profesinės mokyklos.....	182
Pasvalio rajono savivaldybė	108	Duomenų šaltiniai ir rodiklių skaičiavimo būdas.....	184
Rokiškio rajono savivaldybė.....	110		

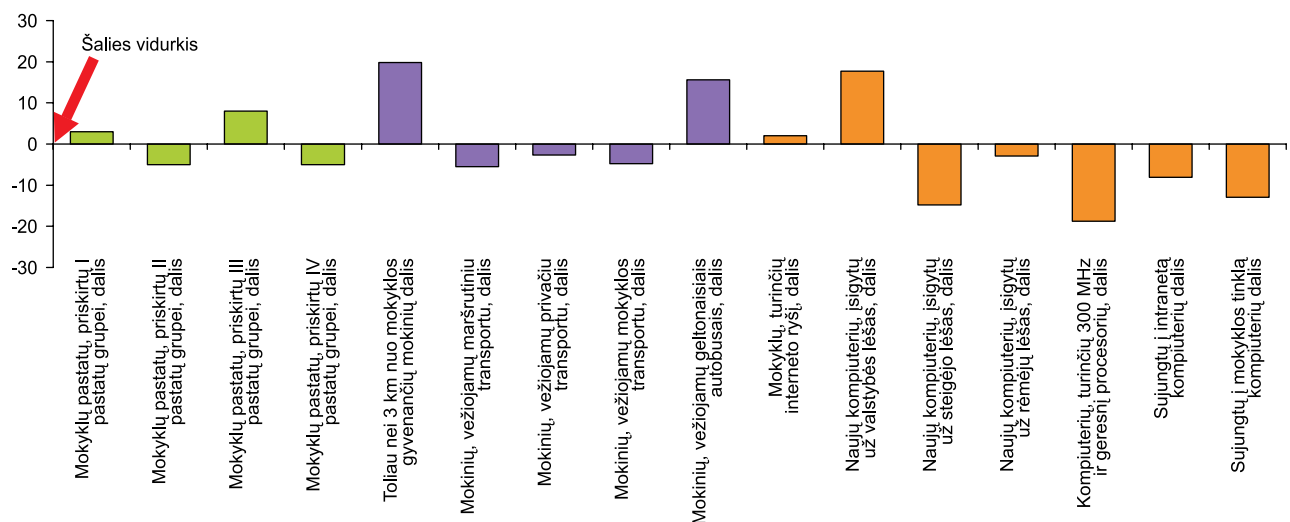

IVADAS

Tai penktasis leidinys apie švietimo būklę Lietuvos regionuose, kuriame aptariamos pagrindinės savivaldybių ir apskričių įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo aplinkos ypatybės, atskleidžiami ryškiausi rodiklių skirtumai. Be savivaldybių ir apskričių įsteigtų mokyklų, šiame leidinyje taip pat pristatomos Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos bei šalyje veikiančios profesinės mokyklos.

Leidinyje pradedamas trumpa apžvalga, kurioje yra susisteminti ir apibendrinti savivaldybių, apskričių ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo aplinką apibūdinantys Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metams bei Valstybės švietimo stebėsenos rodikliai. Kituose skyriuose pateikiama informacija apie apskričių ir savivaldybių, o knygos pabaigoje – apie Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų bei profesinių mokyklų ugdymo aplinką. Kiekviena savivaldybė aptariama pagal tuos pačius rodiklius, o pateikiami duomenys lyginami su nacionaliniu vidurkiu, kuris nurodomas laužtiniuose skliaustuose. Apskričių ir Švietimo ir mokslo ministerijos mokyklos dėl savo veiklos specifikos skiriasi nuo savivaldybių įsteigtų mokyklų, todėl visur, kur tik įmanoma, buvo atskirai skaičiuoti savivaldybių ir apskričių įsteigtų mokyklų vidurkiai. Aprašant Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtų bei profesinių mokyklų ugdymo aplinką, nacionalinis vidurkis nėra nurodomas. Leidinyje savivaldybės išdėstytos pagal apskritis: pirmiausia pristatoma apskritis, paskui – pagal abėcėlę jos savivaldybės.

Leidinyje naudojamų rodiklių sąrašas bei skaičiavimo metodai aprašyti leidinį užbaigiančiame skyriuje „Duomenų šaltiniai ir rodiklių skaičiavimo būdas“. Kiekviena savivaldybė ar apskritis pagal šį rodiklių sąrašą gali atlikti savo regiono švietimo būklės analizę. Toliau pateiktame paveiksle iš viso leidinyje naudojamo rodiklių sąrašo yra išrinkti mokyklų pastatus, mokinių vežiojimą ir mokyklų kompiuterizavimą apibūdinantys rodikliai. Šalies vidurkis yra laikomas „sąlyginiu nuliu“. Vertikalioje ašyje atidedant savivaldybės rodiklių reikšmių ir šalies vidurkio skirtumus gaunama savivaldybės būklę atspindinti diagrama.

Taigi galima daryti išvadas, kad lyginant su šalies situacija „N“ savivaldybėje yra šiek tiek daugiau visiškai renovuotų ar rekonstruotų mokyklų pastatų, tačiau kur kas daugiau mokyklų pastatų, kuriems (išskyrus jų pamatus) yra būtinas kapitalinis remontas. „N“ savivaldybėje yra gerokai daugiau mokinių, gyvenančių toliau kaip 3 km nuo mokyklos, daugiausia jų į mokyklą vežiojama geltonaisiais autobusais. Daugiau nei vidutiniškai šalyje „N“ savivaldybėje yra mokyklų, turinčių interneto ryšį. Daugiau nei vidutiniškai šalyje naujų kompiuterių mokykloms nuperkama valstybės lėšomis, mažiau nei šalyje – už steigėjo skirtas lėšas. „N“ savivaldybės mokyklose yra daug daugiau nei vidutiniškai šalyje senų kompiuterių ir mažiau išplėtotas kompiuterių tinklas bei intranetas. Todėl „N“ savivaldybės mokyklų steigėjas turėtų daugiau investuoti į mokyklų kompiuterinės bazės atnaujinimą pirkdamas ne tik kompiuterius, bet ir įrangą, reikalingą kompiuterių tinklui bei intranetui sukurti.

Leidinyje vartojamos santrumpos:

- ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija
- ITC – Švietimo informacinių technologijų centras
- STD – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
- Eurostat – Europos Sąjungos statistikos tarnyba

TRUMPA ŠVIETIMO BŪKLĖS REGIONUOSE 2008 METAIS APŽVALGA

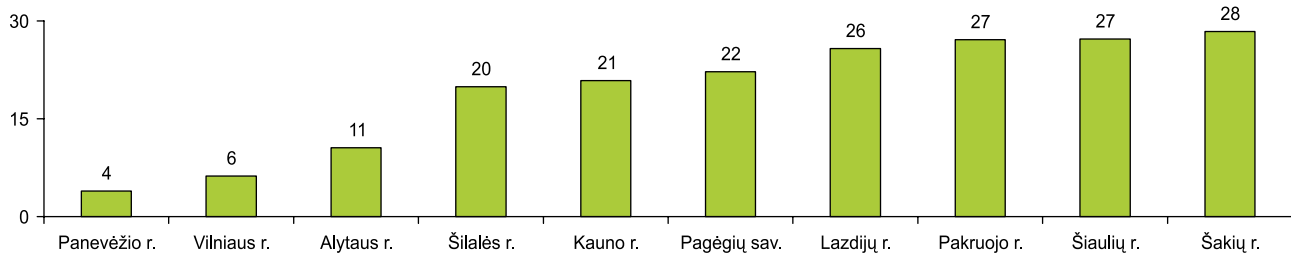
Lietuvoje švietimo būklė paprastai analizuojama naudojant rodiklius. 2005 m. lapkričio 10 d. Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-2240 „Dėl valstybės švietimo stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“ apibrėžta, kad rodiklis – būklės, skirtumų ir (ar) pokyčių masto požymis, matmuo. Rodiklis parodo analizuojamos problemos mastą, pokyčių kryptį arba skirtumus tarp įvairių mokyklų, mokytojų ar mokinių grupių. Šiame leidinyje švietimo būklė atskleidžiama taikant ugdymo aplinkos rodiklius. Skaitines kiekvieno šių rodiklių reikšmes galima rasti šio leidinio puslapiuose, kuriuose nusakomos savivaldybių, apskričių, Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtos mokyklos.

Gyventojų skaičius, gyventojų tankumas ir miesto gyventojų dalis

Tai – pirminė informacija apie savivaldybę ir galimybes savivaldybės teritorijoje teikti bendrojo lavinimo paslaugas. Didelis bendras gyventojų skaičius paprastai lemia ir didelį privalomo mokytis amžiaus asmenų skaičių. Todėl gyventojų skaičius savivaldybėje apskritai rodo, kiek sudėtinga teikti bendrojo lavinimo ir kitas švietimo paslaugas ikimokyklinio, privalomo mokytis amžiaus vaikams ir vyresniems asmenims.

Miesto gyventojų dalis ir gyventojų tankumas tiesiogiai susiję su bendrojo lavinimo mokyklų tinklo ypatybėmis. Kuo daugiau savivaldybėje kaimo gyventojų, tuo didesnė ikimokyklinio ir privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių dalis gyvena toliau nuo artimiausios bendrojo lavinimo mokyklos ar ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Esant tokiai situacijai ugdymo įstaigų steigėjams sunkiau užtikrinti, kad vaikas ar jaunuolis greitai ir be papildomų sunkumų pasiektų jam skirtą ugdymo įstaigą. Mažesnė miesto gyventojų dalis savivaldybėje taip pat parodo, kad yra daug didesnė tikimybė, jog pakankamai didelė tos savivaldybės privalomo mokytis amžiaus asmenų dalis mokosi nedidelėse kaimo mokyklose. Apibūdinant ugdymo aplinką tai reiškia, kad tokioms savivaldybėms daugiau lėšų, skaičiuojant vienam mokiniui, reikia išleisti, norint užtikrinti deramo lygio ugdymo aplinką, taip pat būtina į bendrojo lavinimo mokyklą kasdien vežioti daugiau mokinių ir skirti tam daugiau lėšų.

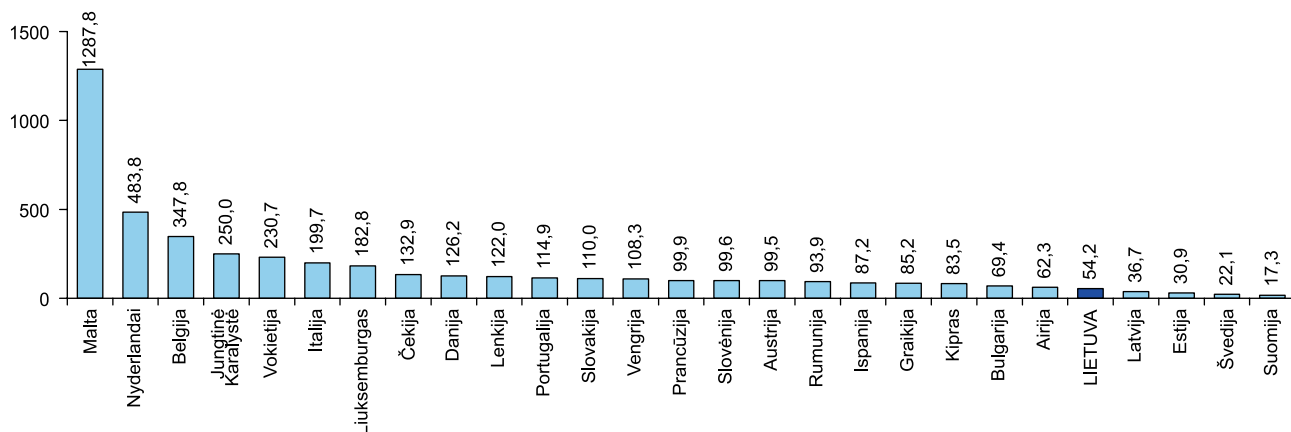
1 pav. Lietuvos savivaldybės, kuriose miesto gyventojų dalis mažiausia (proc.)

Šaltinis: STD

1 pav. matyti, kad dėl mažos miesto ir didelės kaimo gyventojų dalies bendrąjį lavinimą sunkiausia organizuoti Panevėžio, Vilniaus, Alytaus, Šilalės ir Kauno rajonų savivaldybėse. Mažą miesto gyventojų dalį paprastai turi vadinamosios „priemiestinės“ savivaldybės – aplink didelio miesto savivaldybę išsidėsčiusios kaimiškosios savivaldybės.

2 pav. Gyventojų tankumas Europos Sąjungos valstybėse 2006 m. (gyv./ kv. km)

Šaltinis: Eurostat

Lietuva yra viena iš mažiausių gyventojų tankumą turinti Europos Sąjungos valstybė. Pagal šį rodiklį Lietuva lenkia tik Suomiją, Švediją, Latviją ir Estiją. Toks gyventojų tankumas Lietuvai sukelia tam tikrų problemų organizuojant bendrojo lavinimo mokyklų tinklą ir pabrangina išlaidas bendrajam lavinimui organizuoti.

Lietuvoje miesto gyventojai sudaro 67 proc. visų gyventojų.

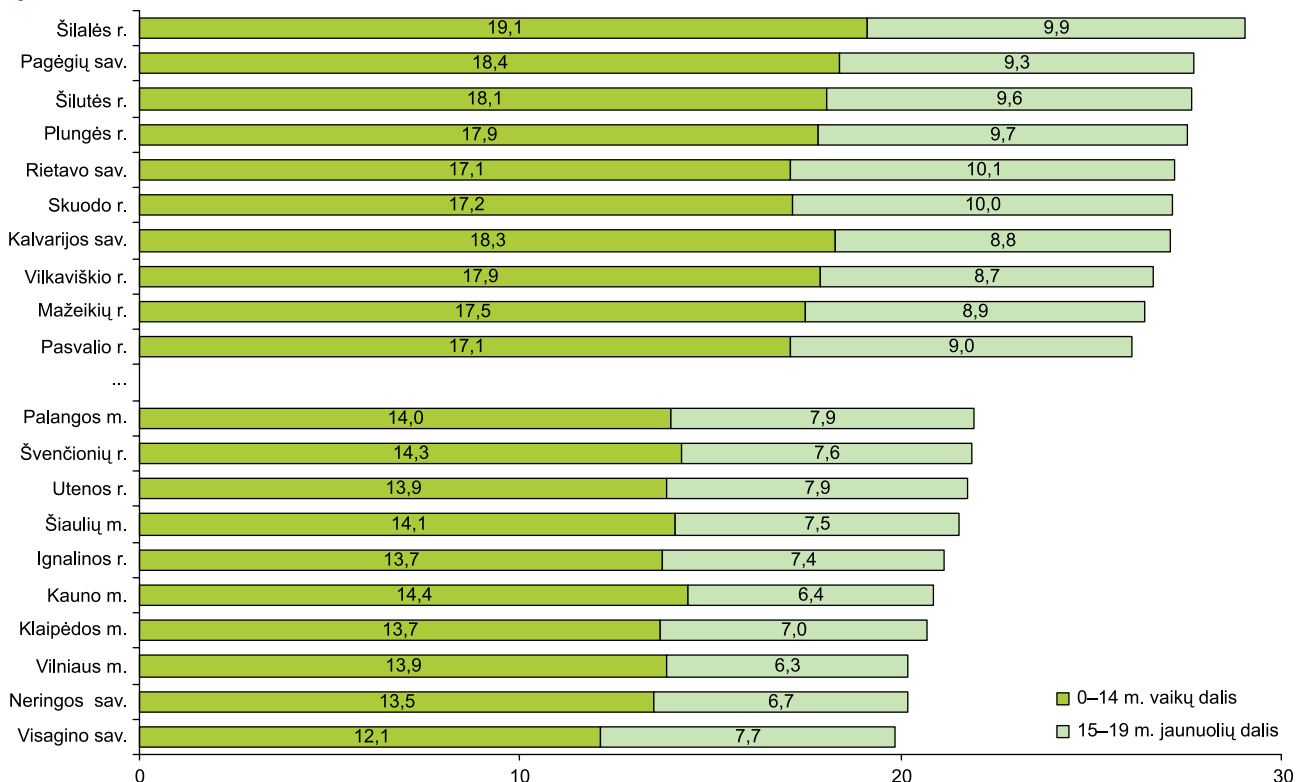

0–14 ir 15–19 metų vaikų ir jaunuolių skaičius bei dalis (proc.), lyginant su bendru gyventojų skaičiumi

Tai – švietimo kontekstą apibūdinantis valstybės švietimo stebėsenos rodiklis. Kartu tai ir Europos Komisijos stebimas rodiklis. 0–14 ir 15–19 metų vaikų ir jaunuolių skaičius bei dalis (proc.), lyginant su bendru gyventojų skaičiumi, leidžia prognozuoti ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo mastus ir planuoti būtinas lėšas ikimokykliniam ugdymui ir bendrajam lavinimui. Su šio rodiklio skaitinėmis reikšmėmis taip pat susijusi savivaldybės, kaip ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo mokyklų steigėjos, galimybė įvertinti, ar mokytojų ir mokyklų skaičius savivaldybėje atitinka esamą poreikį.

Lietuvos savivaldybės skiriasi pagal 0–19 metų amžiaus vaikų ir jaunuolių dalį, lyginant su bendru gyventojų skaičiumi.

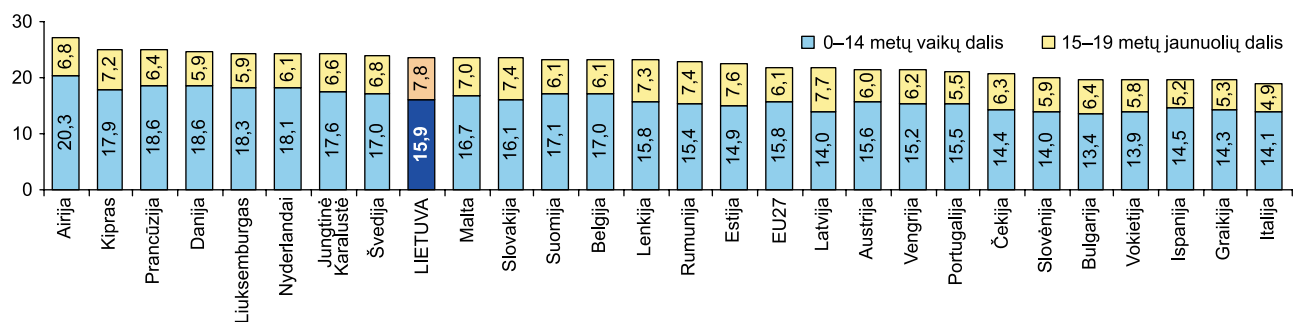
3 pav. 0–19 metų vaikų ir jaunuolių dalis, lyginant su bendru gyventojų skaičiumi (mažiausios ir didžiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: STD

Lyginant su 2006 m., didžiausią 0–19 metų gyventojų dalį turinčios savivaldybės ir jų išsidėstymo seka iš esmės nesiskiria. Didesnė nei šalies vidurkis šio amžiaus gyventojų dalis dažniau gyvena Žemaitijos regiono savivaldybėse. Mažiausia ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių dalis gyvena Visagino savivaldybėje (2006 m. – Vilniaus mieste, Visaginas 2006 m. buvo tik šeštas tarp mažiausių šio amžiaus grupės atstovų dalį turinčių savivaldybių). Mažiausia ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių dalis paprastai yra didžiųjų miestų savivaldybėse.

4 pav. 0–19 metų vaikų ir jaunuolių dalis, lyginant su bendru gyventojų skaičiumi ES valstybėse 2007 m. sausio 1 d. (proc.)

Šaltinis: Eurostat

2007 m. pradžioje 0–19 metų vaikų ir jaunuolių dalis Lietuvoje viršijo Europos Sąjungos vidurkį. Lietuva pagal šį rodiklį užima devintą vietą tarp ES valstybių.

2008 m. sausio 1 d. Lietuvoje 0–14 metų vaikai sudarė 15,4 proc., o 15–19 metų jaunuoliai – 7,8 proc. visų gyventojų.

Privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių (7–16 m.) skaičius ir dalis

Rodiklis leidžia savivaldybei prognozuoti bendrojo lavinimo apimtis konkrečioms mokslo metams ir planuoti būtinas lėšas bendrajam lavinimui. Privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičiaus kaitos stebėjimas padeda planuoti ir tikslinti būtinas lėšas švietimui. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 9 straipsniu nustatyta, kad pradinio ugdymo pirmąją klasę vaikas pradeda lankyti, kai tais kalendoriniais metais jam sukanka 7 metai. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 29 straipsniu nustatyta, kad vaikas iki 16 metų negali nutraukti mokymosi pagal privalomojo švietimo programas.

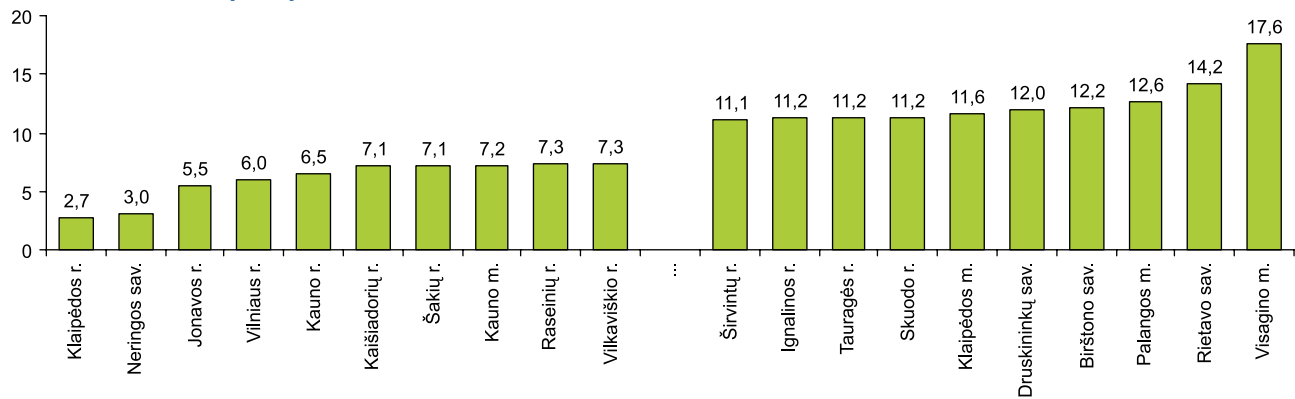
Privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičius taip pat leidžia savivaldybėms įvertinti, ar visi privalomo mokytis amžiaus vaikai ir jaunuoliai lanko kurią nors bendrojo lavinimo mokyklą.

Savivaldybės teritorijoje gyvenančių ir kurių nors savivaldybėje veikiančio bendrojo lavinimo mokyklą lankančių privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičiai gali nesutapti šalia didžiųjų miestų esančiose savivaldybėse, kai dalis tose savivaldybėse gyvenančių privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių mokosi už savivaldybės ribų esančio didelio miesto bendrojo lavinimo mokyklose.

Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklų steigėjos Lietuvoje yra savivaldybės, todėl, lyginant savivaldybės teritorijoje gyvenančių 7–16 metų vaikų ir jaunuolių skaičių su savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių mokinių skaičiumi, netiesiogiai (nes antrasis skaičius aprėpia ir bendrojo lavinimo mokyklų vyresnius nei 16 metų mokinius) galima taip pat nustatyti, kokia savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų mokinių dalis gyvena kitoje savivaldybėje.

Lietuvos savivaldybėse, palyginti su 2005 m., nevienodai mažėjo privalomo mokytis amžiaus (7–16 metų) vaikų ir jaunuolių skaičius.

5 pav. Privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičiaus mažėjimas 2007 m., lyginant su 2005 m. (mažiausios ir didžiausios reikšmės) (proc. punktais)

Šaltinis: STD

Labiausiai privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių per dvejus metus sumažėjo Visagino mieste. Pakankamai didelis privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių mažėjimas stebimas Širvintų, Ignalinos, Tauragės ir Skuodo rajonuose, Palangos ir Klaipėdos miestuose, Druskininkų ir Birštono savivaldybėse. Didžiojoje šių savivaldybių dalyje privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičius labai mažėja jau kelerius metus iš eilės. Mažiausiai privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių sumažėjo Klaipėdos rajone, taip pat Jonavos, Vilniaus, Kauno, Kaišiadorių, Šakių, Raseinių ir Vilkaviškio rajonuose, Kauno mieste, taip pat Neringos savivaldybėje. Visagine privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių sumažėjo šešis kartus daugiau nei Klaipėdos rajone.

Lietuvoje privalomo mokytis amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičius, lyginant 2005 ir 2007 m., sumažėjo 8,8 procentinio punkto.

Bendrojo lavinimo mokyklų, mokinių ir mokytojų skaičius

Tai – pirminė informacija apie bendrojo lavinimo mokyklų būklę kiekvienoje savivaldybėje. Apskritis viršinininko administracijos, Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtų mokyklų atveju – tai informacija apie tai, kaip organizuojama pagalba specialiųjų poreikių turintiems privalomo mokytis amžiaus mokiniams.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu numatyti įvairūs mokyklų tipai specifiniams uždaviniams pasiekti. Pavyzdžiui, mokykla-darželis, skirtingai nei pradinė mokykla, teikia tiek ikimokyklinio, tiek ir pradinio ugdymo programas. Todėl mokykloje-darželyje pagal ikimokyklinio ugdymo programą ugdytam vaikui palengvėja perėjimas į pirmąją klasę. Kai kuriems vaikams tai labai svarbu. Jaunimo mokyklos bendrieji nuostatai numato, kad šis mokyklos tipas skirtas bendrojo lavinimo mokykloje nepritapusiems, mokymosi motyvų stokojantiems mokiniams. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos numato, kad turi būti sukurta ir išplėta paramos ypač gabiems vaikams ir jaunimui sistema. Tam gali pasitarnauti platus ir mokiniams lengvai pasiekiamas gimnazijų tinklas. Jeigu savivaldybės teritorijoje šių tipų mokyklų mažiau paplitusios, vadinasi, savivaldybė specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių problemas sprendžia kitais būdais.

Vidurinės mokyklos kaip bendrojo lavinimo mokyklos tipas ne visada atliepia besikeičiančius mokinių poreikius. Todėl Vals-

tybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose numatyta, kad kai kurios vidurinės mokyklos gali laipsniškai peraugti į gimnazijas, jeigu tai nusprendžia mokyklos steigėjas. O antroje gimnazijos koncepcijos redakcijoje numatoma, kad laipsniškai, vykstant mokyklų akreditacijai, gimnazija turi tapti svarbiausiu pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą teikiančios mokyklos tipu. Didesnė „ilgųjų“ vidurinių mokyklų dalis suvestiniame bendrojo lavinimo mokyklų skaičiuje netiesiogiai rodo menkesnę savivaldybės nuostatą taikyti įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklų ypatumus savivaldybėje gyvenančių mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių poreikiams tenkinti. Bendras mokyklų skaičius, mokinių ir mokytojų skaičius parodo, kokio lygio vidurinio ugdymo uždavinius sprendžia viena ar kita savivaldybė.

Pastaraisiais metais kito įvairių tipų mokyklų skaičius.

1 lentelė. Įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklų skaičius Lietuvoje (be privačių mokyklų)

	Steigėjas	Iš viso mokyklų	Pradinės mokyklos	Mokyklos-darželiai	Pagrindinės mokyklos	Jaunimo mokyklos	Vidurinės mokyklos	Gimnazijos
2005–2006 m. m.	Savivaldybių tarybos	1429	111	136	596	23	457	106
	Apskričių viršininko administracijos	61	–	–	53	–	8	–
	Švietimo ir mokslo ministerija	23	–	–	9	–	8	6
	Iš viso	1513	111	136	658	23	473	112
2007–2008 m. m.	Savivaldybių tarybos	1366	103	120	566	21	410	146
	Apskričių viršininko administracijos	76	–	–	60	–	13	3
	Švietimo ir mokslo ministerija	6	–	–	–	–	3	3
	Iš viso	1448	103	120	626	21	426	152

Šaltinis: ITC

Šalyje veikia įvairios specializuotos bendrojo lavinimo mokyklos. Pagal teikiamas specialias paslaugas tai gali būti suaugusiųjų, specialiosios ar sanatorinės mokyklos. Šios mokyklos pagal teikiamą ugdymo programą priskiriamos įprastiesiems mokyklų tipams. Todėl, rengiant leidinį, nuspręsta atskirai neišskirti specialiųjų bendrojo lavinimo mokyklų tipų, o grupuoti visas savivaldybių tarybų, apskričių viršininko administracijų, Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtas bendrojo lavinimo mokyklas tik pagal įprastus bendrojo lavinimo mokyklų tipus ir teikiamą ugdymo programą.

Pastaraisiais metais didėjo gimnazijų skaičius. Gimnazijų skaičiaus didėjimas parodo, kaip savivaldybėse vyko vidurinių mokyklų akreditacija (specialus patikrinimas valstybės lygiu, siekiant nustatyti, ar bendrojo lavinimo vidurinė mokykla pakankamai kokybiškai teikia vidurinio ugdymo programas). Jei savivaldybėje per trejus metus atsirado didesnis gimnazijų skaičius, vadinasi, šioje savivaldybėje buvo skiriama daugiau dėmesio bendrojo lavinimo mokyklų teikiamam kokybiškam viduriniam ugdymui. 2007–2008 m. m. gimnazijos nebuvo Kaišiadorių rajono ir Neringos bei Pajėgių savivaldybėse.

Dėl savivaldybių vykdomos mokyklų tinklo pertvarkos labai sumažėjo kitų tipų bendrojo lavinimo mokyklų skaičius. Nors jaunimo mokyklos sprendžia labai svarbų bendrajam lavinimui uždavinį – padeda atkurti mokymosi motyvaciją ją praradusiems vaikams ir jaunuoliams, per pastaruosius metus jų skaičius sumažėjo. Dvi jaunimo mokyklos iš savarankiškų mokymo įstaigų tapo jaunimo klasėmis prie kitos mokyklos. Iki šiol dar ne visose savivaldybėse veikia bent po vieną jaunimo mokyklą ar jaunimo klasę.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metams nuostatose numatyta mažinti mokyklų, kurių steigėja yra tik Švietimo ir mokslo ministerija, skaičių. Tam skirtas ir valstybės švietimo stebėsenos švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodiklis. Per pastaruosius metus Švietimo ir mokslo ministerija kryptingai vykdė šią strategijos nuostatą – Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų sumažėjo nuo 23 mokyklų 2005–2006 m. m. iki 6 mokyklų 2007–2008 m. m. Švietimo ir mokslo ministerija steigė teises dažniausiai perduoda apskričių viršininko administracijoms.

Šalyje vyraujantys mokyklų tipai – pagrindinės ir vidurinės mokyklos.

ITC duomenimis, Lietuvoje 2007–2008 m. m. bendrojo lavinimo mokyklos turėjo 401 mokyklų skyrių. 383 mokyklų skyriai veikė prie savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų, o 18 mokyklų skyrių – prie Vilniaus apskrities viršininko administracijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų. Šiuose skyriuose mokėsi 6406 mokiniai: 6223 mokiniai mokėsi mokyklų skyriuose prie savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų, o 183 mokiniai – mokyklų skyriuose prie Vilniaus apskrities viršininko administracijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų.

2004–2005 m. m. bendrojo lavinimo mokyklos turėjo 511 mokyklų skyrių. 491 mokyklų skyrius veikė prie savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų, o 20 mokyklų skyrių – prie Vilniaus apskrities viršininko administracijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų. Šiuose skyriuose mokėsi 7854 mokiniai: 7566 mokiniai mokėsi mokyklų skyriuose prie savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų, o 288 mokiniai – mokyklų skyriuose prie Vilniaus apskrities viršininko administracijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų.

Iš viso Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose 2007–2008 m. m. pradžioje mokėsi 485 879 mokiniai, iš jų 474 580 mokinių – savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose, 8840 mokinių – apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose ir 2459 mokiniai – Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose.

Pagrindines pareigas 2007–2008 m. m. pradžioje ėjo 42 267 mokytojai, iš jų: 40 209 mokytojai – savivaldybių tarybų įsteigtose

tose bendrojo lavinimo mokyklose, 1795 mokytojai – apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose ir 263 mokytojai – Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose.

2005–2006 m. m. pradžioje šalyje iš viso bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi 535 585 mokiniai, iš jų: 523 939 mokiniai – savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose, 6048 mokiniai – apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose ir 5598 mokiniai – Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose.

Pagrindines pareigas 2005–2006 m. m. pradžioje ėjo 44 083 mokytojai, iš jų: 41 991 mokytojas – savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose, 1144 mokytojai – apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose ir 948 mokytojai – Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. pradžioje veikė 1448 įvairių tipų bendrojo lavinimo mokyklos, kuriose mokėsi 485 879 mokiniai ir pagrindines pareigas ėjo 42 267 mokytojai.

Vienam vaikui tekęs ikimokyklinio ugdymo grupės turinčių ugdymo įstaigų plotas

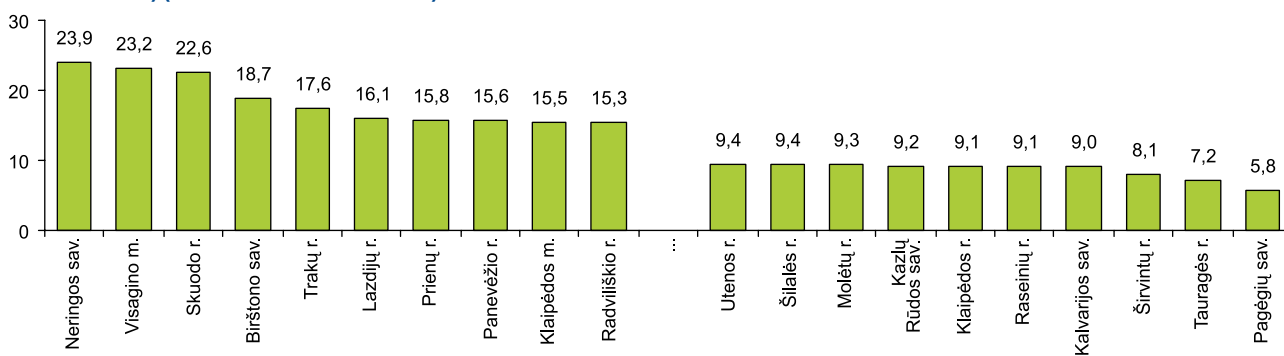
Analizuojant vienam vaikui tekusį plotą, paprastai atskiriamas vienam vaikui tenkantis bendrasis ugdymo įstaigų plotas ir ugdymo įstaigų grupių patalpų (miegamųjų, valgomųjų, žaidimo kambarių) plotas. Be grupių patalpų, ikimokyklinio ugdymo mokykloje pagal higienos normas ir taisykles turi būti sveikatos kabinetas, kūno kultūros ir muzikos, administracijos, maisto tvarkymo, buities ir kitos paskirties patalpos.

Ikimokyklinio ugdymo grupės šalyje steigiamos ne tik vaikų darželiuose, lopšeliuose-darželiuose ir mokyklose-darželiuose. Kaimo vietovėse ikimokyklinio ugdymo grupės kuriamos ir bendrojo lavinimo mokyklose. Taip geriau panaudojamas dėl mokinių mažėjimo atsilaisvinęs bendrojo lavinimo mokyklų plotas ir kaimo bendruomenėms teikiama dar viena ugdymo paslauga.

VIENAM VAIKUI TEKĘS BENDRASIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO GRUPES TURINČIŲ UGDYMO ĮSTAIGŲ PLOTAS

Rodiklis parodo, kaip efektyviai ikimokyklinių įstaigų ir kitų ugdymo įstaigų, turinčių ikimokyklinio ugdymo grupes, steigėjai (dažniausiai – savivaldybės) naudoja pastatus, kuriuose įsikūrusios ikimokyklinės ugdymo grupės. Jeigu vienam vaikui tenka ypač didelis bendrasis ugdymo įstaigos plotas, vadinasi, steigėjas nepakankamai pagrįstai panaudoja toms ugdymo įstaigoms išlaikyti skirtas lėšas: neracionaliai panaudojamos šilumai, apšvietimui ir kitoms pastato išlaikymo reikmėms apmokėti skirtos steigėjo lėšos. Kita vertus, didelis vienam vaikui tenkantis ugdymo įstaigų plotas leidžia manyti, kad steigėjas yra neracionaliai sutvarkęs ugdymo įstaigų, turinčių ikimokyklinio ugdymo grupes, tinklą. Sudarant galimybę tokias įstaigas lankyti didesniai vaikų skaičiui, galima pastebimai padidinti šių lėšų panaudojimo efektyvumą.

6 pav. Vienam vaikui tekęs bendrasis ikimokyklinio ugdymo grupės turinčių ugdymo įstaigų plotas (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (kv. metrai vienam vaikui)

Šaltinis: STD

Daugiausia bendrojo ikimokyklinio ugdymo grupės turinčių ugdymo įstaigų ploto vienam vaikui tenka Neringos savivaldybėje, taip pat Skuodo, Trakų, Lazdijų, Prienuų, Panevėžio, Radvilišio rajonuose, Visagino ir Klaipėdos miestuose bei Birštono savivaldybėje. Mažiausia bendrojo ikimokyklinio ugdymo grupės turinčių ugdymo įstaigų ploto vienam vaikui tenka Pagėgių savivaldybėje, taip pat Utenos, Šilalės, Molėtų, Klaipėdos, Raseinių, Širvintų ir Tauragės rajonuose bei Kazlų Rūdos ir Kalvarijos savivaldybėse.

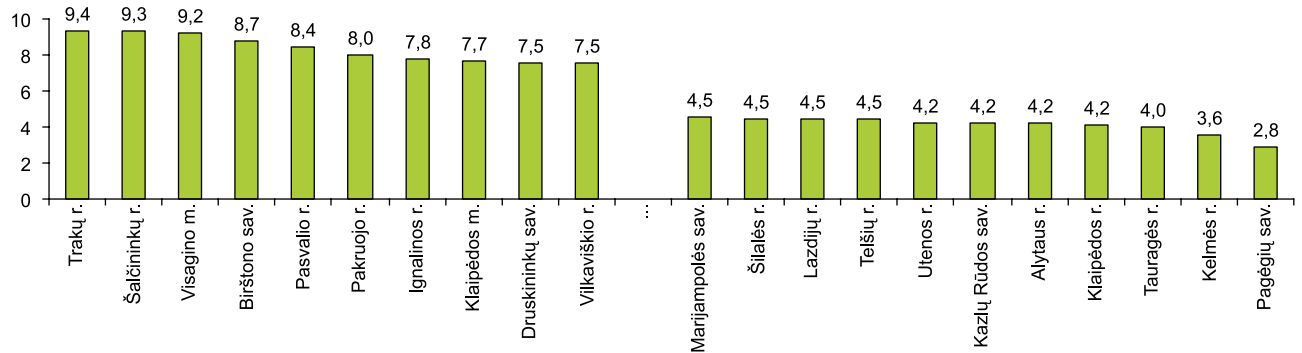
Lietuvoje 2007 m. vienam vaikui teko 13 kv. metrų bendrojo ikimokyklinio ugdymo grupės turinčių ugdymo įstaigų ploto.

VIENAM VAIKUI TEKĘS GRUPIŲ PATALPŲ (MIEGAMŲJŲ, VALGOMŲJŲ, ŽAIDIMO KAMBARIŲ) PLOTAS

Rodiklis netiesiogiai parodo teikiamo ugdymo kokybę ir tai, kaip šių ugdymo įstaigų steigėjai laikosi higienos normų ir taisyklių reikalavimų. Didžiausią buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje laiko dalį vaikas ir praleidžia žaidimų kambaryje, miegamajame ar valgomajame. Todėl labai svarbu, kad vienam vaikui tenkantis šių patalpų plotas atitiktų valstybės nustatytas

higienos normas. 2007 m. galiojusi 2002 m. kovo 4 d. LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. 102 patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 75:2002 „Ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Higienos normos ir taisyklės“, kurioje nustatyta, kad, įrengiant patalpas ir komplektuojant grupes, vienam vaikui lopšelio grupėje turi būti numatytas ne mažesnis kaip 4,3 kv. metro plotas, o darželio grupėje – ne mažesnis nei 4,0 kv. metro plotas. 2008 m. balandžio 30 d. LR Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-366 patvirtintoje Lietuvos higienos normoje HN 75:2008 „Ikimokyklinio ugdymo mokykla: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ palikti galiojantys tie patys reikalavimai dėl vienam vaikui iki 3 metų ir 3–7 metų vaikui tenkančio ploto grupėje, neįtraukiant tualetų-prausyklos ir virtuvės ploto. Kita vertus, aiškiai didesnis, nei numato galiojančios higienos normos ir taisyklės, vienam vaikui tenkantis grupių patalpų plotas rodo, kad steigėjas ugdymo įstaigos plotą naudoja neracionaliai ir nepritraukia į tokias ugdymo įstaigas pakankamo atitinkamo amžiaus vaikų skaičiaus.

7 pav. Vienam vaikui tekęs grupių patalpų ikimokyklinio ugdymo grupes turinčių ugdymo įstaigų plotas (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (kv. metrai vienam vaikui)

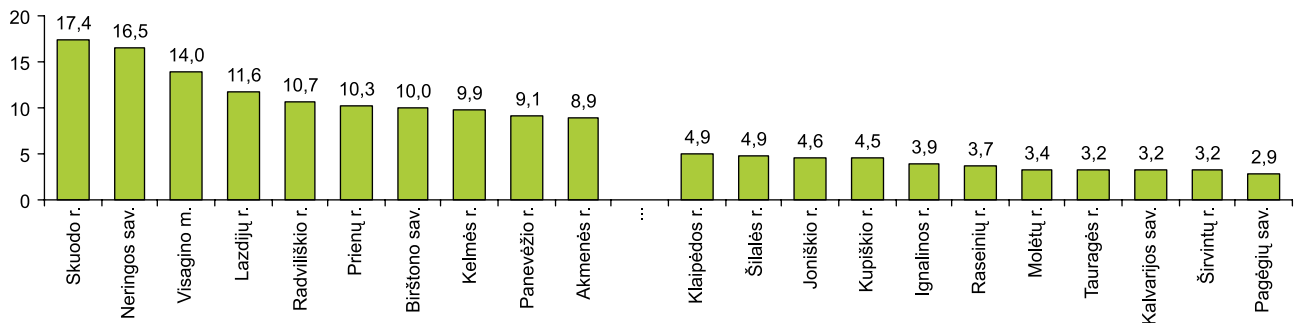

Šaltinis: STD

Daugiausia grupių ploto ikimokyklinio ugdymo grupes turinčiose ugdymo įstaigose vienam vaikui teko Trakų rajone, taip pat Šalčininkų, Pasvalio, Pakruojo, Ignalinos, Vilkaviškio rajonuose, Visagino ir Klaipėdos miestuose bei Birštono ir Druskininkų savivaldybėse. Mažiausiai grupių ploto vienam vaikui teko Pagėgių savivaldybėje, taip pat Šilalės, Lazdijų, Telšių, Utenos, Alytaus, Klaipėdos, Tauragės, Kelmės rajonuose ir Marijampolės bei Kazlų Rūdos savivaldybėse.

Analizuojant vienam vaikui tenkančio bendrojo ugdymo įstaigos ploto ir vienam vaikui tenkančio grupių patalpų ploto santykį, geriausiai matyti, ar ugdymo įstaigų, turinčių ikimokyklinio ugdymo grupes, pastatai naudojami efektyviai ir ar tokių ugdymo įstaigų steigėjai nuolat analizuoja vietos bendruomenių gyventojų poreikį leisti vaikus į ikimokyklinio ugdymo mokyklas.

8 pav. Skirtumas tarp vienam vaikui tekusio bendrojo ir grupių patalpų ikimokyklinio ugdymo grupes turinčių ugdymo įstaigų ploto (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (kv. metrai vienam vaikui)

Šaltinis: STD

Lyginant mažiausią grupių plotą vienam vaikui ir mažiausią skirtumą tarp bendrojo ir grupių patalpų ploto turinčių savivaldybių sąrašą, matyti, kad Pagėgių savivaldybėje ir Šilalės bei Tauragės rajonuose geresnių higienos sąlygų sudarymas ikimokyklinio ugdymo mokyklas lankantiems vaikams susijęs su brangiai kainuojančia naujų tokio tipo mokyklų statyba – visas kitas galimybes šios savivaldybės jau, ko gero, panaudojo. Kita vertus, Lazdijų, Telšių, Utenos, Alytaus, Klaipėdos ir Kelmės rajonų bei Marijampolės ir Kazlų Rūdos savivaldybės, regis, dar turi vidinių rezervų gerinti higienos sąlygas ikimokyklinio ugdymo mokyklose. Čia joms pavyzdžiu galėtų būti Klaipėdos, Joniškio, Kupiškio, Ignalinos, Raseinių, Molėtų ir Širvintų rajonai bei Kalvarijos savivaldybė, kur ikimokyklinio ugdymo grupes turinčių ugdymo įstaigų plotas maksimaliai naudojamas vaikų higienos sąlygoms gerinti.

Lietuvoje 2007 m. vienam vaikui ikimokyklinio ugdymo grupes turinčiose ugdymo įstaigose teko 6 kv. metrai grupių patalpų (miegamųjų, valgomųjų, žaidimų kambarių) ploto.

Bendrojo lavinimo mokyklų pastatai pagal pastatų grupes

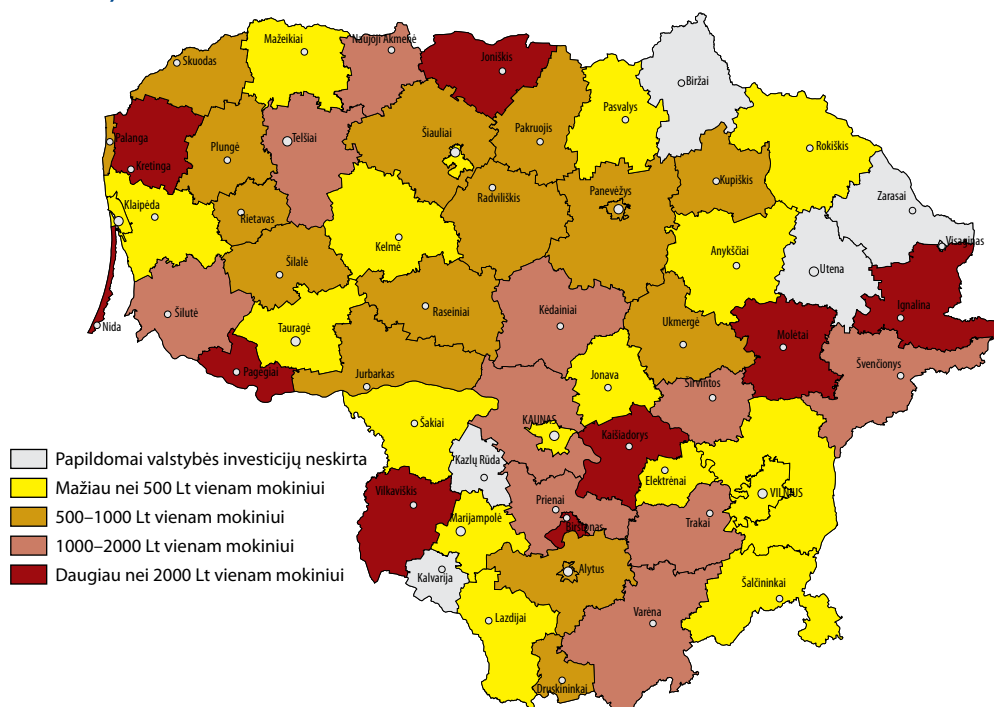
Patvirtintas valstybės švietimo stebėsenos švietimo aprūpinimą ir organizavimą apibūdinantis rodiklis „Per pastaruosius 15 metų rekonstruotų bent už 1 milijoną Lt švietimo įstaigų dalis“. Tačiau Lietuvoje, didėjant infliacijai ir nevienodai brangstant įvairioms statybinių medžiagų grupėms, tampa sunku palyginti šio rodiklio įvairių metų skaitines reikšmes – už tą patį milijoną litų skirtingais metais buvo galima atlikti labai nevienodas statybinių darbų apimtis. Matyti, valstybės ir savivaldybių investicijos į bendrojo lavinimo mokyklų pastatus sudaro didžiausią visų valstybės ir savivaldybių investicijų į švietimą dalį. Todėl, rengiant šį leidinį, buvo būtina rasti kitą rodiklį, galintį parodyti realią mokyklų pastatų būklės situaciją greitai besikeičiančiomis sąlygomis. Toks rodiklis būtinas, nes, šalyje mažėjant mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių, bendrojo lavinimo mokyklų steigėjai priversti nuolat peržiūrėti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą. Investicijos į mokyklų pastatus yra ilgalaikės ir ypač brangios, todėl būtina itin atidžiai planuoti investicijas į konkrečių bendrojo lavinimo mokyklų remontą.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu numatyta, kad valstybės lygiu investicinės lėšos švietimo plėtotei (taip pat ir statyboms bei mokyklų pastatų renovacijai) skiriamos pagal programas, nustatytas Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo, o savivaldybių lygiu investicinės lėšos švietimo plėtotei skiriamos pagal programas, nurodytas savivaldybių tarybų patvirtintuose biudžetuose. Savivaldybių investicinės programos turi būti rengiamos atsižvelgiant į valstybės investicines programas ir vadovaujantis švietimo strateginiais planais. Taigi, mokyklų pastatų statyba ir renovacija finansuojama tiek valstybės, tiek savivaldybių lėšomis. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu numatyta, kad švietimo finansavimo šaltiniu gali būti ir kitos (pvz., privačių rėmėjų) lėšos. Švietimo ir mokslo ministerija, įgyvendindama Mokyklų tobulinimo programą lėšų skyrė kiekvienai savivaldybei renovuoti po vienos pagrindinės mokyklos pastatą. Tokiu būdu iš viso šalyje buvo renovuotos 63 švietimo įstaigos.

2005 m. lapkričio 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1230 „Dėl bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų rekonstravimo ir aprūpinimo mokymo priemonėmis 2006–2008 metų programos“. Ši programa vykdoma kiekvienoje savivaldybėje ir numato, kad savivaldybėje, kurios mokyklose iš viso mokosi nuo vieno iki dvylikos tūkstančių mokinių, buvo būtina atrinkti rekonstruoti po vieną mokyklą. O savivaldybėse, kurių mokyklose mokosi daugiau nei 12 tūkstančių mokinių, kiekvienam naujam 12 tūkstančių mokinių skaičiui turėjo rekonstrukcijai atrinkti dar po vieną mokyklą. Norėdama dalyvauti šioje programoje, savivaldybė turėjo priimti sprendimą iš savivaldybės biudžeto lėšų padengti 25 proc. numatomų rekonstravimo išlaidų.

Švietimo ir mokslo ministerijos Statybos ir investicijų skyrius surinko duomenis apie 2000–2007 metais skirtas papildomas valstybės investicijas savivaldybių švietimo objektų statybai ir remontui. Analizuojant šias investicijas, skaičiuotinas kaip lėšas, tekusias vienam 2007–2008 m. m. savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui, matyti, kad savivaldybių galimybės renovuoti savo įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų pastatus yra nevienodos. Per 2000–2007 metus, skaičiuojant vienam mokiniui, daugiausia papildomų investicijų gavo Neringos (24,9 tūkst. Lt), Ignalinos (5,5 tūkst. Lt), Pagėgių (3,9 tūkst. Lt), Molėtų (2,9 tūkst. Lt) ir Kaišiadorių (2,9 tūkst. Lt) rajonų savivaldybės, o Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Biržų, Utenos ir Zarasų savivaldybės apskritai negavo jokių papildomų lėšų mokyklų pastatų renovacijai.

9 pav. 2000–2007 m. savivaldybių papildomai gautos valstybės investicijos švietimo objektų statybai ir remontui (Lt vienam mokiniui 2007 m.)

Šaltinis: ŠMM

2002–2006 m. kartu su Pasaulio Banku vykdytos Mokyklų tobulinimo programos Mokyklų tinklo pertvarkos komponento darbo grupė parengė, o švietimo ir mokslo ministras 2004 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1554 patvirtino Mokyklų tinklo

pertvarkos metodines rekomendacijas. Šiose rekomendacijose pateikiama ir mokyklų pastatų būklės įvertinimo metodika*. Šioje metodikoje visus mokyklų pastatus rekomenduojama skirstyti pagal jų būklę į keturias grupes:

- I mokyklų pastatų grupė (renovuotos mokyklos);
- II mokyklų pastatų grupė (nors vienai mokyklos pastato daliai reikia paprasto remonto);
- III mokyklų pastatų grupė (nors vienai mokyklos pastato daliai, išskyrus pastato pamatus, reikia kapitalinio remonto);
- IV mokyklų pastatų grupė (mokyklos pastato pamatams reikia kapitalinio remonto).

Nuo 2002 m. liepos 1 d. galiojanti Lietuvos Respublikos statybos įstatymo redakcija numato, kad statinio kapitalinis remontas yra toks remontas, kai (sąlygos nurodomos sutrumpintai):

- keičiamos statinio susidėvėjusios laikančiosios konstrukcijos;
- keičiama dalis fasado elementų ar įrengiami papildomai nauji elementai – balkonai, durys, langai, architektūros detalės, keičiama susidėvėjusi statinio išorės apdaila;
- keičiamos susidėvėjusios statinio bendrosios inžinerinės sistemos ar jų elementai;
- įrengiamos atskirosios statinio inžinerinės sistemos;
- atliekami technologinių įrenginių bei technologinių inžinerinių sistemų, inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų kapitalinio remonto darbai.

Statinio paprastasis remontas yra statinio remontas, kai (sąlygos nurodomos sutrumpintai):

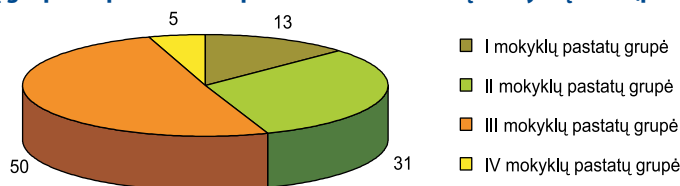
- šalinami statinio išorės ir vidaus konstrukcijų bei kitų statinio elementų defektai;
- keičiamos pertvarų vietos;
- nežymiai keičiamas statinio fasadas – atnaujinama fasado apdaila, keičiami patalpų langai, durys, keičiamos atskirosios statinio inžinerinės sistemos ar šalinami jų defektai;
- šalinami bendrųjų statinio inžinerinių sistemų defektai;
- atliekami technologinių įrenginių ir technologinių sistemų, inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų paprastojo remonto darbai.

2008 m. pavasarį, rengiant šį leidinį, visos šalies savivaldybės pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintą metodiką įvertino įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų pastatus.

SKIRTINGOMS PASTATŲ GRUPĖMS PRISKIRTUOSE PASTATUOSE VEIKIANČIŲ BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ DALIS

Rodiklis parodo valstybės ir savivaldybių lėšų poreikį toliau rekonstruojant ir renovuojant Lietuvoje veikiančių bendrojo lavinimo mokyklų pastatus. Jis taip pat atskleidžia, kaip valstybė ir savivaldybės užtikrina tinkamas ugdymo ar kitos švietimo veiklos sąlygas švietimo įstaigose.

10 pav. Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančių mokyklų dalis (proc.)

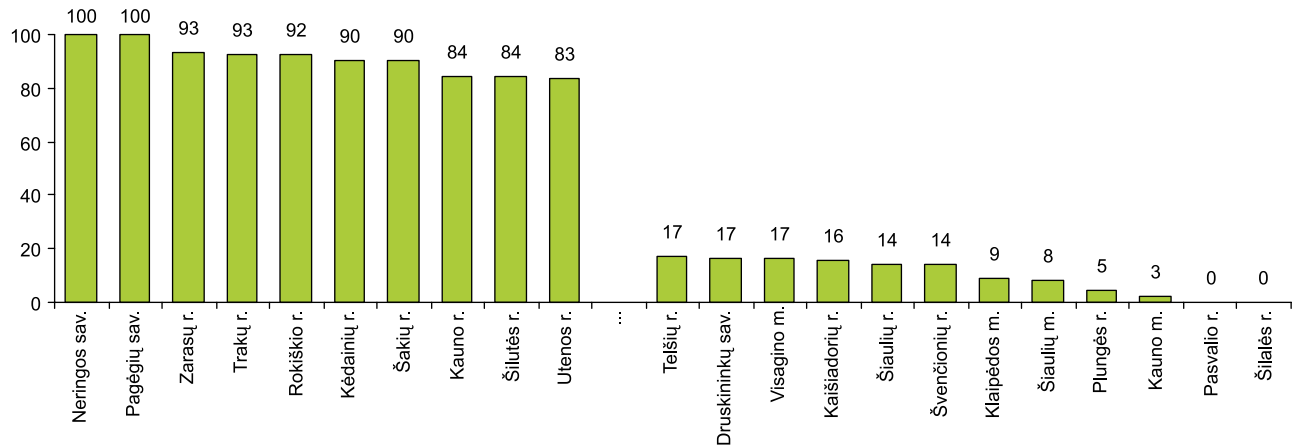
Šaltinis: ŠMM

Nepaisant tikrai didelių investicijų į mokyklų pastatų renovavimą matyti, kad valstybė dar bus priversta skirti daug lėšų mokyklų pastatų remontui – net pusė dabar veikiančių pastatų yra priskiriami trečiai pastatų grupei, t. y. pastatams, kai nors vienai mokyklos pastato daliai, išskyrus pastato pamatus, reikia kapitalinio remonto. 2007–2008 m. m. visiškai renovuotomis pripažintos 13 proc. visų mokyklų pastatų. Ši situacija byloja, kad daug kas priklauso nuo savivaldybių administracijų švietimo padalinių pozicijos. Mokyklos pastato renovacija yra pakankamai brangi ir renovuoto pastato į kitą vietą perkelti neįmanoma. Todėl būtina labai atsakingai atrinkti bendrojo lavinimo mokyklų pastatus renovacijai. Apskritai peržiūrint savivaldybėje bendrojo lavinimo mokyklų tinklą ir planuojant mokinių srautus, būtina atsižvelgti ir į mokyklų pastatų būklę, kad mokiniai turėtų kuo geresnes higienos sąlygas.

Šalies savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų, kitų švietimo objektų renovavimui yra gavusios labai nevienodą lėšų dydį, todėl ir bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklė savivaldybėse yra labai nevienoda. Galima teigti, kad mokymui pakankamos sąlygos sudaromos, jei mokyklos pastatą galima priskirti bent II mokyklų pastatų grupei (nors vienai mokyklos pastato daliai reikia paprasto remonto). Todėl svarbu išsiaiškinti, kurią savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų pastatų dalį galima priskirti I ir II mokyklų pastatų grupėms.

* Mokyklų tinklo pertvarkos metodinės rekomendacijos. – Vilnius: Homo liber, 2004. P. 4, 109. Taip pat internete: <http://www.mtp.smm.lt/metodines.htm>

11 pav. I ir II mokyklų pastatų grupėms priskiriamų mokyklų pastatų dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ŠMM

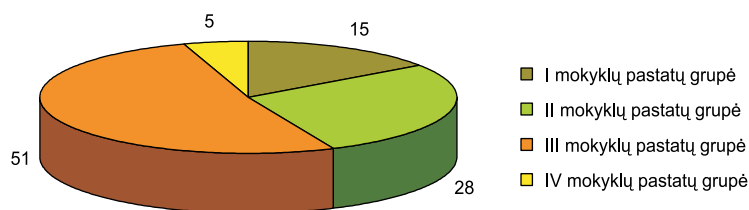
Prasčiausia situacija yra Pasvalio ir Šilalės rajonuose. Šių savivaldybių specialistų vertinimu, nė vienos jų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos pastatas negali būti priskirtas I arba II mokyklų pastatų grupei – visiems mokyklų pastatams būtinas kapitalinis remontas. Ypač maža I ir II mokyklų pastatų grupėms priskiriamų mokyklų pastatų dalis yra Kauno, Šiaulių, Klaipėdos ir Visagino miestuose, Telšių, Kaišiadorių, Šiaulių, Švenčionių ir Plungės rajonuose bei Druskininkų savivaldybėje. Neringos ir Pagėgių savivaldybėse nė vienos bendrojo lavinimo mokyklos pastatui nereikia kapitalinio remonto. Didžiąją dalį bendrojo lavinimo mokyklų pastatų nereikia kapitalinio remonto Zarasų, Trakų, Rokiškio, Kėdainių, Šakių, Kauno, Šilutės ir Utenos rajonuose. Vyrauja aiški priklausomybė tarp papildomai savivaldybės gautų valstybės investicijų švietimo objektų remontui ir statybai sumos ir bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklės. Kita vertus, Zarasų ir Utenos rajonai per 2000–2007 m. negavo papildomų valstybės investicijų švietimo objektų remontui ir statybai, bet daugumai savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų pastatų nereikalingas kapitalinis remontas.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. I mokyklų pastatų grupei priskirta 13 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklų pastatų, II mokyklų pastatų grupei – 31 proc., III mokyklų pastatų grupei – 50 proc., IV mokyklų pastatų grupei – 5 proc.

SKIRTINGOMS PASTATŲ GRUPĖMS PRISKIRTUOSE PASTATUOSE VEIKIANČIOSE BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE BESIMOKANČIŲ MOKINIŲ DALIS

Rodiklis parodo, kaip valstybė ir savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams užtikrina tinkamas ugdymo ar kitos švietimo veiklos sąlygas bendrojo lavinimo mokyklose. Pavyzdžiui, bendrojo lavinimo mokykloje, kurios pastatui būtinas kapitalinis remontas, mokiniams nepatogu ir nesaugu mokytis, o mokytojams – dirbti. Mokykloje, kurios pastatui būtinas tik paprastas remontas, mokymosi ir mokymo sąlygos daug geresnės, bet patogiausia ir saugiausia mokytis ir mokyti visiškai renovuotoje bendrojo lavinimo mokykloje.

12 pav. Skirtingoms pastatų grupėms priskirtuose pastatuose veikiančiose mokyklose besimokančių mokinių dalis (proc.)

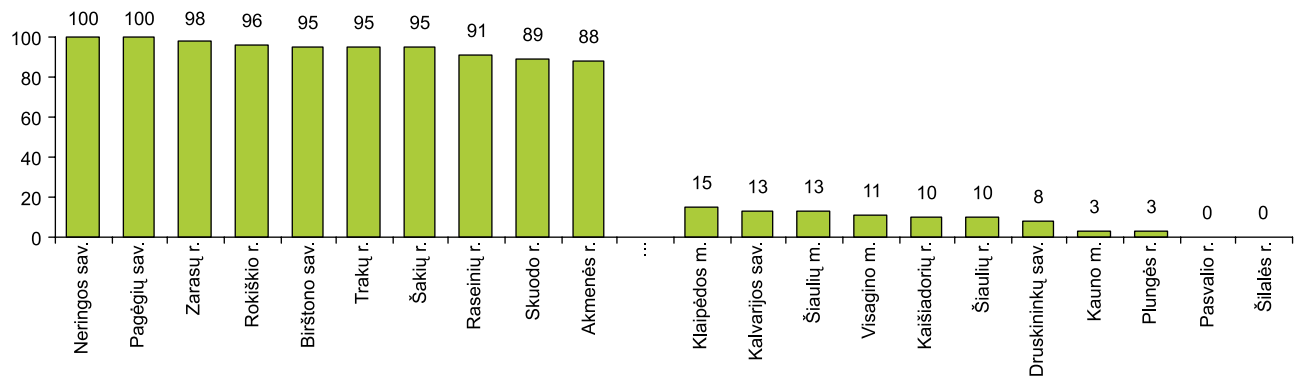

Šaltinis: ŠMM

Pusė bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, savivaldybių administracijų specialistų vertinimu, mokosi bendrojo lavinimo mokyklose, kurių pastatai priskiriami III mokyklų pastatų grupei. 2007–2008 m. m. tik 15 proc. bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokėsi visiškai renovuotose mokyklose, o 28 proc. – mokyklose, kurioms reikia tik paprasto remonto.

Šalies savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų, kitų švietimo objektų renovavimui yra gavusios labai nevienodą lėšų dydį, todėl ir bendrojo lavinimo mokyklų pastatų būklė savivaldybėse yra labai nevienoda. Kita vertus, įvairiose bendrojo lavinimo mokyklose mokosi nevienodas mokinių skaičius, miestų mokyklos mokinių skaičiumi paprastai yra daug didesnės nei kaimo mokyklos. Todėl svarbu išsiaiškinti, kuri bendrojo lavinimo mokyklų mokinių dalis savivaldybėse mokosi I ir II mokyklų pastatų grupėms priskiriamose mokyklose.

13 pav. I ir II mokyklų pastatų grupėms priskiriamose mokyklose besimokančių mokinių dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ŠMM

Prasčiausia padėtis yra Pasvalio ir Šilalės rajonuose. Šių savivaldybių specialistų vertinimu, nė vienos jų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos pastatas negali būti priskirtas I arba II mokyklų pastatų grupei, todėl šiose savivaldybėse nėra nė vieno bendrojo lavinimo mokyklos mokinio, kuris mokytųsi pakankamai komfortiškomis sąlygomis. Mažai bendrojo lavinimo mokyklų mokinių mokosi komfortiškomis sąlygomis Kauno, Šiaulių, Klaipėdos ir Visagino miestuose, Kaišiadorių, Šiaulių ir Plungės rajonuose bei Druskininkų ir Kalvarijos savivaldybėse. Svarbu žinoti, kad didžiųjų šalies miestų, kur mokosi dauguma Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, savivaldybės paprastai priskiriamos savivaldybėms, kur tik maža mokinių dalis turi geras ugdymo(si) sąlygas.

Neringos ir Pagėgių savivaldybėse visi bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai ugdomi patogiomis ir saugiomis sąlygomis. Bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose mokosi dauguma mokinių, pastatams nereikia kapitalinio remonto Zarasų, Trakų, Rokiškio, Šakių, Raseinių, Skuodo ir Akmenės rajonų bei Birštono savivaldybėse.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. I mokyklų pastatų grupei priskiriamuose bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose mokėsi 15 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, II mokyklų pastatų grupei priskiriamuose mokyklų pastatuose – 28 proc., III mokyklų pastatų grupei priskiriamuose mokyklų pastatuose – 51 proc., IV mokyklų pastatų grupei priskiriamuose mokyklų pastatuose – 5 proc.

Vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui tekęs mokyklos patalpų plotas

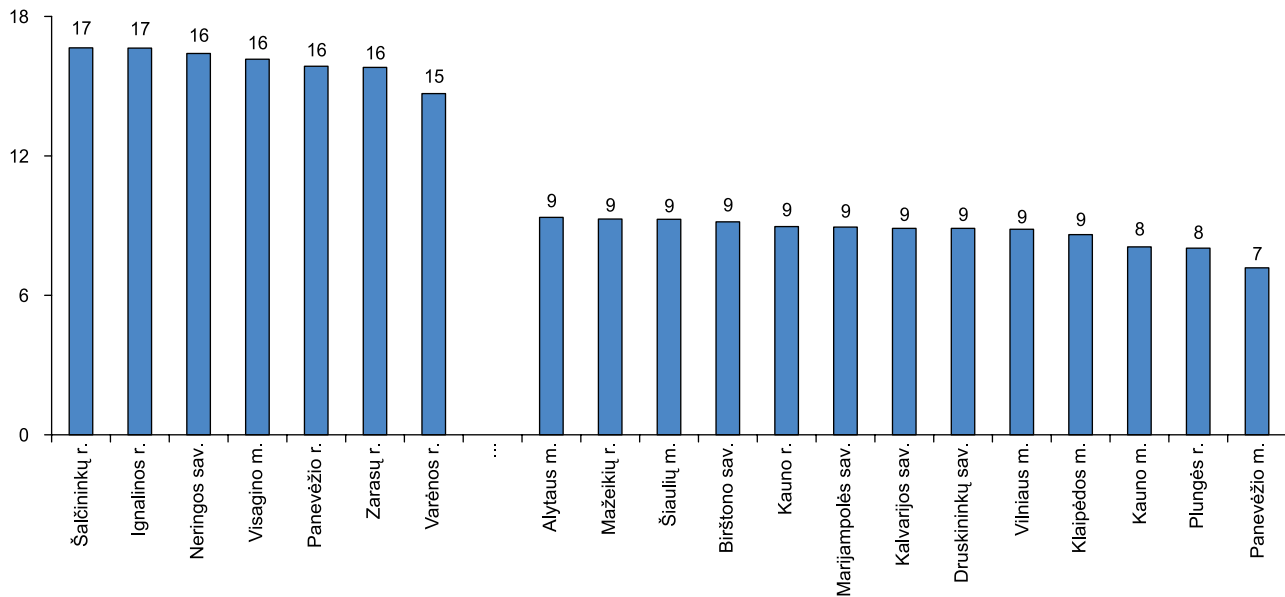
Analizuojant vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui tekusį plotą, paprastai atskiriamas vienam mokiniui tenkantis bendrasis mokyklos patalpų plotas ir mokyklos klasių, įskaitant mokomuosius kabinetus ir laboratorijas, plotas. Be klasių, mokomųjų kabinetų ir laboratorijų, bendrojo lavinimo mokykloje taip pat turi būti įrengtos mokinių poilsiui naudojamos patalpos, sveikatos kabinetas, sporto salė, mokymo kabinetų laborantų kambariai, valgykla, biblioteka, drabužinės ir kitos paskirties patalpos.

VIAM MOKINIUI TEKĖS BENDRASIS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS PLOTAS

Rodiklis parodo, kaip efektyviai steigėjai (dažniausiai – savivaldybės) naudoja bendrojo lavinimo mokyklų pastatus. Jeigu vienam mokiniui tenka ypač didelis bendrasis mokyklos plotas, vadinasi, steigėjas nepakankamai pagrįstai panaudoja bendrojo lavinimo mokykloms išlaikyti skirtas lėšas: neracionaliai panaudojamos šilumai, apšvietimui ir kitoms pastato išlaikymo reikmėms apmokėti skirtos steigėjo lėšos. Kita vertus, ypač didelis vienam mokiniui tenkantis mokyklos plotas leidžia manyti, kad steigėjas neracionaliai tvarko įsteigtų mokyklų tinklą. Siekiant į tokias bendrojo lavinimo mokyklas pritraukti daugiau mokinių, galima gerokai padidinti pastatų išlaikymui skirtų lėšų panaudojimo efektyvumą. Aiškiai mažas vienam mokiniui tenkantis bendrasis mokyklos plotas paprastai parodo, kad savivaldybės mokyklos dirba dviem pamainomis.

2005 m. birželio 9 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-476 patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“. Ja nustatyta, kad kiekvienam mokiniui mokymo klasėje turi būti numatyta ne mažesnė kaip 2,0 kv. metro mokymosi vieta, o mokymo kabinete – 2,4 kv. metro mokymosi vieta. Šia higienos norma taip pat numatoma, kad mokykloje turi būti skirtos patalpos mokinių poilsiui (ne mažiau kaip 0,75 kv. metro vienam mokiniui), vienai kompiuterizuotai mokymosi vietai bei vienai mokymosi vietai dirbtuvėse turi būti skiriama ne mažiau kaip 6 kv. metrai ploto, mokyklos sporto salėje (salėse) vienam mokyklos mokiniui turi tekti 0,9 kv. metro ploto, sporto salių persirengimo kambariuose vienam mokiniui turi tekti ne mažiau kaip 0,35 kv. metro ploto, o drabužinėje – ne mažiau kaip 0,15 kv. metro ploto. Šie higienos reikalavimai padidina vienam mokiniui būtiną bendrąjį bendrojo lavinimo mokyklos plotą.

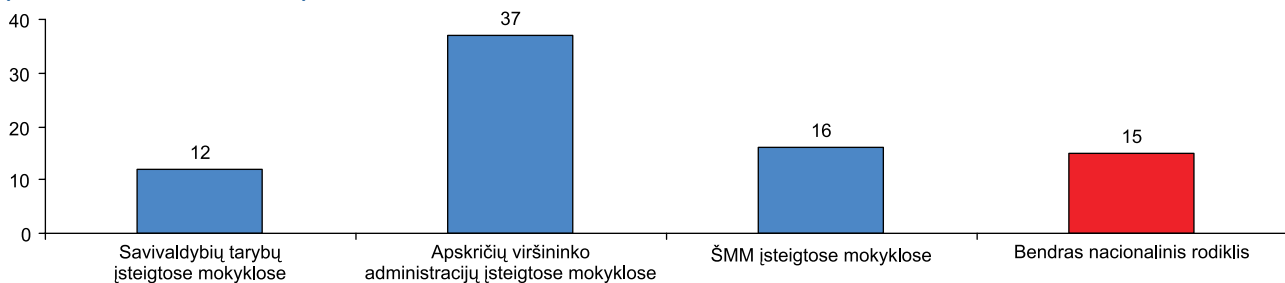
14 pav. Vienam savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui tekęs bendrasis mokyklos patalpų plotas (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (kv. metrai vienam mokiniui)

Šaltinis: ITC

Labai mažas bendrasis bendrojo lavinimo mokyklos patalpų plotas vienam mokiniui tenka Panevėžio, Alytaus, Šiaulių, Vilniaus, Klaipėdos, Kauno miestuose, Mažeikių, Kauno, Plungės rajonuose ir Marijampolės, Kalvarijos bei Druskininkų savivaldybėse. Ypač nerimą turėtų kelti aplinkybė, kad tarp turinčių mažiausią bendrąją mokyklos plotą, tenkantį vienam mokiniui, savivaldybių yra visų penkių didžiausių Lietuvos miestų savivaldybės, kur mokosi didžioji dalis šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokinių. Šiose savivaldybėse, ko gero, daugiausiai mokyklų dirba dviem pamainomis. Daugiausia bendrojo mokyklų ploto vienam mokiniui tenka Šalčininkų, Ignalinos, Panevėžio, Zarasų, Varėnos rajonuose, Visagino mieste ir Neringos savivaldybėje. Šiose savivaldybėse nėra didelių gyventojų santalkų.

15 pav. Vienam mokiniui tekęs bendrasis mokyklos patalpų plotas savivaldybių, apskričių ir ŠMM įsteigtose mokyklose (kv. metrai vienam mokiniui)

Šaltinis: ITC

Vertinant šalies mastu vienam mokiniui tenkantį bendrąją mokyklų patalpų plotą, matyti, kad jis atitinka galiojančias higienos normas. Analizuojant šį rodiklį pagal bendrojo lavinimo mokyklų steigėjus, tampa akivaizdu, kad vienam mokiniui tenkantis bendrasis mokyklos plotas savivaldybių tarybų ir ŠMM įsteigtose mokyklose skiriasi nedaug, daugiausia ploto vienam mokiniui tenka apskričių viršininko administracijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose. Tai, matyt, susiję su aplinkybe, kad apskričių viršininko administracijos paprastai būna įvairių ypatingų bendrojo lavinimo mokyklų (specialiųjų, sanatorinių ir pan.) steigėjomis. Dėl tokių mokyklų veiklos specifikos mokiniams turi būti skiriama daugiau ploto.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. vienam mokiniui teko 15 kv. metrų bendrojo mokyklų patalpų ploto.

VIENAM MOKINIUI TEKĘS KLASIŲ, ĮSKAITANT MOKOMUOSIUS KABINETUS IR LABORATORIJAS, PLOTAS

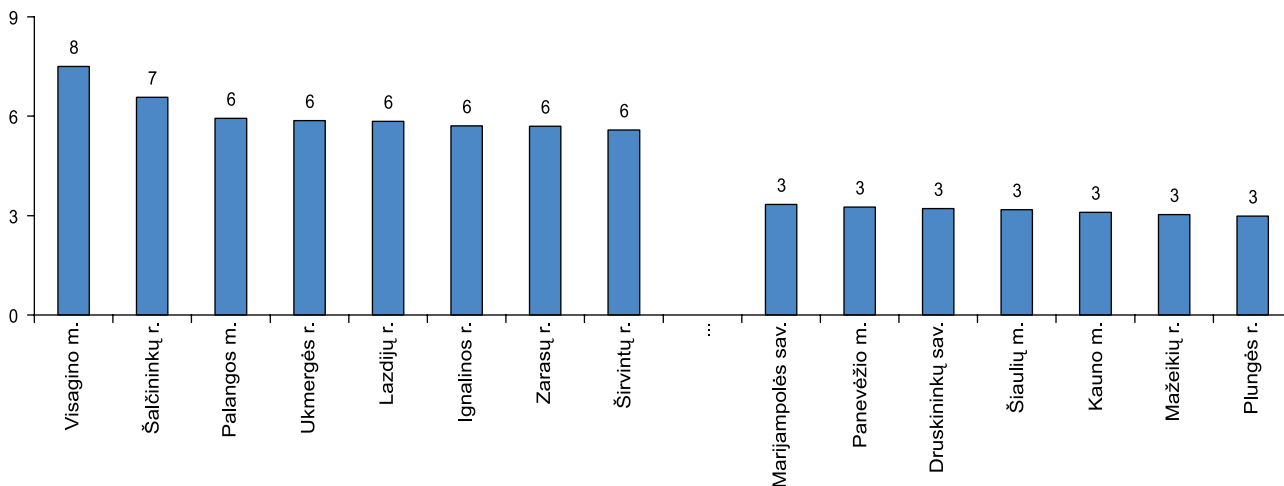
Rodiklis netiesiogiai parodo mokyklos teikiamo ugdymo kokybę ir tai, kaip šių bendrojo lavinimo mokyklų steigėjai vadovaujami galiojančiomis higienos normomis ir taisyklių reikalavimais. Mokyns dėl ugdymo proceso organizavimo ypatumų labai daug laiko praleidžia klasėse, mokomuosiuose kabinetuose ir laboratorijose. Todėl labai svarbu, kad vienam mokiniui tenkantis šių patalpų plotas atitiktų nustatytas higienos normas. 2005 m. birželio 9 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-476 patvirtintoje Lietuvos higienos normoje HN 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ nustatyta, kad kiekvienam mokiniui mokymo klasėje turi būti numatyta ne mažesnė kaip 2,0 kv. metro mokymosi vieta, o mokymo kabinete – 2,4 kv. metro mokymosi vieta. Šioje higienos normoje taip pat numatyta, kad vienai kompiuterizuotai mokymosi vietai bei vienai mokymosi vietai dirbtuvėse turi būti skiriama ne mažiau kaip 6 kv. metrai ploto. Šie higienos reikalavimai padidina vienam mokiniui minimaliai būtiną klasių, mokomųjų kabinetų ir laboratorijų plotą.

Didesnis nei numato galiojančios higienos normos vienam mokiniui tenkantis klasių, mokomųjų kabinetų ir laboratorijų patalpų plotas rodo, kad steigėjas mokyklos plotą naudoja neracionaliai ir nepritraukia į savivaldybėje veikiančias bendrojo lavinimo mokyklas pakankamai mokinių. Kita vertus, aiškiai per mažas vienam mokiniui tenkantis klasių, mokomųjų kabinetų ir laboratorijų plotas parodo, kad savivaldybės mokyklos dirba dviem pamainomis.

Analizuojant vienam mokiniui tenkančio bendrojo mokyklos ploto ir vienam mokiniui tenkančio klasių, mokomųjų kabinetų ir laboratorijų ploto santykį, geriausiai matyti, ar bendrojo lavinimo mokyklų pastatai naudojami efektyviai ir ar šių mokyklų steigėjai nuolat analizuoja vietos bendruomenėse gyvenančių privalomo mokyti amžiaus vaikų ir jaunuolių skaičiaus pokyčius.

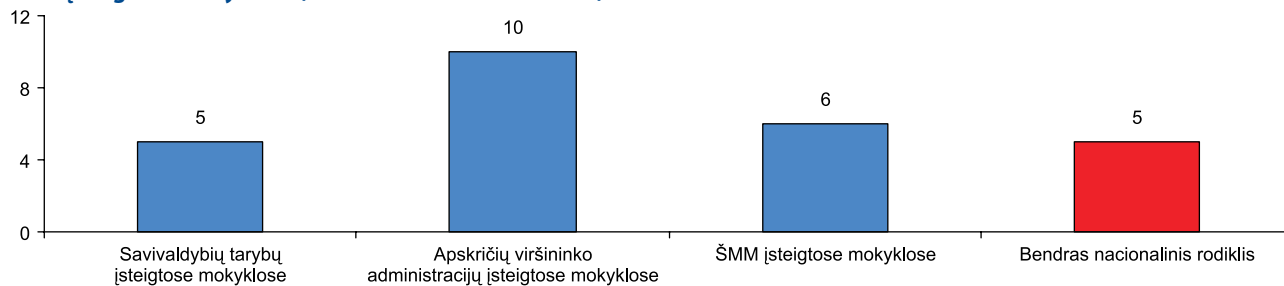
16 pav. Vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui tekęs klasių, įskaitant mokomuosius kabinetus ir laboratorijas, plotas (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (kv. metrai vienam mokiniui)

Šaltinis: ITC

Kauno, Šiaulių, Panevėžio miestuose, Mažeikių ir Plungės rajonuose bei Marijampolės ir Druskininkų savivaldybėse veikiančiose bendrojo lavinimo mokyklose sunku organizuoti ugdymo procesą pagal valstybės bendrojo lavinimo mokykloms patvirtintus higienos taisyklių reikalavimus. Visos šios savivaldybės pagal vienam mokiniui tenkančią bendrąją mokyklos patalpų plotą buvo tarp mažiausių plotą vienam mokiniui turinčių savivaldybių. Kitose Lietuvos savivaldybėse (paprastai kaimo) vienam mokiniui tenka daugiau klasių, įskaitant mokomuosius kabinetus ir laboratorijas, ploto.

17 pav. Vienam mokiniui tekęs klasių, įskaitant mokomuosius kabinetus ir laboratorijas, plotas savivaldybių, apskričių ir ŠMM įsteigtose mokyklose (kv. metrai vienam mokiniui)

Šaltinis: ITC

Vertinant visos šalies mastu vienam mokiniui tenkančią klasių, įskaitant mokomuosius kabinetus ir laboratorijas, plotą matyti, kad jis iš esmės atitinka galiojančias higienos normas. Analizuojant šį rodiklį pagal bendrojo lavinimo mokyklų steigėjus, matyti, kad vienam mokiniui tenkantis klasių plotas savivaldybių tarybų ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose mokyklose skiriasi nedaug, daugiausia ploto vienam mokiniui tenka apskričių viršininko administracijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose. Tai, ko gero, susiję su aplinkybe, kad apskričių viršininko administracijos paprastai būna įvairių ypatingų bendrojo lavinimo mokyklų (specialiųjų, sanatoriinių ir pan.) steigėjomis. Dėl tokių mokyklų veiklos specifikos mokiniams turi būti skiriama daugiau ploto.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. vienam bendrojo lavinimo mokyklų mokiniui teko 5 kv. metrai klasių, įskaitant mokomuosius kabinetus ir laboratorijas, ploto.

Mokiniam, turintiems judėjimo negalią pritaikytos bendrojo lavinimo mokyklos

Rodiklis atskleidžia, kaip savivaldybėse mokyklinio amžiaus vaikams ir jaunuoliams, turintiems judėjimo negalią užtikrinamos lygios galimybės įgyti bendrąjį išsilavinimą. 2003 m. lapkričio 18 d. Lietuvos Respublikos Seimas Lygių galimybių įstatymu nustatė, kad negalima jokia tiesioginė ar netiesioginė žmonių diskriminacija negalios pagrindu. Šiame kontekste ypač svarbi netiesioginės diskriminacijos samprata – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai

neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas taip pat ir **negalios** pagrindu. Lygias galimybes kaip pirmąjį švietimo sistemos principą deklaruoja ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.

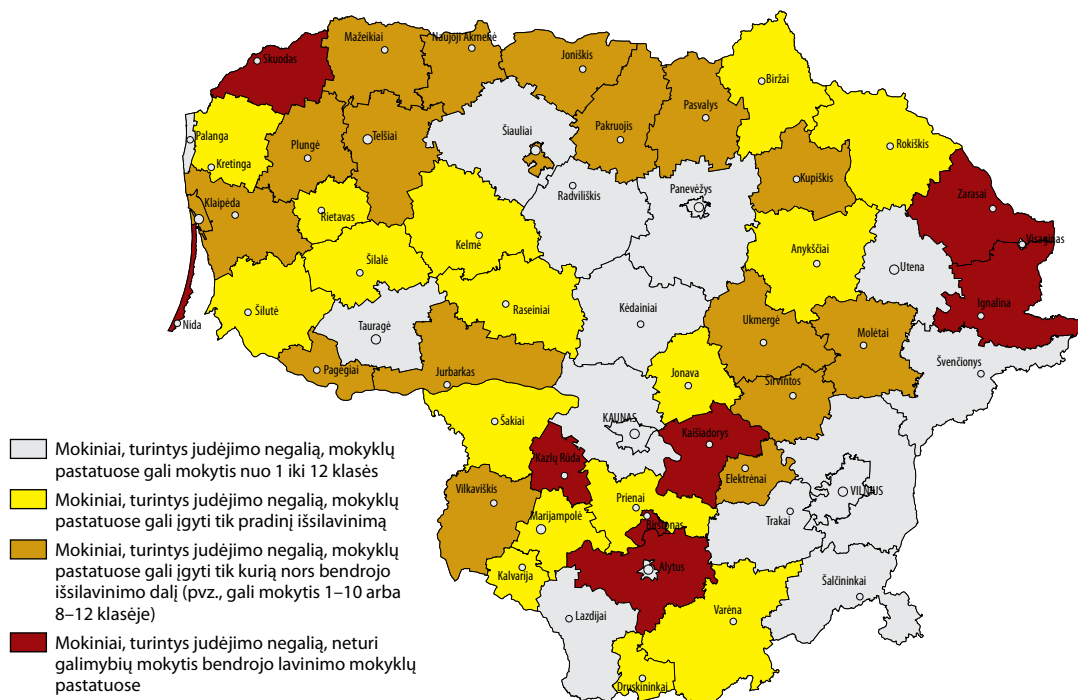
Reikalavimai statiniams (taip pat ir bendrojo lavinimo mokykloms) nustatyti 2001 m. birželio 14 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. 317. Šiuo įsakymu patvirtintas Statybos techninių reikalavimų reglamentas STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“. Juo nustatoma, kad neįgaliesiems žmonėms svarbiuose objektuose turi būti užtikrinta galimybė į juos patekti, ten taip pat turi būti įrengtos ir pritaikytos specialios žmonėms su negalia sanitarinės patalpos. Reglamentu nustatoma, kad visose ugdymo, švietimo įstaigose lankytojams skirtose patalpose (darželių, mokyklų klasėse) 5 proc. lankytojams skirtų vietų, bet ne mažiau kaip viena vieta, turi būti pritaikyta neįgaliesiems žmonėms (ne tik žmonėms su judėjimo negalia).

2001 m., priimant Lygių galimybių įstatymą, kartu buvo patvirtintas priedas – Žmonėms su negalia svarbių objektų sąrašas. Jame, kaip svarbūs žmonėms su negalia objektai, buvo nurodyti pastatai, skirti švietimo ir mokslo tikslams, ir tarp tokių pastatų buvo vienareikšmiškai nurodytos bendrojo lavinimo, profesinės ir aukštosios mokyklos. 2006 m. gruodžio 20 d. Aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-604 buvo pakeistas žmonių su negalia svarbių statinių sąrašas. Jame neliko nurodymo, kad bendrojo lavinimo mokyklų pastatai yra svarbūs žmonėms su negalia, o vietoje švietimo ir mokslo tikslams naudojamų pastatų nurodymo liko sąvoka „mokslo paskirties pastatai“.

Lietuvoje nuo 1998 metų leidžiami naudoti tik tokie statomi ir rekonstruojami objektai, kurie pritaikyti neįgaliesiems žmonėms. Mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių su judėjimo negalia atveju tai reikštų, kad naujai pastatyta ar renovuota bendrojo lavinimo mokykla turėtų turėti prievažas – nuožulnaus judėjimo paviršius vertikaliems aukščių skirtumams įveikti ir specialiai pritaikytas sanitarines patalpas. Dažniausiai prie įėjimo į renovuotą bendrojo lavinimo mokyklą įrengiamos prievažos, mokykloje įrengiama bent viena specialiai pritaikyta sanitarinė patalpa. Bet Lietuvoje praktiškai nėra nė vienos *vienaukštės* pagrindinės ar vidurinės mokyklos, gimnazijos. O 2005 m. birželio 9 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-476 patvirtinta higienos norma HN 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, kuriais nustatyta, kad mokyklos chemijos mokymo kabinetas privalo būti įrengtas viršutiniame pastato aukšte. Aukščiau nei pirmame bendrojo lavinimo mokyklos aukšte paprastai įrengiamos ir kitos ugdymo procesui svarbios patalpos ir kabinetai. Vadinasi, mokiniams su judėjimo negalia yra pritaikytas tik toks bendrojo lavinimo mokyklos pastatas, kuriame įrengtas liftas arba keltuvas. Keltuvas įrengimas kainuoja pigiau nei lifto, bet ir keltuvas dažnoje savivaldybėje, renovuojant bendrojo lavinimo mokyklos pastatą, atsisakoma.

Sunku tiksliai nustatyti, kiek Lietuvoje yra mokyklinio amžiaus vaikų ir jaunuolių, turinčių judėjimo negalią – šiuo metu reformuojama žmonių su negalia apskaitos sistema. Bet Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos specialistų ekspertiniu vertinimu, Lietuvoje gyvena apie 3000 vaikų ir jaunuolių, kuriems neįgalumo lygis nustatytas dėl judėjimo funkcijų sutrikimo. Trečdalis tokių vaikų dar nepasiekę privalomo mokyti amžiaus. Ne visiems vaikams ir jaunuoliams, turintiems judėjimo sutrikimų, yra nustatomas neįgalumo lygis. Tai liudija, kad specialiai mokiniams su judėjimo negalia pritaikytų mokyklų reikia didesniai vaikų ir jaunuolių skaičiui. Dalis vaikų ir jaunuolių su judėjimo negalia turi kompleksinę negalią ir fiziškai negali mokyti bendrojo lavinimo mokykloje. Bet yra vaikų ir jaunuolių, gebėjimą savarankiškai judėti praradusių dėl traumų

18 pav. Savivaldybių suteikiama galimybė mokiniams, turintiems judėjimo negalią įgyti bendrąjį išsilavinimą mokantis kartu su sveikais bendramoksliais

Šaltinis: ŠMM

ar nelaimingų atsitikimų. Tokie vaikai ir jaunuoliai protiniais gebėjimais visiškai nesiskiria nuo sveikų savo bendraamžių. Ar kiekvienoje savivaldybėje tokiems mokiniams iš tiesų sudaroma galimybė įgyti bendrąjį vidurinį išsilavinimą – nuo 1 iki 12 klasės kartu su bendraamžiais mokytis bendrojo lavinimo mokyklose?

Savivaldybių įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose mokiniai, turintys judėjimo negalią, gali įgyti tik pradinį išsilavinimą, grupė 18 pav. išskirta todėl, kad bent vienoje šių savivaldybių renovuotoje mokykloje yra įrengtos prievazos ir specialiai pritaikytos sanitarinės patalpos. Keltuvus arba liftus tokiose mokyklose neįrengtas, bet pradinį klasių mokiniai mokosi pirmame mokyklos aukšte ir tam, kad judėjimo negalią turintys pradinukai galėtų mokytis kartu su savo bendraamžiais, lifto arba keltuvo nereikia.

Analizuojant savivaldybių duomenis, aiškėjo, kaip elgiamasi, kai savivaldybėje nėra nė vienos mokyklos, visiškai pritaikytos mokiniams, turintiems judėjimo negalią. Vienur tokie mokiniai mokomi namie, kitur – specialioje mokykloje (tik todėl, kad ten įrengtas keltuvus), dar vienoje savivaldybėje tokio mokinio tėvai savo savivaldybėje rado mokyklą, kur jų vaikas jau baigia pradinę klases, o tam, kad mokinys toliau mokytųsi kartu su bendraamžiais, šeima planuoja persikelti gyventi į kitą savivaldybę.

Visose šalies bendrojo lavinimo mokyklose įrengti keltuvus tikrai yra per brangu, ypač, jei mokyklos mikrorajone tuo metu negyvena nė vienas privalomo mokytis amžiaus vaikas ar jaunuolis, turintis judėjimo negalią. Bet kiekviena savivaldybė turėtų numatyti veiksmų planą, kaip reikėtų elgtis, kai jos teritorijoje staiga atsirastų toks mokinys – jo šeima persikeltų iš kitos savivaldybės, mokinys neįgalumą gautų po traumos ir pan. Kiekvienoje savivaldybėje galėtų būti bent po vieną įvairių tipų mokyklą, pritaikytą tokiems mokiniams (keliuose savivaldybėse mokiniams su judėjimo negalia yra pritaikyta geografiškai patogioje vietoje įsikūrusi kaimo „ilgoji“ gimnazija). Akivaizdu, vien tik judėjimo negalią turinčiam vaikui ar jaunuoliui kiekvienoje savivaldybėje turi būti sudaryta galimybė bendrąjį išsilavinimą įgyti kartu su savo bendraamžiais.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. mokiniai, turintys judėjimo negalią 18-oje savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų pastatuose galėjo mokytis nuo 1 iki 12 klasės, 16-oje savivaldybių kartu su bendraamžiais galėjo įgyti tik pradinį išsilavinimą, 18-oje savivaldybių kartu su bendraamžiais galėjo įgyti tik kurią nors bendrojo išsilavinimo dalį (pvz., gali mokytis 1–10, arba 8–12 klasėse), o 8-iose savivaldybėse nė vienos bendrojo lavinimo mokyklos pastatas nebuvo pritaikytas mokiniams su judėjimo negalia.

Ugdymo proceso metu traumas patyrusių bendrojo lavinimo mokyklų mokinių dalis

Rodiklis parodo bendrojo lavinimo mokyklų pastatų tinkamumą mokinių ugdymui ir ugdymo proceso organizavimo tinkamumą. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu numatyta, kad mokymosi aplinka mokykloje ir mokinių mokymosi krūvis turi atitikti higienos normas ir teisės norminių aktų nustatytus mokinių saugos bei sveikatos reikalavimus ir laiduoti švietimo programų vykdymą. 2000 m. vasario 11 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. 113 „Dėl moksleivių nelaimingų atsitikimų tyrimo, registravimo ir apskaitos nuostatų“ apibrėžta, kad nelaimingi atsitikimai, įskaitant ir tuos atvejus, kai mokiniai pažeidžia drausmę, laikomi susijusiais su ugdymo procesu, kai nelaimingas atsitikimas ištinca mokinį:

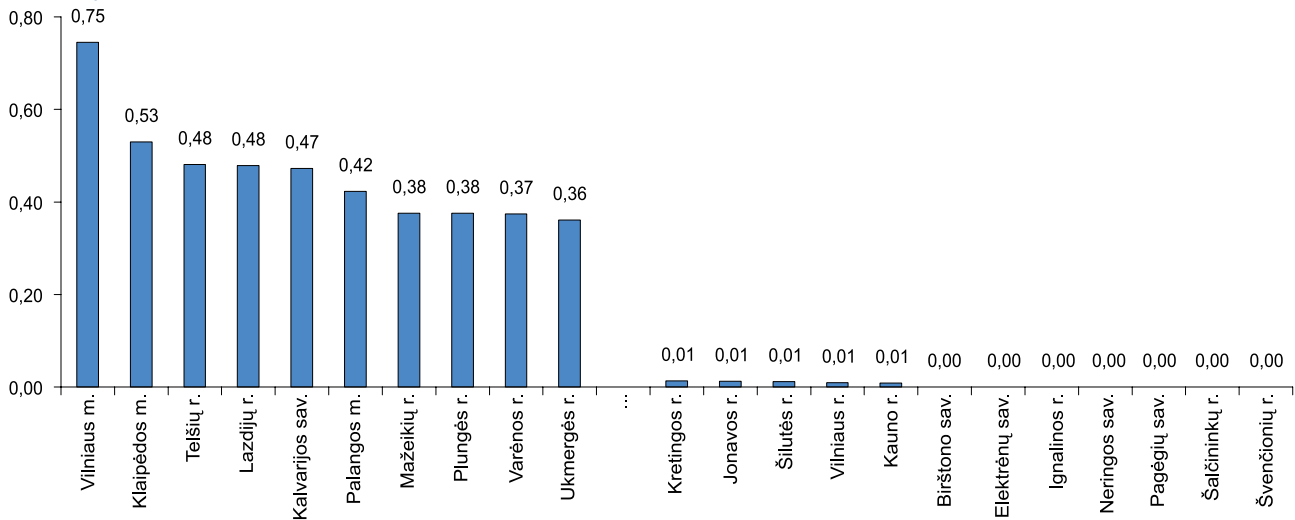
- pamokų, paskaitų, sporto varžybų, pertraukų, papildomojo ugdymo renginių metu neatsižvelgiant į tai, ar jie buvo organizuoti švietimo įstaigoje, ar už jos ribų;
- papildomojo ugdymo renginiuose poilsio, švenčių ir atostogų dienomis, jei šiems renginiams vadovavo švietimo įstaigos darbuotojas arba asmuo, paskirtas švietimo įstaigos vadovo įsakymu;
- mokymo planuose (programose) numatyto darbinio mokymo ir profesinio rengimo, gamybinės praktikos metu švietimo įstaigoje arba jai priklausančioje teritorijoje;
- dirbant švietimo įstaigos pagalbiname ūkyje, mokymo bandymų sklypuose, stovyklose, esančiose švietimo įstaigos teritorijoje;
- organizuojant sveikatingumo renginius;
- vežant mokinius į renginių vietas ir iš jų švietimo įstaigos ar visuomeniniu transportu;
- apsinuodijus, gavus šilumos smūgius, paveikus gamtos reiškiniais.

2005 m. birželio 9 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-476 patvirtinta higienos norma HN 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, kuria nustatyta aiškūs sveikatos saugos reikalavimai bendrojo lavinimo mokyklos pastatams ir teritorijai. Nelaimingų atsitikimų, susijusių su ugdymo procesu, išvardijimas parodo, kad tokie nelaimingi atsitikimai iš esmės gali kilti dėl to, kad ugdymo procesui nėra tinkamai parengtas mokyklos pastatas ar mokyklos teritorija, nepakankamai tvarkingas mokyklos ar geltonasis autobusas, arba ugdymo procesas mokykloje organizuojamas netinkamai.

Yra tam tikras priklausomumas tarp mokinių traumatizmo ugdymo proceso metu ir bendrojo lavinimo mokyklų būklės bei mokinių dalies, besimokančios skirtingoms pastatų grupėms priskiriamuose mokyklų pastatuose. Todėl laiku atlikta bendrojo lavinimo mokyklų pastatų renovacija iš tiesų geriau apsaugo bendrojo lavinimo mokinių sveikatą. 2006–2007 m. m. nė vienas mokinys ugdymo metu nepatyrė traumos Igalinos, Šalčininkų, Švenčionių rajonų bei Birštono, Elektrėnų, Neringos, Pagėgių savivaldybių įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose. Didžiausias mokinių traumatizmas registruotas Vilniaus ir Klaipėdos miestų, Telšių ir Lazdijų rajonų bei Kalvarijos savivaldybių įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose.

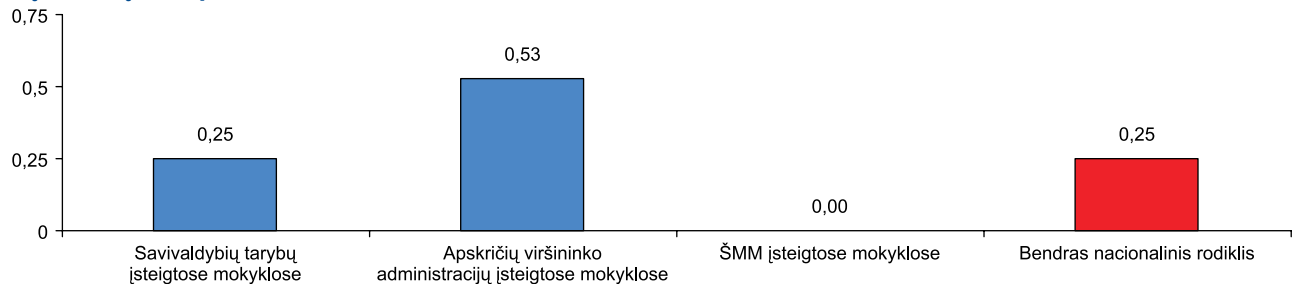
Pateiktų duomenų analizė rodo, kad pakankamai aukštą bendrojo lavinimo mokyklų mokinių traumatizmo lygį apskričių viršinių administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose lėmė didesnis mokinių traumų ugdymo proceso metu skaičius Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus apskričių viršinių administracijų įsteigtose mokyklose.

19 pav. 2006–2007 m. m. ugdymo proceso metu savivaldybių įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose traumas patyrusių mokinių dalis (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

20 pav. 2006–2007 m. m. ugdymo proceso metu įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose traumas patyrusių mokinių dalis (proc.)

Šaltinis: ITC

Mokinių traumatizmo lygis ugdymo proceso metu įvairiais metais gali skirtis. Tai dar kartą įrodo, kad mokinių traumatizmą lemia ne tik mokyklų pastatų būklė, bet ir tinkamas ugdymo proceso organizavimas. Dėl šios priežasties mokinių traumatizmą ugdymo proceso metu geriau analizuoti apibendrinus kelių mokslo metų duomenis.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. ugdymo proceso metu traumas patyrė 0,25 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, iš jų 31 proc. mergaičių ir merginų.

Mokinių vežiojimas

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu nustatyta, kad savivaldybė užtikrina visų būtinų vežioti mokinių nemokamą vežiojimą į mokyklas, o bendrojo lavinimo mokyklos steigėjas (paprastai – savivaldybė) organizuoja visų būtinų vežioti mokinių vežiojimą. 2000 m. kovo 30 d. priimtame Transporto lengvatų įstatyme nurodyta, kad savivaldybės, kurių teritorijoje yra švietimo, kultūros ir meno įstaigos, nusistatyta tvarka kompensuoja visas važiavimo išlaidas kaimuose ir miesteliuose gyvenantiems bendrojo lavinimo mokyklų, profesinio mokymo įstaigų ir neformaliojo vaikų švietimo įstaigų mokiniams, šių mokyklų ar įstaigų darbo dienomis važiuojantiems į mokyklą ar įstaigą iki 40 km ir atgal mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo autobusais, tolimojo reguliaraus susisiekimo autobusais, keleiviniais traukiniais, reguliaraus susisiekimo laivais ir keltais. Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų mokiniams ši lengvata taikoma ir poilsio dienomis.

2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. IX-1700 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“ numatyta, kad šalyje turi būti užtikrinamas bendrojo lavinimo mokyklų, reorganizuotų pertvarkant švietimo tinklą, mokinių vežiojimas į kitą artimiausią mokyklą, plėtojama visų toli nuo mokyklos, kaimuose ir priemiesčiuose, gyvenančių mokinių ir neįgalių vaikų ir jaunuolių vežiojimo į mokyklą ir iš jos specialiu transportu sistema.

BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ TURIMI MOKYKLŲ IR GELTONIEJI AUTOBUSAI

Mokyklų ir geltonųjų autobusų skaičius labiausiai priklauso nuo to, kuri savivaldybės gyventojų ir bendrojo lavinimo mokyklų mokinių dalis gyvena kaime. Todėl sunku pateikti išsamius apibendrinimus apie turimus savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų ir geltonuosius autobusus. Kaime gyvenantys bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai dažnai gyvena pernelyg toli nuo savo mokyklos, todėl jiems būtina organizuoti specialų vežiojimą į mokyklą ir iš mokyklos. Taigi tenka pripažinti, kad kuo didesnė savivaldybės gyventojų dalis gyvena kaime, tuo didesnis mokyklos ar geltonųjų autobusų poreikis.

Pagal atliekamas funkcijas mokyklos autobusai ir geltonieji autobusai paprastai visiškai nesiskiria. Skirtingas tik šių autobusų įsigijimo būdas. Mokyklos autobusai įsigijami už savivaldybės arba bendrojo lavinimo mokyklos rėmėjų lėšas. Geltonuosius autobusus perka Švietimo ir mokslo ministerija už valstybės lėšas ir skirsto juos savivaldybėms. Savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų turimi geltonieji autobusai netiesiogiai parodo ir savivaldybės dalyvavimo įvairiuose švietimo kaitos procesuose aktyvumą. Pastaraisiais metais Švietimo ir mokslo ministerija geltonuosius autobusus skirsto visoms kaimiškosioms savivaldybėms pagal tą patį principą. Papildomai skirdama geltonųjų autobusų paskatina šalies savivaldybes, aktyviai vykdančias įvairius švietimo reformos projektus. Pavyzdžiui, geltonaisiais autobusais yra skatinamos savivaldybės, reformuojančios ir pritaikančios savo bendrojo lavinimo mokyklų tinklą kintančiam savivaldybėje mokinių skaičiui.

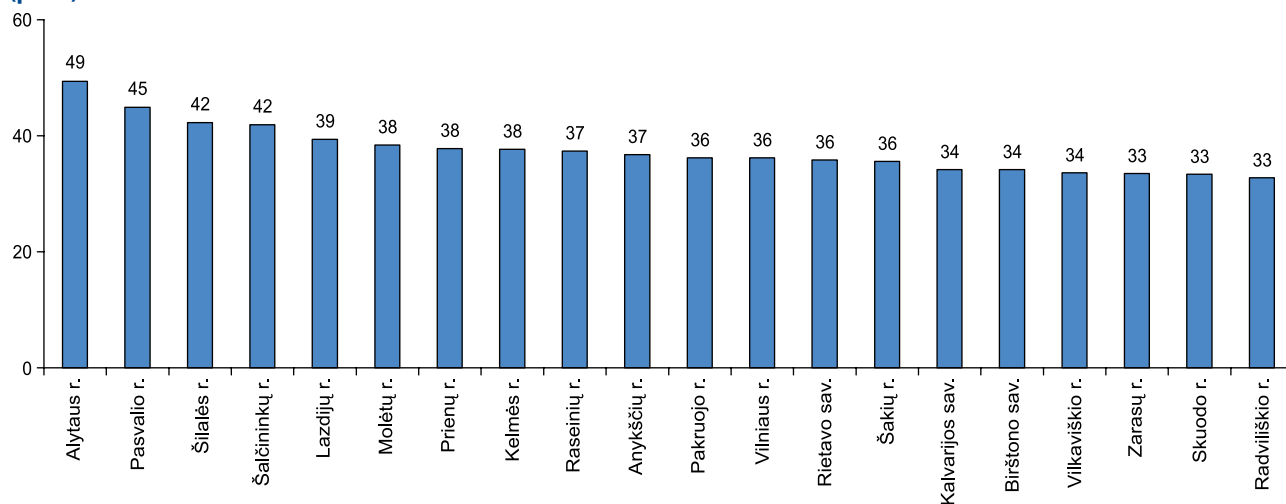
Mokyklų veiklos analizė parodė, kad bendrojo lavinimo mokyklos ne visada naudoja savo turimus mokyklos autobusus kasdieniam toliau nuo mokyklos gyvenančių mokinių vežiojimui. Dalis mokyklų autobusų naudojami kitiems labai svarbiems bendrojo lavinimo mokyklos poreikiams tenkinti, pavyzdžiui, organizuoti ilgiau trunkančias mokyklos bendruomenės narių išvykas ar ekskursijas.

TOLIAU NEI 3 KM NUO MOKYKLOS GYVENANČIŲ MOKINIŲ DALIS

Rodiklis parodo būtino kasdienio bendrojo lavinimo mokyklų mokinių vežiojimo į mokyklą ir iš mokyklos poreikį. Rodiklis taip pat netiesiogiai atskleidžia ir būtinų vežiojimo lėšų poreikį. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu nustatyta, kad mokinys į mokyklą, vykdančią atitinkamą ugdymo programą, mokinio pažymėjime nurodytu maršrutu Transporto lengvatų įstatymu nustatytą atstumą vežiojamas visuomeniniu transportu. Toliau kaip 3 kilometrus nuo mokyklos gyvenantys kaimo bendrojo lavinimo mokyklų priešmokyklinio ugdymo grupių ir 1–8 klasių mokiniai privalo būti vežiojami į artimiausią atitinkamą savivaldybės ar kito steigėjo mokyklą mokykliniais autobusais ar kitu transportu. Taigi, kad būtų vykdomos Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatos, būtina aiškiai nustatyti, kiek konkrečios bendrojo lavinimo mokyklos mokinių gyvena toliau nei 3 kilometrai nuo mokyklos. Ši Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostata labiau skirta kaimo bendrojo lavinimo mokykloms. Miestuose tankesnis bendrojo lavinimo mokyklų tinklas, todėl tik ypatingais atvejais artimiausia mokykla privalomo mokytis amžiaus miesto vaikui nutolusi nuo jo namų daugiau nei 3 kilometrus. Mieste paprastai geriau organizuotas ir viešasis visuomeninis transportas.

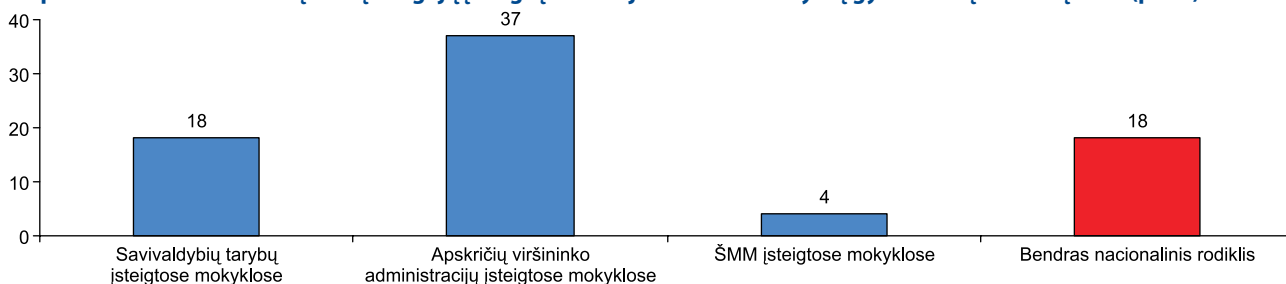
Didžiausias bendrojo lavinimo mokyklų mokinių vežiojimo poreikis kyla šalies kaimiškose savivaldybėse. Dėl šios priežasties šios savivaldybės privalo atidžiai tvarkyti savo įsteigtą bendrojo lavinimo mokyklų tinklą ir labai atsakingai spręsti mokinių vežiojimo problemas. Viena vertus, būtina tiksliai skaičiuoti, kaip mokinių vežiojimą vykdyti kuo pigiau, kita vertus,

21 pav. Toliau nei 3 km nuo savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų gyvenančių mokinių dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

22 pav. Toliau nei 3 km nuo įvairių steigėjų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų gyvenančių mokinių dalis (proc.)

Šaltinis: ITC

vežiojimas turi būti patogus mokiniams. Tai ypač aktualu Alytaus ir Pasvalio rajonų savivaldybėms, kur beveik pusę bendrojo lavinimo mokyklų mokinių būtina vežioti.

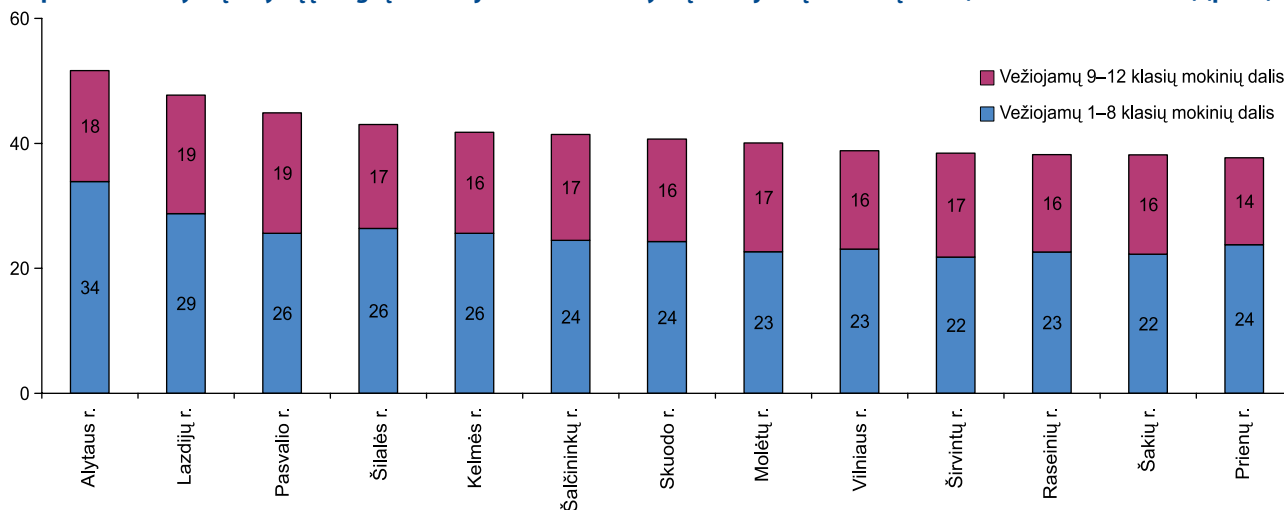
Lyginant toliau nei 3 km nuo įvairių steigėjų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų gyvenančių mokinių dalis matyti, kad toliau nuo mokyklos gyvena pakankamai didelė apskričių virštininko administracijų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių dalis. Tai susiję su aplinkybe, kad apskričių virštininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose paprastai teikiamos įvairios specializuotos paslaugos ir šios mokyklos tenkina visos apskrities ar net didesnės teritorijos švietimo poreikius.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. toliau nei 3 km nuo bendrojo lavinimo mokyklos gyveno 18 proc. mokinių.

VEŽIOJAMŲ BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKINIŲ DALIS

Mokinių, kurie turi būti vežiojami į bendrojo lavinimo mokyklą ir iš tiesų vežiojamų mokinių skaičiaus santykis yra vienas svarbiausių rodiklių, naudojamų švietimo prieinamumui įvertinti. Rodiklis taip pat netiesiogiai parodo bendrojo lavinimo mokyklų tinklo ir jo pertvarkos optimalumą. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu griežčiau reglamentuotas tik privalomo mokyti amžiaus mokinių vežiojimas. Bendrojo lavinimo mokyklų 9–12 klasių mokinių vežiojimas nėra taip nuosekliai reglamentuojamas, bet savivaldybėse paprastai vežiojami ir toliau nei 3 km nuo artimiausios mokyklos gyvenantys 9–12 klasių mokiniai.

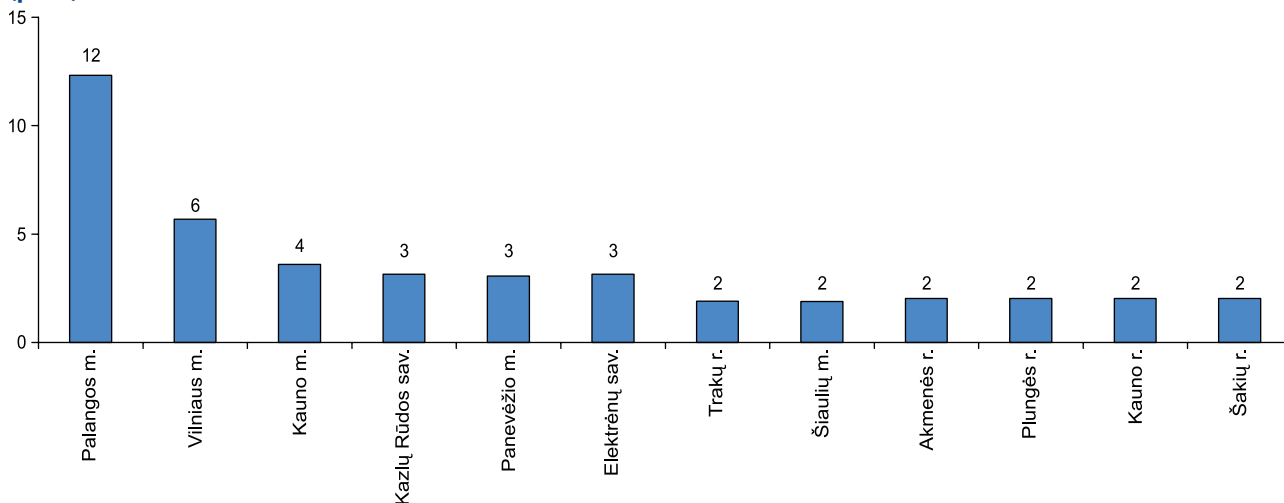
23 pav. Savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų vežiojamų mokinių dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

Paprastai vežiojama daugiau bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, nei jų gyvena toliau nei 3 km nuo bendrojo lavinimo mokyklos. Kita vertus, savivaldybės, kurių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose mokosi daugiau mokinių, gyvenančių toliau nei 3 km nuo mokyklos, daugiau mokinių vežioja į mokyklą. Vežiojamų 9–12 klasių mokinių dalis savivaldybėje paprastai būna proporcinga vežiojamų 1–8 klasių mokinių daliai.

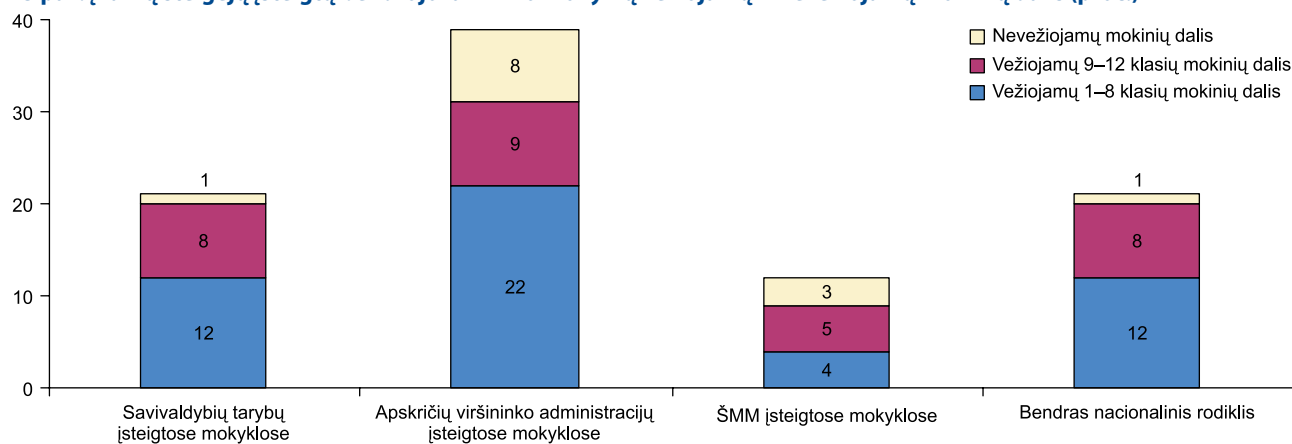
24 pav. Savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų nevežiojamų mokinių dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

1 proc. toliau nei 3 km nuo bendrojo lavinimo mokyklos gyvenančių mokinių nevežioja Klaipėdos miesto bei Klaipėdos, Šalčininkų, Tauragės, Šilutės, Kretingos, Rokiškio, Zarasų, Biržų, Švenčionių, Šilalės, Panevėžio, Telšių, Molėtų ir Raseinių rajonų savivaldybės. Paprastai nėra vežiojami mokiniai, lankantys ne artimiausią nuo namų bendrojo lavinimo mokyklą. Kita vertus, siekiant užtikrinti švietimo paslaugų prieinamumą, savivaldybė privalo nuolat analizuoti nevežiojamų mokinių kontingentą ir priežastis, kodėl šie mokiniai nėra vežiojami.

25 pav. Įvairių steigėjų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų vežiojamų ir nevežiojamų mokinių dalis (proc.)

Šaltinis: ITC

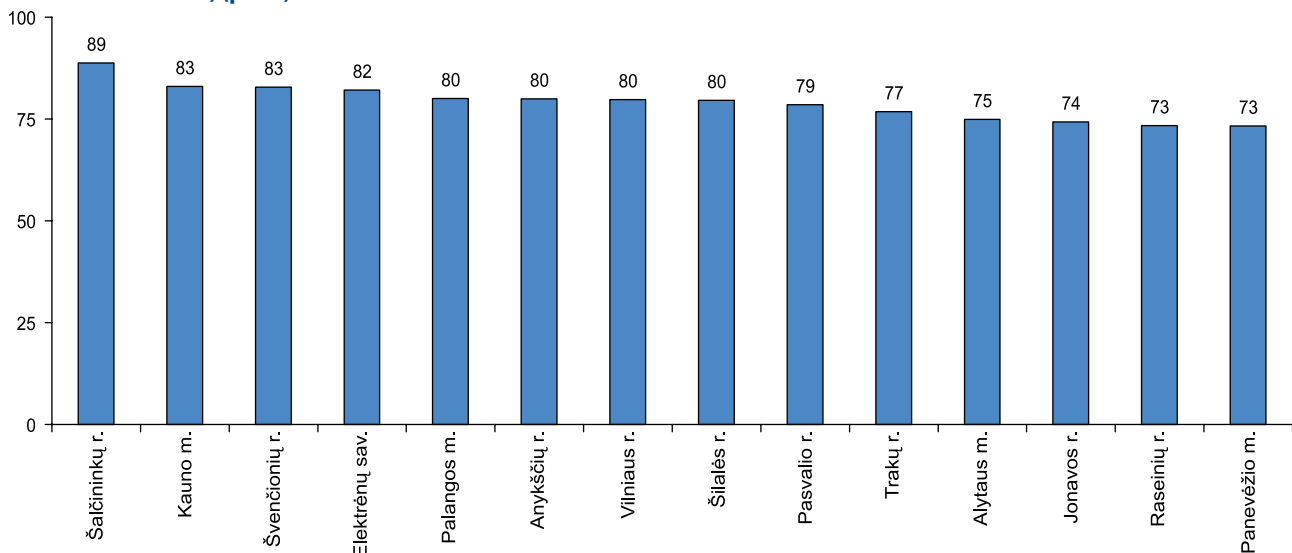
Daugiausia tiek vežiojamų, tiek ir nevežiojamų mokinių mokosi apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose. Tai susiję su aplinkybe, kad apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose paprastai teikiamos įvairios specializuotos paslaugos ir šios mokyklos tenkina visos apskrities ar net didesnės teritorijos švietimo poreikius.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. buvo vežiojama 12 proc. 1–8 klasių mokinių ir 8 proc. 9–12 klasių mokinių. 1 proc. vežiotinų mokinių vežiojami nebuvo.

BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKINIŲ VEŽIOJIMO BŪDAI

Rodiklis parodo savivaldybės prioritetus, organizuojant Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nustatytą toliau nei 3 km nuo artimiausios bendrojo lavinimo mokyklos gyvenančių mokinių vežiojimą. Vykdydama šio įstatymo nuostatą, savivaldybė pasirenka nuo konkrečių sąlygų savivaldybėje priklausančius mokinių vežiojimo būdus. Svarbiausia yra pasiekti, kad mokinių vežiojimui skiriamos savivaldybės lėšos būtų naudojamos taupiai ir efektyviai. Pavyzdžiui, jei konkrečiame kaime gyvena tik vienas ar keli vežiotini bendrojo lavinimo mokyklos mokiniai ir šis kaimas yra toliau nuo kelių, kuriais važinėja maršrutinis visuomeninis transportas, savivaldybė gali sudaryti sutartį su suaugusiu šio kaimo gyventoju (turinčiu galiojantį vairuotojo pažymėjimą ir jei jo transporto priemonė atitinka valstybės nustatytus reikalavimus) dėl vieno ar kelių mokinių vežiojimo.

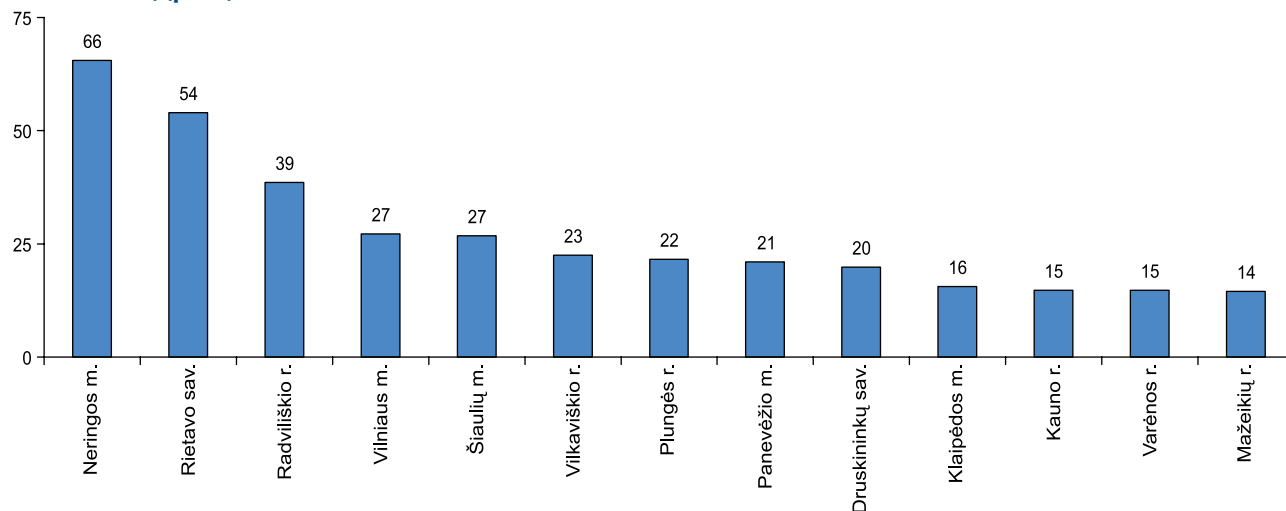
26 pav. Savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, vežiojamų maršrutiniu transportu, dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

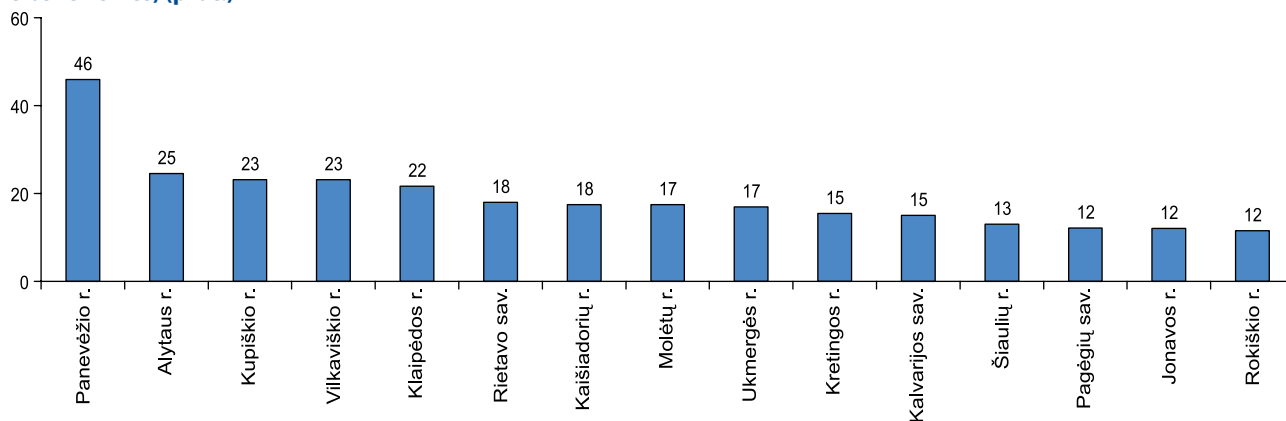
2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. IX-1700 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“ numatyta, kad šalyje turi būti sukurtas efektyvumo, prieinamumo ir kokybės reikalavimus atitinkantis mokyklų tinklas. Turi būti siekiama, kad ikimokyklinį, priešmokyklinį ir pradinį ugdymą teikiančios mokyklos būtų kuo arčiau vaiko ir jaunuolio namų; mokinio kelionė į pagrindinę mokyklą truktų ne ilgiau kaip pusvalandį; mokinio kelionė į vidurinę mokyklą, gimnaziją ir profesinę mokyklą truktų ne ilgiau kaip valandą. Ši Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metams reikalinga galima įgyvendinti tik savivaldybei lanksčiai naudojant įvairius mokinių vežiojimo būdus.

27 pav. Savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, vežiojamų privačiu transportu, dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

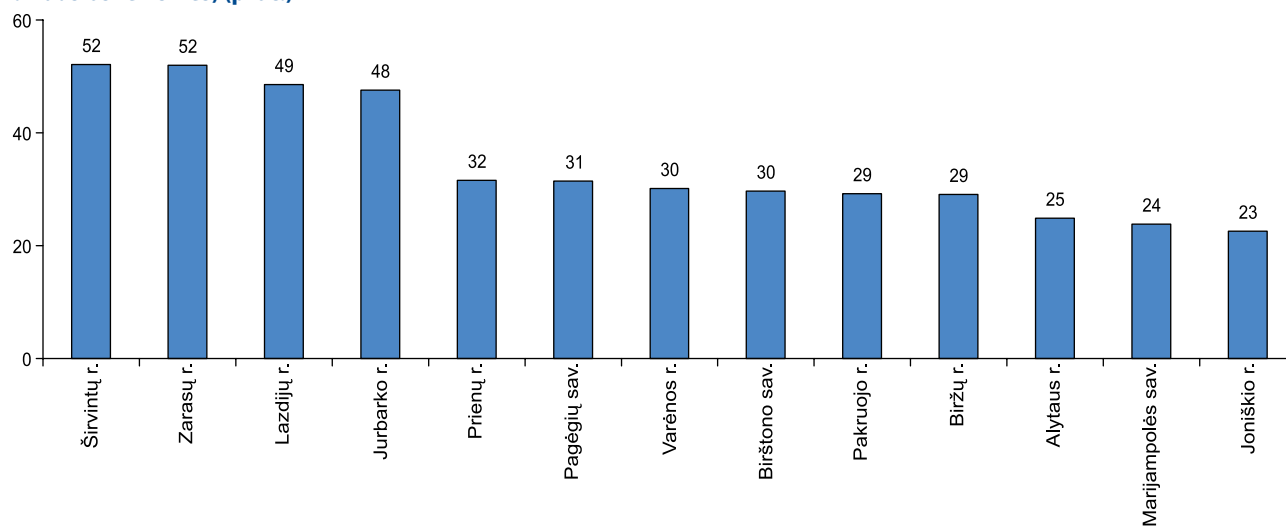
Šaltinis: ITC

28 pav. Savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, vežiojamų mokyklos transportu, dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

29 pav. Savivaldybių tarybų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, vežiojamų geltonaisiais autobusais, dalis (didžiausios reikšmės) (proc.)

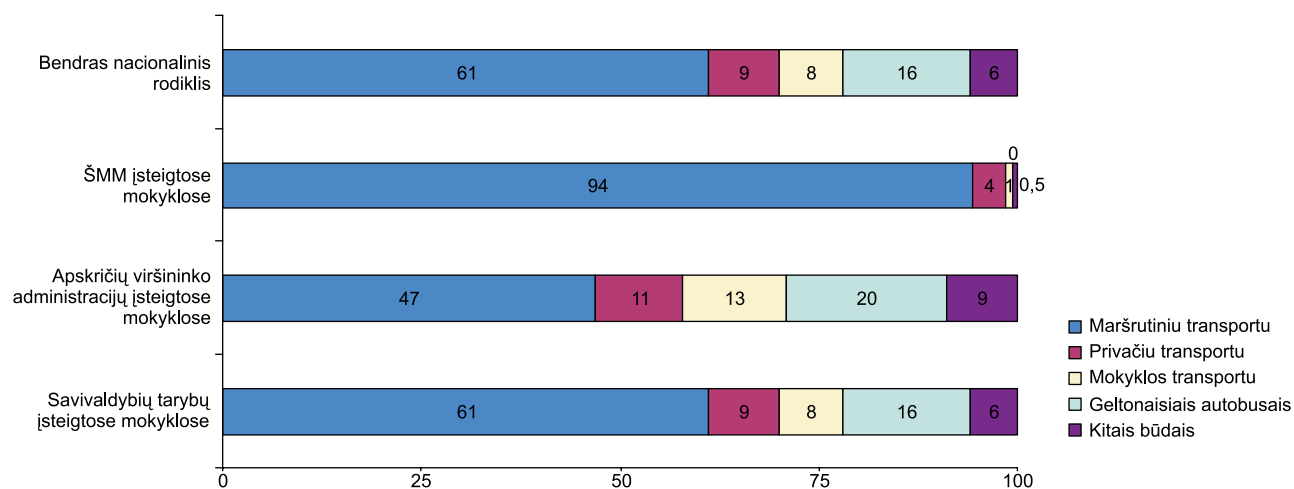

Šaltinis: ITC

Analizuojami duomenys atskleidžia, kad savivaldybės, atsižvelgdamos į turimus mokyklos ir geltonuosius autobusus, nusistovėjusias mokinių vežiojimo tradicijas toje savivaldybėje ar kitas priežastis, paprastai renka vieną ar du pagrindinius mokinių vežiojimo būdus. Miestų savivaldybės dėl geriau išplėto to maršrutinių autobusų tinklo paprastai dažniau pagrindiniu mokinių vežiojimo būdu renka maršrutinį bei privatų transportą. Savivaldybės kaimo bendrojo lavinimo mokyklose paprastai pagrindiniais mokinių vežiojimo būdais dažniau renka mokyklos ir geltonuosius autobusus.

30 pav. Įvairių steigėjų įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų vežiojamų mokinių dalis pagal vežiojimo būdus (proc.)

Šaltinis: ITC

Analizuojant mokinių vežiojimo būdus įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose atsiskleidžia tam tikros su mokyklos steigėju susijusios mokinių vežiojimo ypatybės: savivaldybių tarybų ir apskričių viršininko administracijų įsteigtose mokyklose siekiama naudoti visus galimus mokinių vežiojimo būdus, o Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose mokyklose dažniausiai apsiribojama maršrutiniu transportu. Vežiojimo būdų įvairovė labiau naudojasi apskričių viršininko administracijų įsteigtos mokyklos. Vis dėlto dauguma šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokinių vežiojami maršrutiniu transportu. Dideliuose miestuose, kur maršrutinio transporto tinklas gerai išplėtotas, tai – tikrai gera ir palyginti pigi paslauga. Kaimo mokyklų patirtis rodo, kad mokinių vežiojimas maršrutiniu transportu yra palyginti pigus, bet ne visada sėkmingas sprendimas: nuo į mokyklą vežančio maršrutinio transporto tvarkaraščio dažnai priklauso ir mokinio buvimo mokykloje laikas bei jo galimybės savo mokykloje dalyvauti popamokinėje veikloje.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. 61 proc. mokinių buvo vežiojami maršrutiniu transportu, 9 proc. – privatiu transportu, 8 proc. – mokyklos transportu, 16 proc. – geltonaisiais autobusais, o 6 proc. – kitais būdais.

BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKINIŲ VEŽIOJIMUI IŠLEISTOS LĖŠOS, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

Rodiklis netiesiogiai parodo bendrojo lavinimo mokyklų tinklo ir jo pertvarkos optimalumą ir mokymosi prieinamumą. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu nustatyta, kad mokyklos ūkio lėšoms priskiriamos ir mokiniams vežioti skirtos lėšos. Šias lėšas bendrojo lavinimo mokykloms skiria savivaldybė.

Informacinių technologijų centras tik 2007 m. pirmą kartą surinko ir apibendrino informaciją, kiek lėšų savivaldybės išleidžia mokinių vežiojimui. Kaupiant duomenis paaiškėjo, kad šiuo metu savivaldybės tiksliai neskaiciuoja, kiek kainuoja vežioti įvairiose savivaldybės įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose besimokantį vieną mokinį, įvertinant įvairius vežiojimo būdus. Visa tai lėmė, kad iš skirtingų savivaldybių surinkti duomenys yra sunkiai palyginami. Nuolat analizuojant mokinių vežiojimui skiriamų lėšų kaitą ir struktūrą tiek visos šalies, tiek ir atskiros savivaldybės mastu, galima sutaupyti pakankamai daug švietimui skiriamų lėšų ir investuoti šias sutaupytas lėšas kitoms svarbioms švietimo reikmėms.

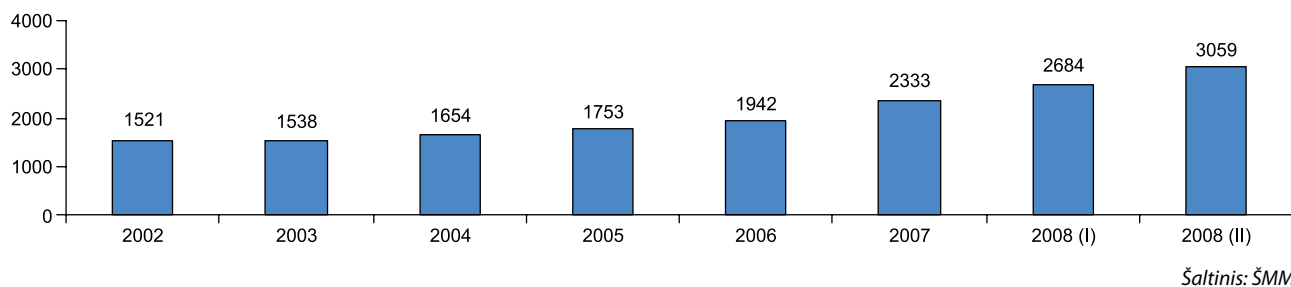
Lietuvoje 2007–2008 m. m. vieno mokinio vežiojimui vidutiniškai išleista 369 Lt.

Mokinio krepšelio lėšų panaudojimas

Mokinio krepšelis – tai mokymo lėšos, skirtos vienam sutartiniam mokiniui. Jo dydį kasmet nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė, priimdama Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą. Nuo 2007 m. mokinio krepšelio vienam sutartiniam mokiniui vienerių metų suma – 2333 Lt, 2008 metams patvirtinti du mokinio krepšelio dydžiai. Iki 2008 m. rugpjūčio 31 d. mokinio krepšelio suma sutartiniam mokiniui lygi 2684 Lt, nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. – 3059 Lt. Taip Lietuvos Respublikos Vyriausybė pasielgė dėl padidėjusios infliacijos Lietuvoje.

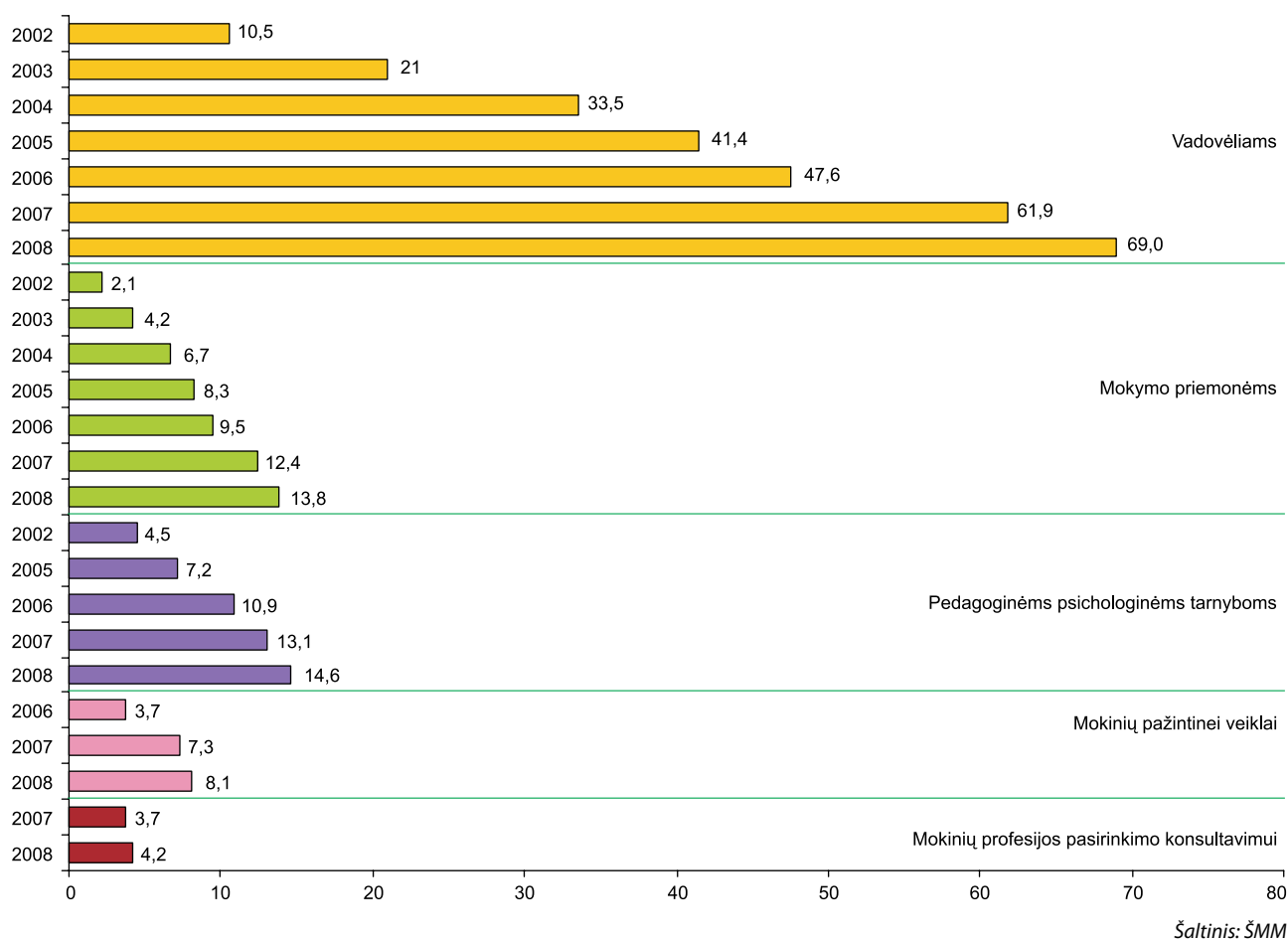
Mokinio krepšelio lėšos 2007 m. skirtos mokytojų atlyginimams, socialiniam draudimui, mokyklos valdymui, pedagoginėms, psichologinėms tarnyboms finansuoti, mokytojų kvalifikacijai tobulinti, vadovėliams ir mokymo priemonėms (pavyzdžiui, demonstracinėms priemonėms – žemėlapiams, geometrinėms figūroms, plakatams) įsigyti, pažintinei mokinių veiklai, mokinių profesiniam konsultavimui.

31 pav. Mokinio krepšelio kaita (Lt vienam sutartiniam mokiniui)

Lietuvoje įprasta, kad mokinio krepšelio lėšų panaudojimas analizuojamas tik savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose. Apskričių viršininko administracijos kasmet Finansų ministerijai tiesiogiai pateikia finansinę ataskaitą, kurioje mokinio krepšelio lėšų panaudojimas nėra kaip nors specialiai išskiriamas.

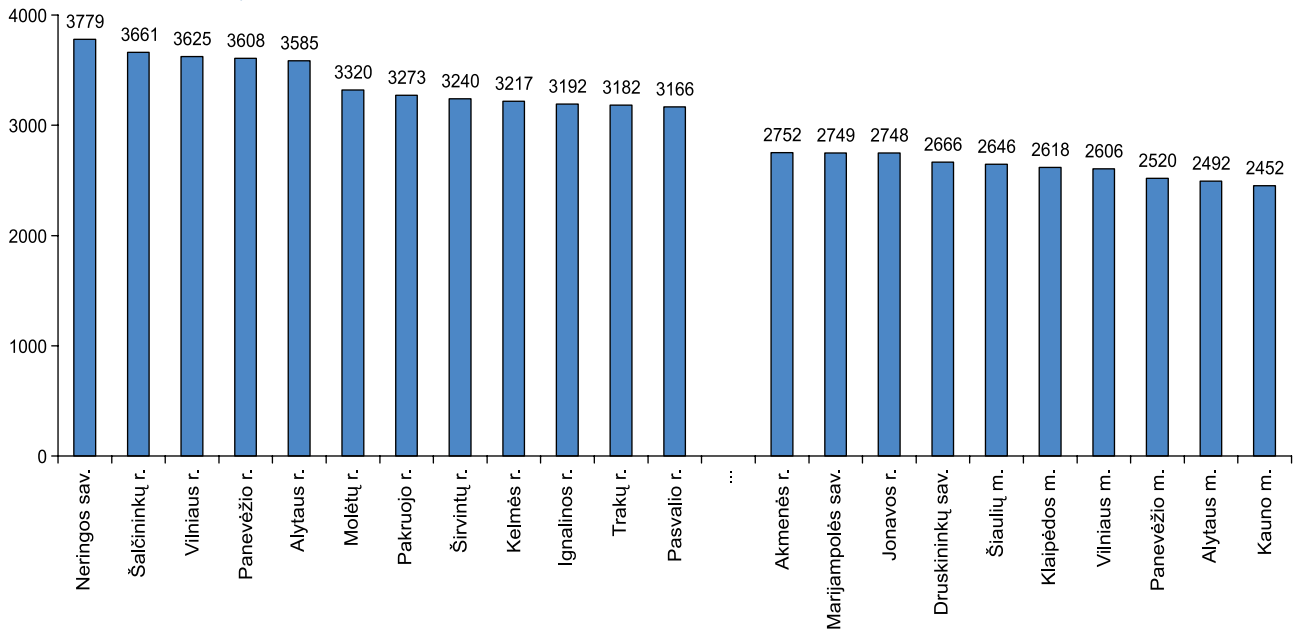
32 pav. Mokinio krepšelio pasiskirstymas (Lt vienam sutartiniam mokiniui)

TIESIOGIAI UGDYMIUI PANAUDOTOS MOKINIO KREPŠELIO LĖŠOS, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

Rodiklis atskleidžia, ar efektyviai savivaldybės naudoja valstybės specialią tikslinę dotaciją deramoms bendrojo lavinimo mokyklos sąlygoms užtikrinti. Lankančio gyvenvietės bendrojo lavinimo mokyklą mokinio krepšelis didesnis nei miesto bendrojo lavinimo mokyklos mokinio, nes kaimo mokyklose klasės objektyviai yra mažesnės, todėl ir išlaidos tokioms klasėms išlaikyti – didesnės. Mokyklų, kuriose mokoma tautinių mažumų kalbomis, mokinio krepšelis didesnis nei lietuvių kalba mokomų mokyklų mokinio krepšelis dėl paprastai mažesnio mokinių skaičiaus tautinių mažumų kalbomis mokomose mokyklose ir brangesnių vadovėlių bei mokymo priemonių (vadovėliai ir mokymo priemonės tautinių mažumų kalbomis leidžiami daug mažesniu tiražu). Taigi, jei daugiau savivaldybėje veikiančių bendrojo lavinimo mokyklų yra įsikūrusios ne miestuose, o nedidelėse gyvenvietėse ir jei didesnis savivaldybės mokinių skaičius lanko bendrojo lavinimo mokyklas, kuriose mokoma kuria nors tautinių mažumų kalba, tiesiogiai ugdymui panaudota mokinio krepšelio suma yra didesnė nei kurios nors miesto savivaldybės, neturinčios didelių bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose būtų mokoma lenkų, rusų ar baltarusių kalbomis.

33 pav. Tiesiogiai ugdymui vienam mokiniui panaudotos mokinio krepšelio lėšos (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (Lt)

Šaltinis: ITC

Vieno bendrojo lavinimo mokyklos mokinio mokymas brangiausiai kainuoja Neringos savivaldybėje, kurios išlaidas didina jos geografinė padėtis, ir Šalčininkų bei Vilniaus rajonų savivaldybėse, kur veikia daug bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose mokoma tautinių mažumų kalbomis, taip pat kaimiškosiuose Panevėžio ir Alytaus rajonuose, kur miesto gyventojai sudaro atitinkamai tik 4 proc. ir 11 proc. visų tų savivaldybių gyventojų. Vilniaus rajone miesto gyventojai sudaro tik 6 proc. visų savivaldybės gyventojų. Mažiausiai vieno bendrojo lavinimo mokyklos mokinio mokymas valstybei kainavo didžiųjų Lietuvos miestų savivaldybėse. Čia dauguma mokinių mokėsi didelėse mokinių skaičiumi bendrojo lavinimo mokyklose ir todėl jiems pagal mokinio krepšelio metodiką buvo skiriamos mažesnės mokinio krepšelio lėšos.

Lietuvoje 2007 m., skaičiuojant vienam savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui, tiesiogiai ugdymui panaudota 3012 Lt.

VADOVĖLIAMS IR MOKYMO PRIEMONĖMS ĮSIGYTI, PAŽINTINEI VEIKLAI, PEDAGOGINEI PSICHOLOGINEI TARNYBAI FINANSUOTI IR MOKINIŲ PROFESIJOS PASIRINKIMO KONSULTAVIMUI IŠLEISTOS MOKINIŲ KREPŠELIO LĖŠOS, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

Rodiklis atskleidžia bendrojo lavinimo mokyklų bendruomenių ir šių mokyklų steigėjų (paprastai savivaldybių) prioritetus, mokinio krepšelio lėšomis finansuojant įvairias sudedamąsias ugdymo proceso dalis. Nors kasmet priimamuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose nurodomos konkrečios sumos, kurios turi tekti vienam mokiniui vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti, pažintinei veiklai, profesijos pasirinkimo konsultavimui ar veikiančioms pedagoginėms psichologinėms tarnyboms, iš esmės tai yra tik orientaciniai skaičiai. Mokinio krepšelio metodika nedraudžia mokyklų bendruomenėms nusistatyti konkrečius mokyklos veiklos prioritetus ir šiems prioritetams finansuoti skirti didesnes nei valstybės numatyta mokinio krepšelio lėšas. Dėl šios priežasties svarbu aiškintis, kokie buvo įvairiose savivaldybėse veikusių mokyklų bendruomenių veiklos prioritetai ir kiek mokinio krepšelio lėšų iš tiesų buvo skirta vadovėliams ir mokymo priemonėms pirkti, pažintinei mokinių veiklai ir profesijos pasirinkimo konsultavimui bei savivaldybėse veikiančioms pedagoginėms psichologinėms tarnyboms finansuoti.

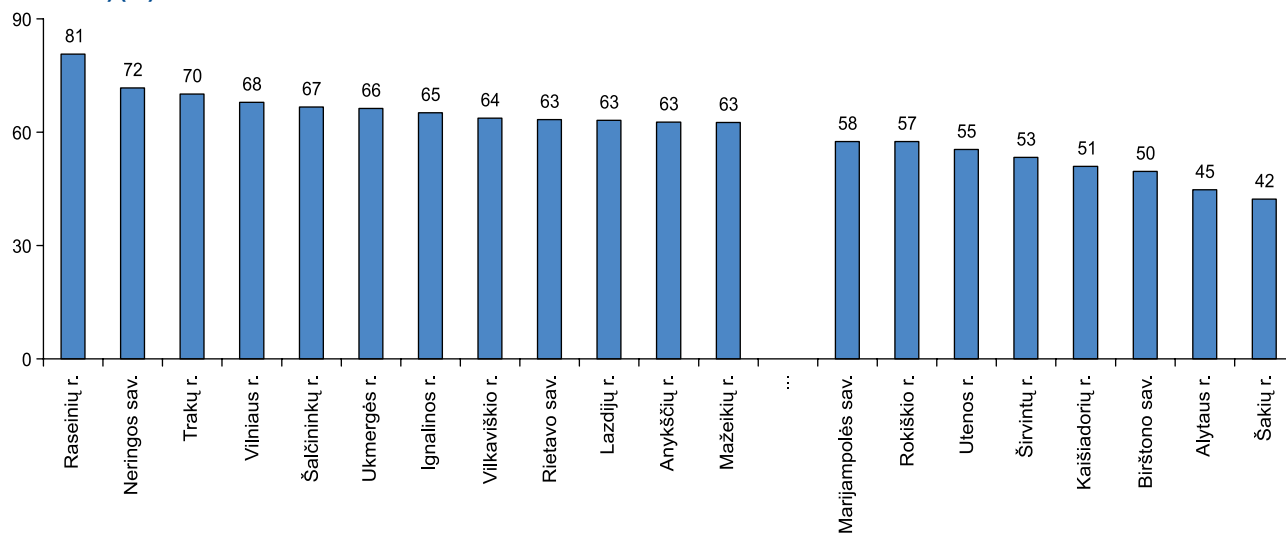
Vadovėliams įsigyti, skaičiuojant vienam mokiniui, iš mokinio krepšelio valstybė skyrė 62 Lt. Savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos vidutiniškai panaudojo 61 Lt. Daugiausia lėšų, skaičiuojant vienam mokiniui, panaudojo Raseinių rajono mokyklos (81 Lt), mažiausiai – Šakių (42 Lt) ir Alytaus (45 Lt) rajonų mokyklos.

Mokymo priemonėms įsigyti, skaičiuojant vienam mokiniui, iš mokinio krepšelio valstybė skyrė 12 Lt. Savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos vidutiniškai panaudojo 41 Lt. Mokyklos, panaudodamos mokinio krepšelio lėšas, daugiau, nei valstybė planavo, skyrė lėšų šiuolaikiškoms mokymo priemonėms, tarp jų ir šiuolaikiškiems kompiuteriams įsigyti. Tai – brangūs pirkiniai, todėl padidėjo vidutinė vienam mokiniui išleista suma. Daugiausia lėšų, skaičiuojant vienam mokiniui, mokymo priemonėms įsigyti skyrė Ignalinos (137 Lt) ir Vilkaviškio (104 Lt) rajonų, Marijampolės savivaldybės (127 Lt) ir Palangos miesto (108 Lt) mokyklos, mažiausiai – Birštono savivaldybės (5 Lt) ir Šakių rajono (9 Lt) mokyklos.

Pažintinei mokinių veiklai, skaičiuojant vienam mokiniui, iš mokinio krepšelio valstybė skyrė 7 Lt. Savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos vidutiniškai panaudojo 7 Lt. Daugiausia lėšų, skaičiuojant vienam mokiniui, pažintinei mokinių veiklai panaudojo Neringos savivaldybės (15 Lt) mokyklos, mažiausiai – Šakių (2 Lt) ir Joniškio (3 Lt) rajonų mokyklos.

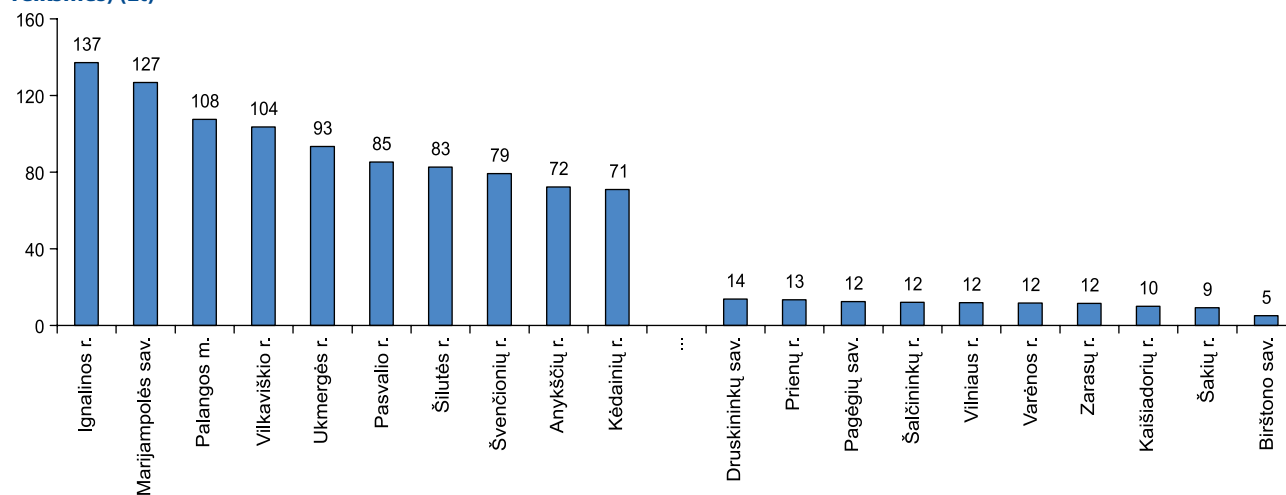
Pedagoginėms psichologinėms tarnyboms finansuoti, skaičiuojant vienam mokiniui, iš mokinio krepšelio valstybė skyrė 13 Lt. Savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos vidutiniškai panaudojo 17 Lt. Daugiausia lėšų pedagogi-

34 pav. Vadovėliams įsigyti, skaičiuojant vienam mokiniui, panaudotos mokinio krepšelio lėšos (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (Lt)

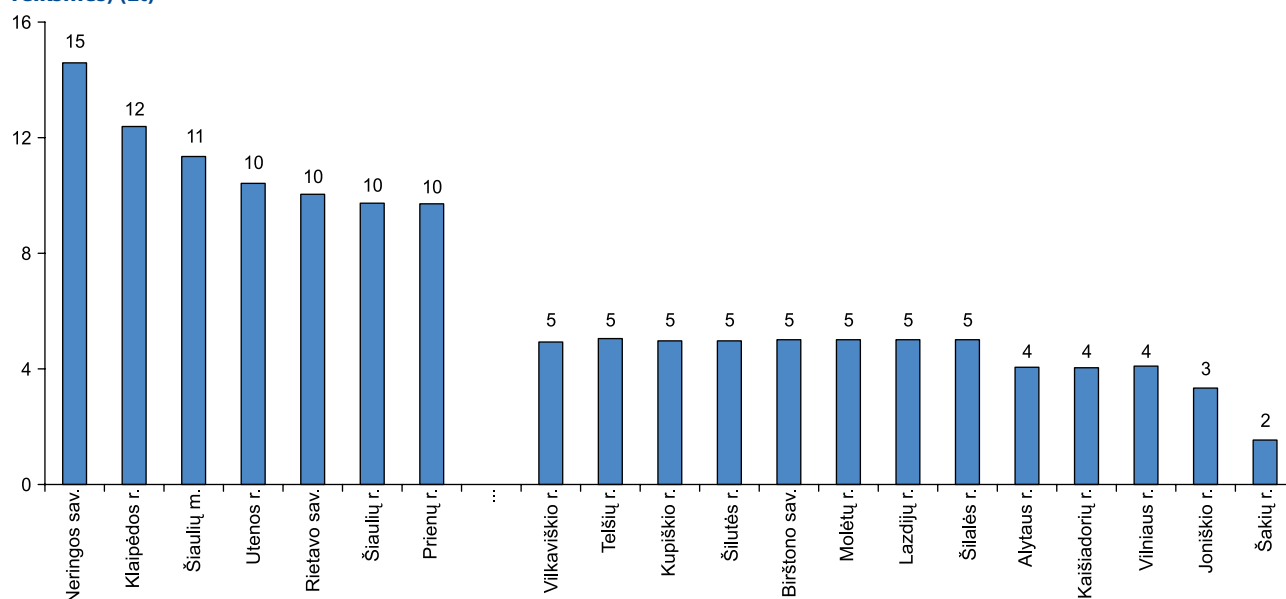
Šaltinis: ITC

35 pav. Mokymo priemonėms įsigyti vienam mokiniui panaudotos mokinio krepšelio lėšos (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (Lt)

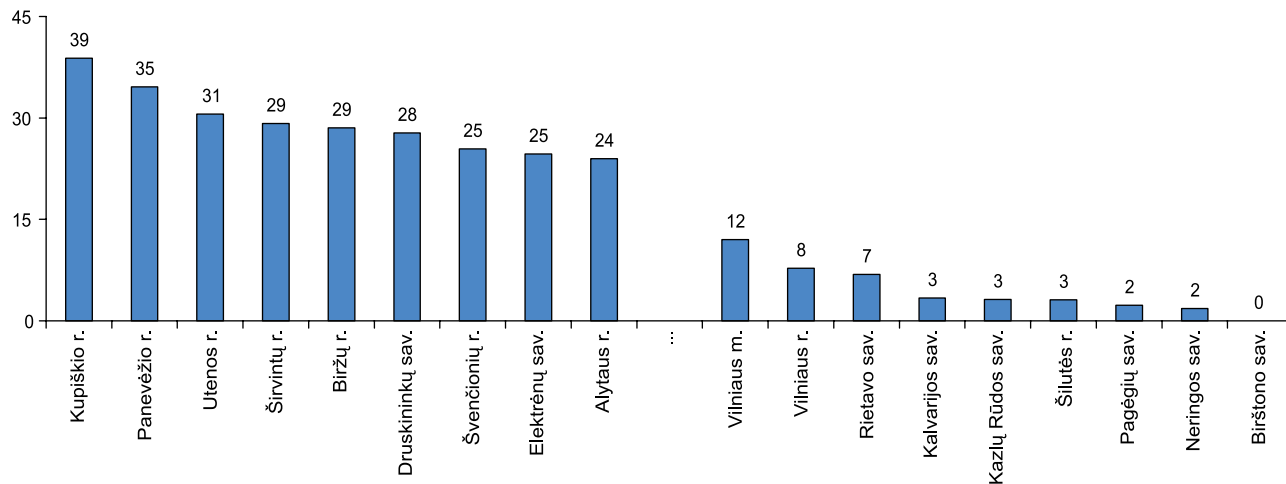
Šaltinis: ITC

36 pav. Pažintinei veiklai, skaičiuojant vienam mokiniui, panaudotos mokinio krepšelio lėšos (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (Lt)

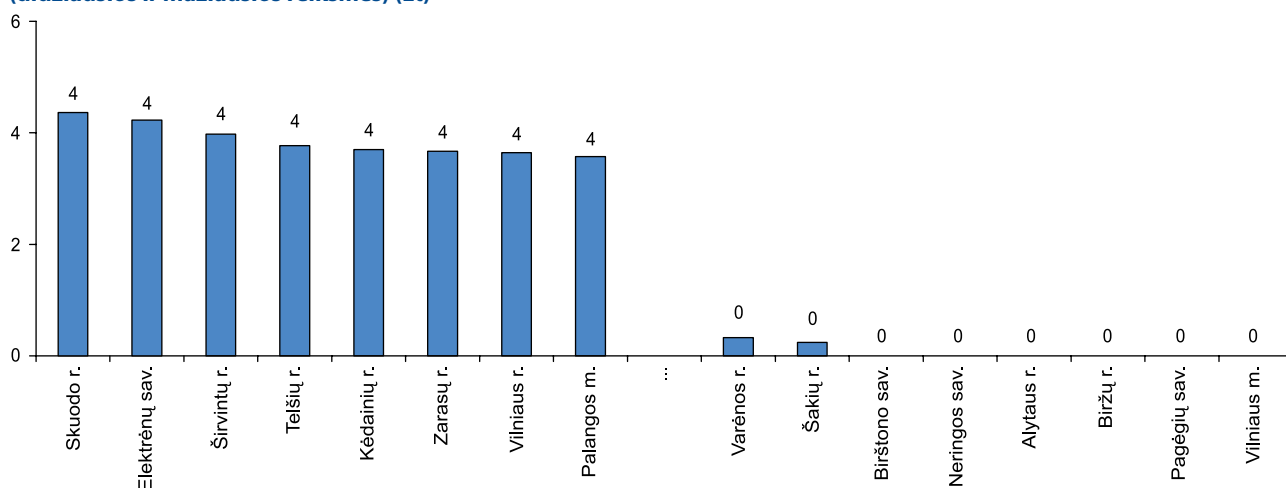
Šaltinis: ITC

37 pav. Pedagoginei psichologinei tarnybai finansuoti, skaičiuojant vienam mokiniui, panaudotos mokinio krepšelio lėšos (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (Lt)

Šaltinis: ITC

38 pav. Mokinių profesijos pasirinkimo konsultavimui, skaičiuojant vienam mokiniui, panaudotos mokinio krepšelio lėšos (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (Lt)

Šaltinis: ITC

nei psichologinei tarnybai finansuoti, skaičiuojant vienam mokiniui, panaudojo Kupiškio (39 Lt) ir Panevėžio (35 Lt) rajonų mokyklos, o Birštono savivaldybės mokyklose tam lėšų apskritai neišleista. Pagėgių ir Neringos savivaldybių mokyklos šiam tikslui, skaičiuojant vienam mokiniui, išleido po 2 Lt.

Mokinių profesijos pasirinkimo konsultavimui, skaičiuojant vienam mokiniui, iš mokinio krepšelio valstybė skyrė 4 Lt. Savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos vidutiniškai panaudojo 2 Lt. Daugiausia lėšų, skaičiuojant vienam mokiniui, mokinių profesijos konsultavimui išleido Skuodo rajono ir Elektrėnų savivaldybės mokyklos (vidutiniškai po 4 Lt), o Birštono, Pagėgių ir Neringos savivaldybių, Alytaus ir Biržų rajonų bei Vilniaus miesto mokyklos šiam tikslui mokinio krepšelio lėšų apskritai neskyrė.

Lietuvoje 2007 m., skaičiuojant vienam savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui, vadovėliams įsigyti buvo panaudota 61 Lt mokinio krepšelio lėšų, mokymo priemonėms įsigyti – 41 Lt, pažintinei mokinių veiklai finansuoti – 7 Lt, pedagoginėms psichologinėms tarnyboms finansuoti – 17 Lt, o mokinių profesijos pasirinkimo konsultavimui – 2 Lt.

PERSIKIRSTYTOS MOKINIO KREPŠELIO LĖŠOS, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

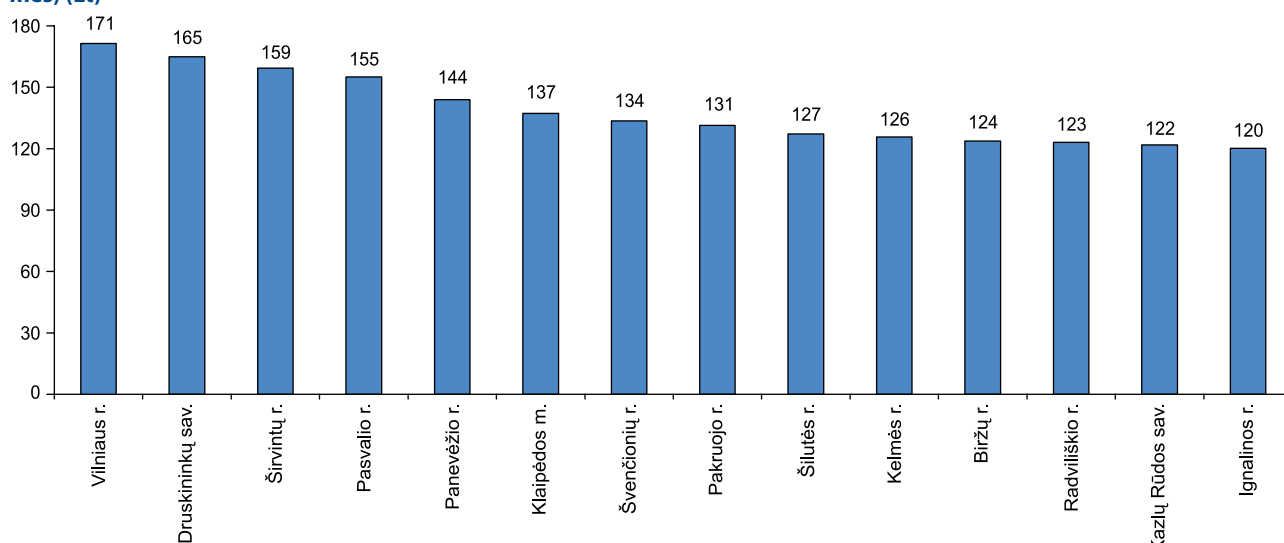
Rodiklis parodo, kiek efektyvus savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų tinklas ir taip pat netiesiogiai rodo savivaldybės įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose teikiamo bendrojo lavinimo kokybę. Jei bendrojo lavinimo mokyklų tinklas savivaldybėje neatitinka realaus privalomo mokyti amžiaus vaikų ir jaunuolių pasiskirstymo savivaldybės teritorijoje, bendrojo lavinimo mokyklos nėra optimalaus dydžio – vienos jų per mažos, kad sugebėtų išsilaikyti iš valstybės skiriamo mokinio krepšelio lėšų, kitos yra pernelyg didelės ir dėl to šiose pernelyg didelėse mokyklose sunku deramai organizuoti mokinių ugdymą, pervargsta mokytojai ir t. t. Kad savivaldybėje veiktų iš mokinio krepšelio lėšų neišilaikančios mokyklos, dalis didesnių savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų mokinio krepšelio lėšų skiriamos ne materialiai skatinti sunkesnėmis są-

lygomis dirbančius dideliu mokinių skaičiumi mokyklų mokytojus ar mokyklai reikalingoms mokymo priemonėms įsigyti, o perskirstomos mažoms mokinių skaičiumi bendrojo lavinimo mokykloms, neišsilaikančioms iš joms valstybės skirtų mokinio krepšelio lėšų.

2006 m. gruodžio 7 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė 2007 m. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą. Juo numatyta, kad, įvykdžius bendruosius ugdymo planus bei visiškai patenkinus mokinio krepšelio poreikį, likusi nepanaudota suma nuo 2007 m. liepos 1 d. (mokslo metų pabaiga) ir 2007 m. gruodžio 1 d. gali būti perskirstyta kitoms švietimo reikmėms finansuoti. 2007 m. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu taip pat numatyta, kad mokyklų steigėjai gali mokykloms perskirstyti iki 5 procentų visos savivaldybei skirtos specialios tikslinės dotacijos arba valstybės biudžeto lėšų dalies (mokinio krepšelio).

2008 m. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas papildytas straipsniu, kuriame nurodoma, kad mokyklų steigėjai gali perskirstyti mokykloms mokinio krepšelio lėšas (iki 5 procentų visos specialios tikslinės dotacijos arba valstybės biudžeto lėšų dalies), bet *ne daugiau kaip 15 procentų mokyklai skirtų lėšų*. Mokinio krepšelio perskirstymo praktika rodo, kad savivaldybių administracijų švietimo padalinių atstovai, jei savivaldybėje yra iš mokinio krepšelio neišsilaikančių mokyklų, randa svarių argumentų įtikinti didelių mokinių skaičiumi bendrojo lavinimo mokyklų vadovus, kad jie „sutaupyti“ dalį mokyklai skirtų mokinio krepšelio lėšų. Dėl šios priežasties ir atsirado papildymas 2008 m. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme.

39 pav. Savivaldybės mokykloms perskirstytos mokinio krepšelio lėšos, skaičiuojant vienam mokiniui (didžiausios reikšmės) (Lt)

Šaltinis: ITC

Daugiausia mokinio krepšelio lėšų savivaldybės mokykloms perskirstė Vilniaus, Širvintų ir Pasvalio rajonų bei Druskininkų savivaldybės administracija. Birštono ir Neringos savivaldybėse, Visagino mieste ir Alytaus bei Šalčininkų rajonuose mokinio krepšelio lėšos mokykloms apskritai nebuvo perskirstytos.

2007 m. Lietuvoje, skaičiuojant vienam savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui, savivaldybėse mokykloms buvo perskirstyti 74 Lt mokinio krepšelio lėšų.

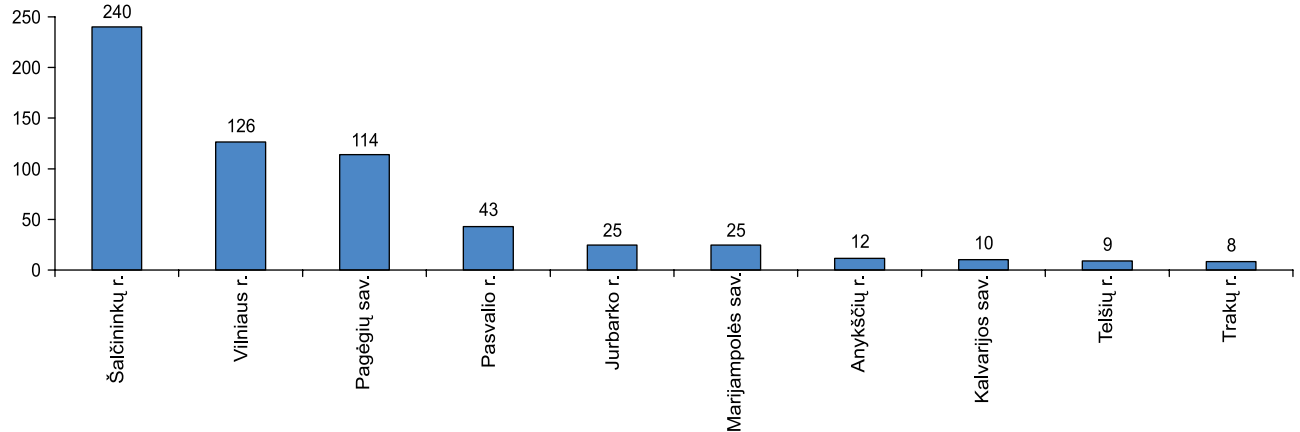
KITOMS ŠVIETIMO REIKMĖMS PANAUDOTOS MOKINIO KREPŠELIO LĖŠOS, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

Rodiklis netiesiogiai parodo, kiek dėmesio mokyklų steigėjai skiria ilgalaikiam bendrojo lavinimo paslaugos teikimo planavimui. Savivaldybėse mokinio krepšelio lėšos panaudojamos ne tik ugdymo procesui finansuoti, bet, išimties tvarka, jas galima panaudoti ir kitoms švietimo reikmėms (mokyklos ūkio reikmėms, ugdymo skoloms dengti ir pan.). Iš esmės, tai yra valstybės lėšos, nepanaudotos tiesiogiai mokinių ugdymui, o dažniausiai skiriamos bendrojo lavinimo proceso planavimo klaidoms savivaldybėse spręsti ar įveikti nepakankamai ryžtingo savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų tinklo tvarkymo nesklandumus.

2007 metais kitoms švietimo reikmėms mokinio krepšelio lėšas panaudojo tik dešimt šalies savivaldybių. Kitos savivaldybės šiam tikslui mokinio krepšelio lėšų nenaudojo. Lietuvoje mokinio krepšelio lėšos perskirstomos kitoms švietimo reikmėms labai retai. Praktiškai tik trys savivaldybės tai padarė didesniu mastu.

Lietuvoje 2007 m., skaičiuojant vienam savivaldybių tarybų įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui, kitoms švietimo reikmėms buvo perskirstyta 10 Lt mokinio krepšelio lėšų.

40 pav. Kitoms švietimo reikmėms panaudotos mokinio krepšelio lėšos, skaičiuojant vienam mokiniui (tai padariusios savivaldybės) (Lt)

Šaltinis: ITC

Iš savivaldybės biudžeto skirtos lėšos bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo aplinkai ir kitoms reikmėms užtikrinti bei neformaliojo vaikų švietimo mokykloms išlaikyti

Steigėjo skirtos vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui lėšos, tenkančios mokyklos ūkiui (ugdymo aplinkai) – valstybinės švietimo stebėsenos, švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodiklis. Jis naudojamas vertinant bendrojo lavinimo aprūpinimo lygį šalyje, nustatant šalies savivaldybių ir kitų bendrojo lavinimo mokyklų steigėjų siekį užtikrinti bendrojo lavinimo kokybę. 2001 m. birželio 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 785 patvirtinta mokinio krepšelio ir sutartinių mokinių apskaičiavimo metodika atskyrė bendrojo lavinimo mokyklos disponuojamų lėšų šaltinius. Lėšos ugdymo procesui organizuoti (mokinio krepšelio lėšos) mokyklai yra skiriamos kaip tikslinės Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos. Bendrojo lavinimo mokyklos aplinkos išlaidas (pastato eksploatavimo ir komunalinės sąnaudos, techninio personalo atlyginimų, socialinio draudimo ir kitos ūkio išlaidos) privalo finansuoti mokyklos steigėjas (paprastai savivaldybė).

IŠ SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO SKIRTOS LĖŠOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ UGDYMO APLINKAI IR KITOMS REIKMĖMS UŽTIKRINTI, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

Rodiklis parodo bendrojo lavinimo mokyklų steigėjų dėmesį mokyklų ugdymo aplinkai. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu nustatyta, kad mokyklos (išskyrus nevalstybines tradicinės religinės bendruomenės ar bendrijos mokyklas) ūkio lėšas mokykloms skiria mokyklos steigėjas savo nustatyta tvarka. Didelių miestų savivaldybės (didesnis mokinių skaičius mokykloje ir jos klasėse), skaičiuojant vienam mokiniui, turėtų išleisti mažiau mokyklų ugdymo aplinkai skirtų lėšų, nei kaimiškosios savivaldybės. Vertinant steigėjo bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo aplinkai skiriamas lėšas, būtina įvertinti lėšų struktūrą, kitaip sunku būtų vienareikšmiškai nustatyti steigėjo (paprastai savivaldybės) indėlį.

Nors mokyklos steigėjo skirtos ugdymo aplinkos lėšos, skaičiuojant vienam mokiniui, yra Valstybės švietimo stebėsenos rodiklis, dėl didelių sunkumų kaupiant šią informaciją (mokyklos ir neretai savivaldybių administracijos švietimo padaliniai tokia informacija nedisponuoja), šis rodiklis anksčiau nebuvo skaičiuojamas. Pirmą kartą duomenis šiam rodikliui įvertinti iš savivaldybių surinko šio leidinio rengėjai 2008 metais: įvairūs savivaldybių administracijos padaliniai (pagal savo kompetenciją) nurodė, kiek lėšų jų savivaldybė skyrė įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų deramai ugdymo aplinkai užtikrinti. Renkant duomenis paaiškėjo, kad savivaldybės neskaičiuoja, kiek joms kainuoja išlaikyti vieną įvairių savivaldybių įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų mokinių. Šios aplinkybės lėmė, kad surinktus duomenis dar sunku palyginti. Kita vertus, analizuojant mokyklų ugdymo aplinkai skiriamų lėšų kaitą ir struktūrą tiek visos šalies, tiek ir atskiros savivaldybės mastu, galima nustatyti būdus, kaip sutaupyti pakankamai daug švietimui skiriamų lėšų ir investuoti šias sutaupytas lėšas sprendžiant svarbias švietimo problemas. Todėl šiame leidinyje, analizuojant įvairių savivaldybių skirtas lėšas bendrojo lavinimo mokyklų deramai ugdymo aplinkai užtikrinti, neišvardytos savivaldybės, daugiausiai ir mažiausiai skiriančios lėšų mokyklų ugdymo aplinkai. Čia tik atkreipiamas dėmesys, kad bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo aplinkai ir kitoms jų reikmėms skiriamų savivaldybės biudžeto lėšų apskaita yra labai svarbus švietimo lėšų apskaitos aspektas.

Lietuvoje 2007 m. iš savivaldybės biudžeto, skaičiuojant vienam savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų mokiniui, buvo skirta 1569 Lt bendrojo lavinimo mokyklų deramai ugdymo aplinkai ir kitoms reikmėms užtikrinti.

IŠ SAVIVALDYBĖS BIUDŽETO SKIRTOS LĖŠOS NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO MOKYKLoms IŠLAIKYTI, SKAIČIUOJANT VIENAM MOKINIUI

Rodiklis atskleidžia, kiek dėmesio savivaldybė skiria vaikų ir jaunuolių užimtumui ir socializacijai, kaip tenkinami mokinių pažintiniai poreikiai ir sudaromos sąlygos jų saviraiškai. Šis rodiklis taip pat parodo savivaldybės pastangas spręsti problemas, susijusias su jaunimo socializacija ir užimtumu, nusikaltimų ir narkomanijos prevencija.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu nustatyta, kad neformaliojo vaikų švietimo mokyklos tipui priskiriama: muzikos, dailės, meno, sporto mokyklos, ugdymo ir kūrybos centrai, skirti vaikų gebėjimams lavinti, moksleivių rūmai, klubai, šeštadieninės ir sekmadieninės tautinių mažumų mokyklos ir pan. Tokių mokyklų lankymas paprastai iš dalies mokamas jas lankančių mokinių tėvų lėšomis. Dėl to labai svarbu išsiaiškinti, kiek lėšų tokių mokyklų išlaikymui ir jose dirbančių mokytojų atlyginimams skiria konkrečios savivaldybės. Paprastai kuo daugiau lėšų tokių neformalaus vaikų švietimo mokyklų išlaikymui skiria savivaldybė, tuo mažiau neformalusis švietimas šiose mokyklose kainuoja mokinių tėvams. Todėl savivaldybių skiriamos lėšos buvo dalijamos ne iš neformalaus vaikų švietimo mokykloms *lankančių*, o iš *visų* savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų mokinių skaičiaus. Savivaldybės dažniausiai dar neskaičiuoja, kiek iš tiesų savivaldybei kainuoja vieno mokinio mokymasis neformaliojo vaikų švietimo mokykloje. Todėl šiame leidinyje analizuojant visų šalies savivaldybių skirtas lėšas neformaliojo vaikų švietimo mokykloms išlaikyti, skaičiuojant vienam savivaldybėje besimokančiam mokiniui, nėra išvardytos daugiausiai ir mažiausiai šioms mokykloms lėšų skiriančios savivaldybės, o tik atkreipiamas dėmesys, kad neformaliojo vaikų švietimo mokykloms išlaikyti skiriamų lėšų apskaita yra labai svarbus švietimui skiriamų savivaldybės biudžeto lėšų apskaitos aspektas.

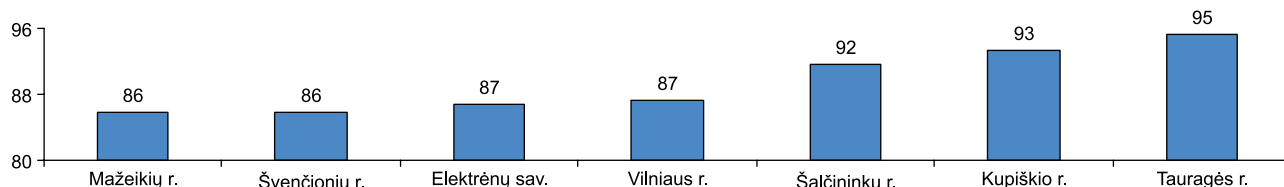
Lietuvoje 2007 m. iš savivaldybės biudžeto, skaičiuojant vienam savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų mokiniui, buvo skirta 468 Lt neformaliojo vaikų švietimo mokykloms išlaikyti.

Interneto ryšį turinčių bendrojo lavinimo mokyklų dalis

Tai – valstybės švietimo stebėsenos švietimo aprūpinimą ir organizavimą apibūdinantis rodiklis. Jis parodo informacinių technologijų diegimo mastą Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose. Rodiklis taip pat atskleidžia, kaip Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams, mokytojams ir mokyklų vadovams sudaromos sąlygos naudotis informacinėmis technologijomis.

Švietimo ekspertai dabartinę švietimo būklę neretai apibūdina kaip perėjimą iš industrinei visuomenei būdingo mokymo, grindžiamo tiesioginio žinių perteikimo metodais, prie informacinei ir žinių visuomenei tinkamesnio mokymo ir mokymosi, paremto kryptingu gebėjimų ir kompetencijų formavimu, konstruktyviais žinių įgijimo metodais. Jei bendrojo lavinimo mokyklos kompiuteriai prijungti prie interneto, mokiniams ir mokytojams atsiveria daug didesnės galimybės pamokose naudoti internete esančią medžiagą, greitai susirasti būtiną informaciją, kurios nėra mokyklos bibliotekoje, taupyti mokyklos steigėjo lėšas ir laiką bendraujant su mokyklos partneriais ir kolegomis kitose Lietuvos mokyklose bei užsienyje, aktyviai dalyvauti rengiant tarptautinius projektus ir pan. Mokyklos vadovybei interneto teikiamos galimybės iš esmės pakeičia ir padidina įstaigos raštvedybos galimybes bei sumažina mokyklos valdymo išlaidas. Bendrojo lavinimo mokyklos prieiga prie interneto kokybiškai pakeičia mokyklos ir mokinių tėvų bendravimą ir bendradarbiavimą: mokyklos darbuotojams daug lengviau ir greičiau susisiekti su kompiuterius namie turinčiais mokinių tėvais, atsiranda galimybė įkurti mokinių tėvų pokalbių svetaines, jose tėvai gali pareikšti savo nuomonę, taip pat čia galima pateikti mokyklos bendruomenių nariams būtiną informaciją, mokinių tėvams daug lengviau ir paprasčiau sužinoti akademinis savo vaikų pasiekimus ir mokyklos lankomumą.

41 pav. Interneto ryšį turinčių bendrojo lavinimo mokyklų dalis savivaldybėse, kuriose ne visos mokyklos turi interneto ryšį (proc.)

Šaltinis: ITC

Praktiškai visos Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos turi interneto prieigą. 2007–2008 m. m. pradžioje interneto ryšio neturėjo 5 mokyklos-darželiai, 1 jaunimo, 12 pradinė ir 3 pagrindinės mokyklos, taip pat viena Vilniaus apskrities virštininko administracijos įsteigta pagrindinė mokykla. Dažniausiai tai – kaime įsikūrusios mokyklos. Visos šalies vidurinės mokyklos ir gimnazijos yra prisijungusios prie interneto. Interneto ryšį turi ir visos Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos. Vienintelė interneto prieigos neturėjusi Vilniaus apskrities virštininko administracijos įsteigta mokykla tokį ryšį įgijo jau pasibaigus statistinių duomenų pateikimo terminui. Taigi, keliolikos be interneto ryšio likusių bendrojo lavinimo mokyklų interneto prieigos darbai vyko ir 2007–2008 mokslo metais.

Šiuo metu, kai Lietuvoje iš esmės neliko bendrojo lavinimo mokyklų, neturinčių interneto ryšio, būtina daug daugiau dėmesio skirti bendrojo lavinimo mokyklų interneto ryšio kokybei.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. interneto ryšį turėjo 98 proc. bendrojo lavinimo mokyklų.

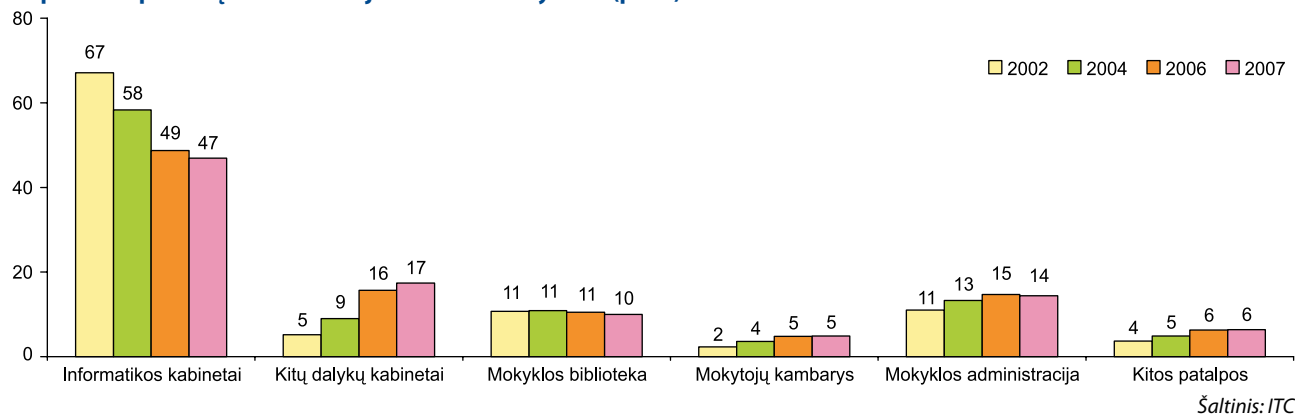
Mokyklos kompiuteriai pagal vietą mokykloje

Rodiklis parodo, kiek veiksmingai mokykloje panaudojami turimi kompiuteriai ir kaip plačiai kompiuteriai naudojami mokant įvairių mokomųjų dalykų. Anksčiau, kai bendrojo lavinimo mokyklos turėjo nedaug kompiuterių, juos visus buvo stengtasi koncentruoti kompiuterių klasėse ir (ar) informatikos kabinetuose. Šie kompiuteriai dažniausiai būdavo naudojami mokant mokinius ir mokytojus pirminių darbo kompiuteriu įgūdžių. Tik tada, kai mokykla į(si)gydavo kokią nors mokomąją kompiuterių programą, šie kompiuteriai būdavo naudojami konkrečiau mokomojo dalyko ugdymo turiniui perteikti. Šiuo metu

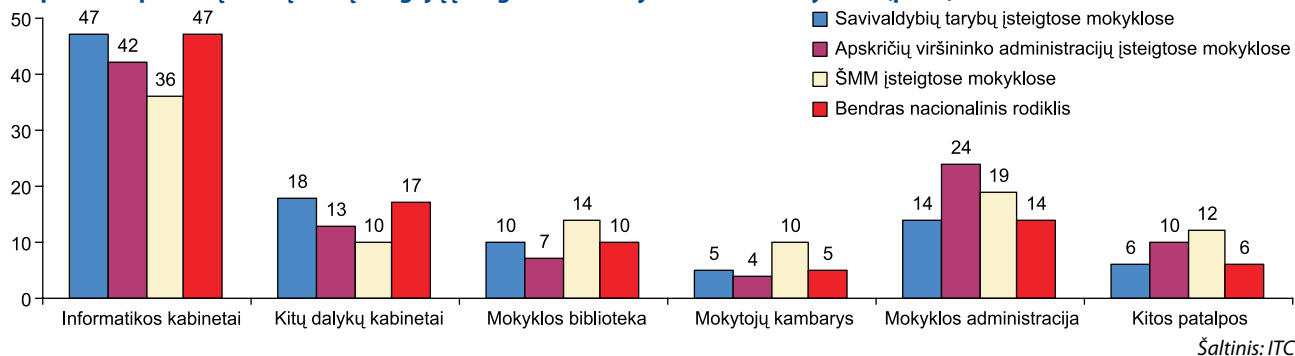

mokinių ir mokytojų kompiuterinis raštingumas yra labai pagerėjęs, mokyklos yra įvairiais būdais įgijusios daug daugiau kompiuterių. Todėl kompiuteris tapo sudedamąja ugdymo proceso ir mokyklos vadybinės veiklos dalimi. Vis daugiau kompiuterių iš specializuotų kompiuterių klasių ar informatikos kabinetų perkeliama į kitų dalykų kabinetus ir klases, bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekose steigiamos specialios interneto skaityklos, daugiau kompiuterių yra mokytojų kambariuose ir kitose mokytojams skirtose patalpose. Vertinant mokytojų kompetenciją, vis dažniau jų technologinis raštingumas siejamas su edukacine kompetencija, taigi kompiuterių skaičiaus mokytojų naudojamose patalpose didėjimas leidžia mokytojams plačiau taikyti šiuolaikinius mokymo metodus, ugdant informacinę mokytojų kultūrą skatinamas nuolatinis mokytojų mokymasis. Kompiuterius vis dažniau kasdienėje veikloje naudoja mokyklų administracija. Keičiasi ir pačių kompiuterių klasių panaudojimas. Šiuo metu daugiausia bendrojo lavinimo mokyklų kompiuterių turi būti naudojama tiesiogiai mokiniams ugdyti – kompiuterių klasėse ir informatikos bei kitų mokomųjų dalykų kabinetuose, mokyklų bibliotekose ir skaityklose.

42 pav. Kompiuterių vieta bendrojo lavinimo mokyklose (proc.)

43 pav. Kompiuterių vieta įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (proc.)

Analizuojant kompiuterių vietą mokykloje pagal metus matyti, kad vis daugiau kompiuterių buvo iš informatikos kabinetų perkeliama į kitų dalykų kabinetus, didėjo kompiuterių, kuriais naudojosi mokytojai ir mokyklų administracija, dalis. Vertinant kompiuterių vietą įvairių steigėjų įsteigtose mokyklose matyti, kad apskričių viršininko administracijų bei Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose didesnę mokyklos kompiuterių dalį naudoja mokyklų administracija.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. bendrojo lavinimo mokyklose informatikos kabinetuose buvo 47 proc. visų mokyklose esančių kompiuterių, kitų dalykų kabinetuose – 17 proc., mokyklų bibliotekose – 10 proc., mokytojų kambariuose – 5 proc., mokyklos administracijos patalpose – 14 proc., o kitose mokyklų patalpose – 6 proc.

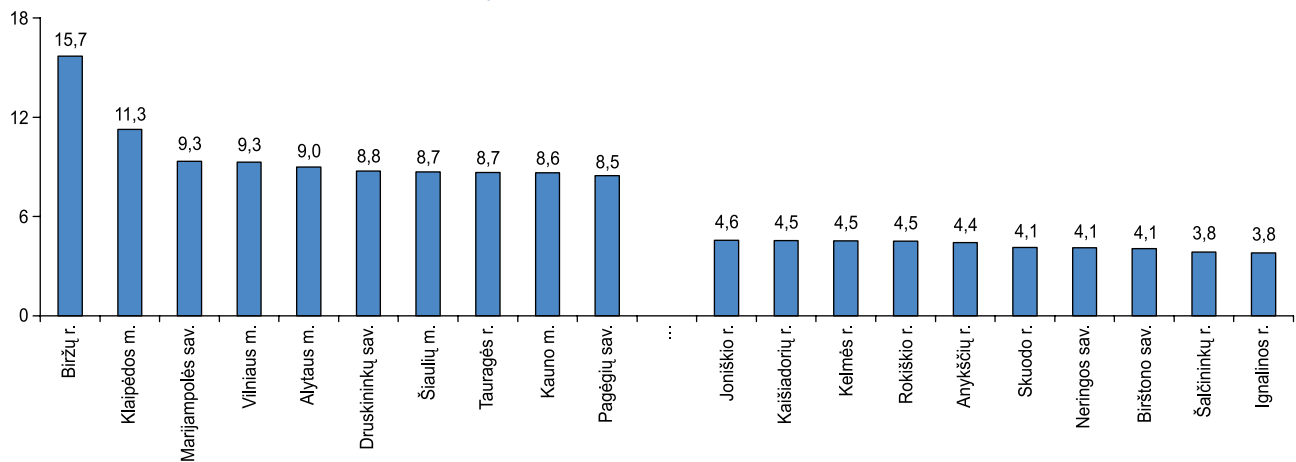
Vienam mokymui naudojamam kompiuteriui tekančių bendrojo lavinimo mokyklos mokinių skaičius

Rodiklis leidžia netiesiogiai įvertinti, ar informacinės ir komunikacinės technologijos pakankamai integruotos į bendrąjį lavinimą ir ar visi bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai turi lygias galimybes mokykloje įgyti šiuolaikinėje visuomenėje ypač svarbų kokybišką technologinį ir informacinį išprusimą. 2007 m. patvirtintoje Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį lavinimą ir profesinį mokymą 2008–2012 metų strategijoje daug dėmesio skiriama ne tik mokyklų aprūpinimui, bet ir ugdymo kokybės bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo mokyklose gerinimui panaudojant informacinių ir komunikacinių technologijų teikiamas galimybes.

Svarbus bendrajam lavinimui informacinių ir komunikacinių technologijų (toliau – IKT) diegimo lygių galimybių principas – kokybiškas technologinis ir informacinis išprusimas bei galimybės naudotis šiuolaikinėmis priemonėmis turi būti vienodai prieinamos įvairios socialinės ir ekonominės padėties šeimų, skirtingų mokyklų tipų, lyčių ir tautybių mokiniams. Tai ypač svarbu mokiniams, augantiems žemesnės ekonominės padėties šeimose, dažnai negalinčiose įsigyti kompiuterio ar mokėti už kokybišką interneto ryšį. Keičiantis mokymo ir mokymosi sąlygoms, Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose svarbu ugdyti

mokinių darbo su informacija, projekcinio darbo, visuomeninio gyvenimo elektroninėje aplinkoje įgūdžius, būtina pasiekti, kad kiekvienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui kompiuteris mokykloje būtų lengvai prieinamas. Kuo mažiau bendrojo lavinimo mokyklos mokinių tenka vienam mokymui naudojamam kompiuteriui, tuo geresnės mokyklos sąlygos užtikrinti lygias galimybes visiems mokiniams atskleisti save ir įgyti asmens ir visuomenės poreikius atitinkančią IKT kompetenciją.

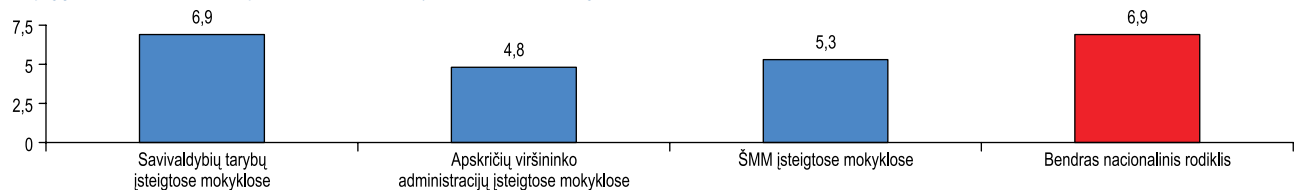
44 pav. Vienam mokymui naudojamam kompiuteriui tenkančių savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų mokinių skaičius (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (mokinių skaičius)

Šaltinis: ITC

Pagal vienam mokymui naudojamam kompiuteriui tenkančių bendrojo lavinimo mokyklų mokinių skaičių geriausia padėtis yra kaimiškiose savivaldybėse. Dabar visos bendrojo lavinimo mokyklos nuolat įsigyja kompiuterių, bet sunku užtikrinti, kad naujų kompiuterių būtų įsigyjama tiksliai proporcingai mokykloje besimokančių mokinių skaičiui. Daugiausia mokinių vienam mokymui naudojamam kompiuteriui tenka didžiųjų Lietuvos miestų bendrojo lavinimo mokyklose.

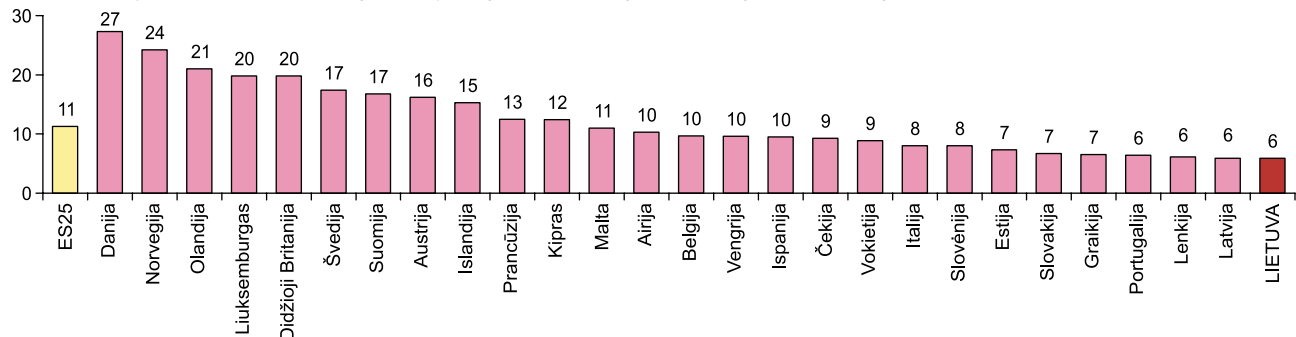
45 pav. Vienam mokymui naudojamam kompiuteriui tenkančių bendrojo lavinimo mokyklų mokinių skaičius įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (mokinių skaičius)

Šaltinis: ITC

Apskritis viršinininko administracijų ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose vienam mokymui naudojamam kompiuteriui tenkantis mokinių skaičius yra mažesnis nei savivaldybių tarybų įsteigtose mokyklose. Tai gali būti susiję su jau aptarta aplinkybe, kad apskričių viršinininko administracijų ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtos bendrojo lavinimo mokyklos iš tiesų yra mažesnės nei savivaldybių tarybų įsteigtos mokyklos, todėl jose lengviau užtikrinti mažesnį mokinių, tenkančių vienam mokymui naudojamam kompiuteriui, skaičių.

46 pav. Ugdymo procese mokinių naudojamų kompiuterių, tenkančių 100 mokinių, skaičius 2006 m.

Šaltinis: Tyrimas „IKT prieinamumo ir panaudojimo Europos mokyklose 2006 m. siekiniai“

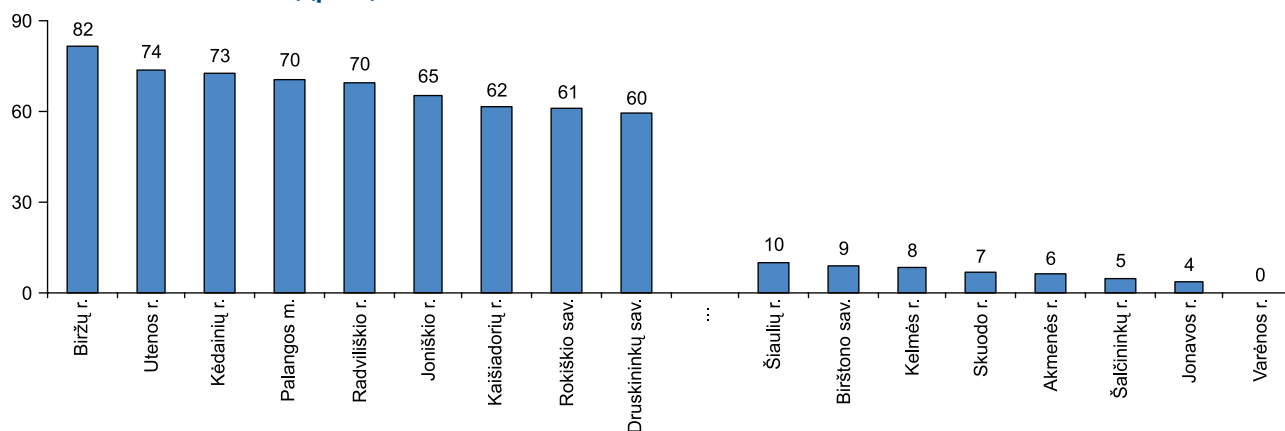
Analizuojant situaciją Europos Sąjungos valstybėse, matyti, kad Lietuva beveik dvigubai atsilieka nuo ES šalių vidurkio. Lyginant Lietuvos situaciją su Skandinavijos šalių padėtimi akivaizdu, kad Lietuvoje atsiliekama maždaug 3–4 kartus.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. vienam mokymui naudojamam kompiuteriui teko 6,9 bendrojo lavinimo mokyklos mokinio.

Naujų kompiuterių įsigijimo būdai bendrojo lavinimo mokyklose

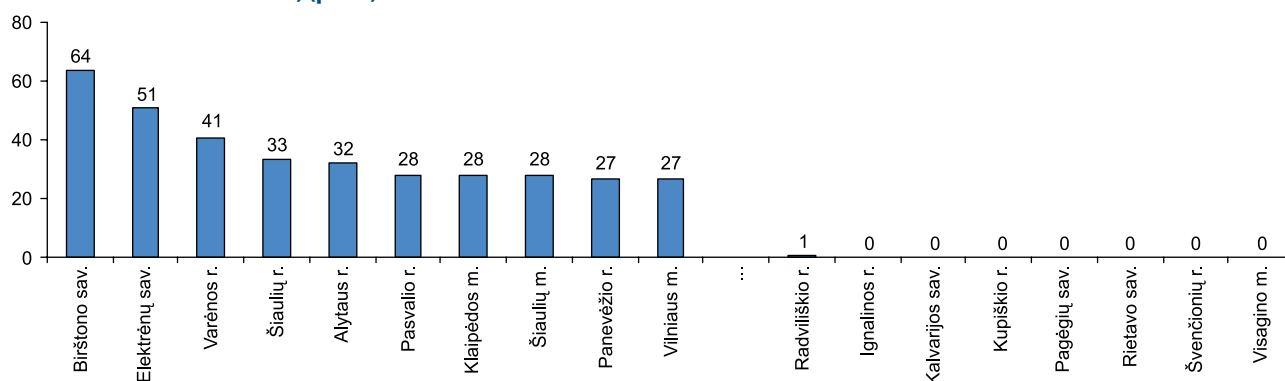
Rodiklis parodo, kaip mokyklų kompiuterizavimo procese dalyvauja mokyklų steigėjai (paprastai savivaldybės) ir kiek iniciatyvios pačios mokyklų bendruomenės, pritraukdamos lėšas tolesniam mokyklų kompiuterizavimui.

47 pav. Už steigėjo lėšas įsigytų kompiuterių dalis savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

48 pav. Už rėmėjų lėšas įsigytų kompiuterių dalis savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

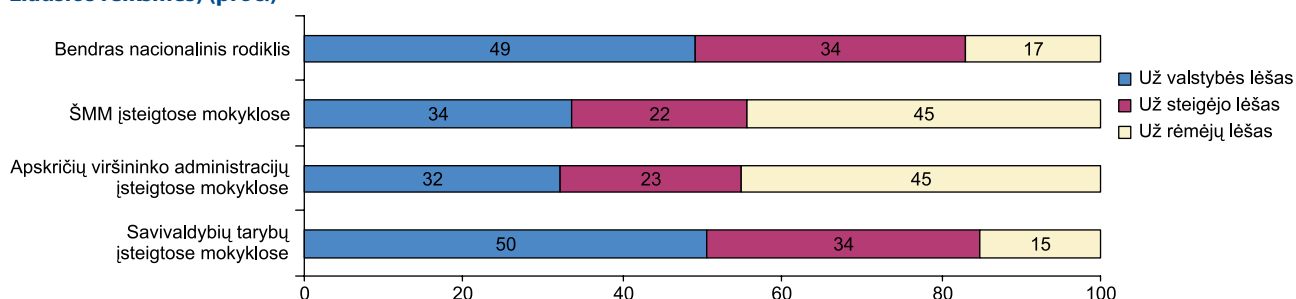

Šaltinis: ITC

Didžiausią dalį bendrojo lavinimo mokyklose naujai įsigytų kompiuterių steigėjai finansavo Biržų, Utenos, Kėdainių, Radviliškio rajonuose ir Palangos mieste, mažiausią – Jonavos, Šalčininkų, Akmenės, Skuodo, Kelmės rajonuose ir Birštono savivaldybėje. Varėnos rajone bendrojo lavinimo mokyklų steigėjai (t. y. pati savivaldybė) lėšų naujiems kompiuteriams įsigyti neskyrė.

Daugiausia rėmėjų lėšų naujiems kompiuteriams įsigyti panaudojo Birštono ir Elektrėnų savivaldybių bei Varėnos rajono bendrojo lavinimo mokyklos. Rėmėjų lėšų naujiems kompiuteriams įsigyti apskritai nenaudojo Ignalinos, Kupiškio ir Švenčionių rajonų, Kalvarijos, Pagėgių ir Rietavo savivaldybių bei Visagino miesto bendrojo lavinimo mokyklos.

49 pav. Lėšų kompiuteriams įsigyti šaltiniai įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

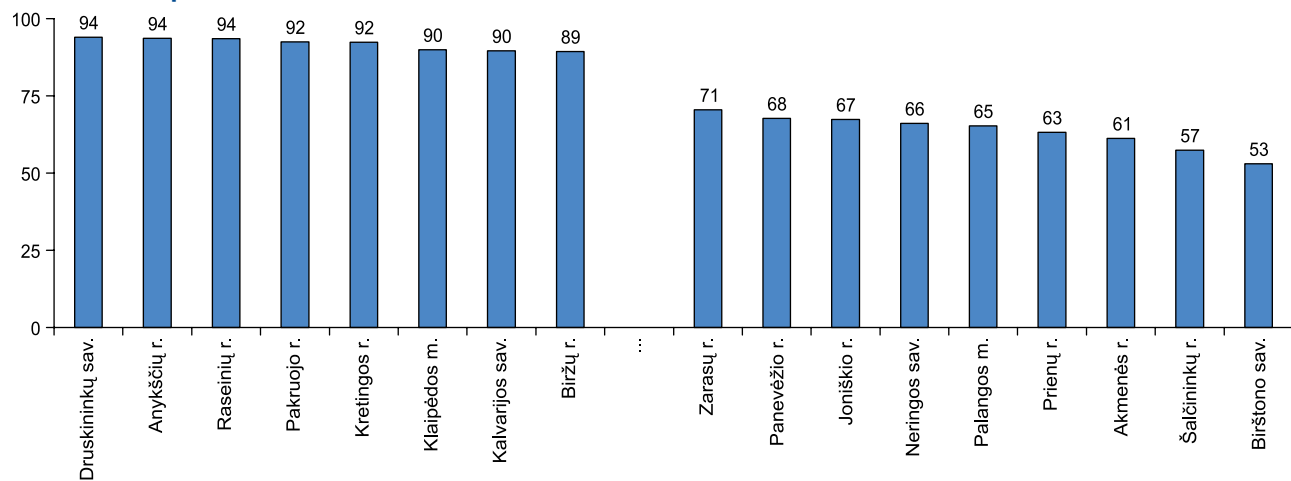
Didžiausia kompiuterių dalis už valstybės skirtas lėšas buvo įsigyta savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose, šios mokyklos naujiems kompiuteriams įsigyti dažniau naudojo ir steigėjo skirtas lėšas. Didžioji apskričių viršininko administracijų bei Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtų bendrojo lavinimo mokyklų įsigytų naujų kompiuterių dalis buvo apmokėta rėmėjų skirtomis lėšomis.

Lietuvoje 2006–2007 m. m. bendrojo lavinimo mokyklos 49 proc. visų naujai įsigytų kompiuterių įsigijo už valstybės lėšas, 34 proc. – už steigėjų lėšas, o 17 proc. – už rėmėjų lėšas.

Mokyklų kompiuterių, turinčių 300 MHz ir geresnį procesorių, dalis

Rodiklis parodo bendrojo lavinimo mokyklose tiesiogiai mokymui ir kitiems tikslams naudojamų kompiuterių kokybinį apibūdinimą, taip pat šių kompiuterių naudojimo ribas. Tvirtinimas, kad bendrojo lavinimo mokykla turi tam tikrą kompiuterių skaičių, iš esmės mažai ką pasako. Viena svarbiausių kompiuterio ypatybių yra jo procesoriaus dažnis. Turinčių 300 MHz ir greitesnį procesorių kompiuterių dalis parodo, kad mokyklos turimi kompiuteriai yra nauji. Naujoviško vidutinio 2008 metais pagaminto kompiuterio procesoriaus dažnis sąlygiškai (nes pasikeitė procesorių gamybos technologija) yra maždaug lygus 4 GHz (4000 MHz). Kompiuteryje, kurio procesorius lėtesnis nei 300 MHz, negalima naudoti *Windows 2000* ir naujesnių (*Windows XP, Windows Vista*) operacinių sistemų. Tokiuose kompiuteriuose tegalima naudoti tik *Windows 98* ir dar senesnes operacines sistemas. Taigi kompiuteriai, kurių procesoriaus dažnis lėtesnis nei 300 MHz, tinka tik patiems paprasčiausiems darbams atlikti, tačiau šiuolaikinėms mokymo programoms taikyti jie netinka. Tokius kompiuterius naudojant pamokose, mokinius iš esmės mažai ko galima išmokyti. Todėl kompiuterių, turėjusių 300 MHz ir geresnį procesorių, dalis parodo, kuri mokyklų kompiuterių dalis iš tiesų leidžia naudotis šiuolaikinėmis mokymo programomis, taikyti naujoviškas vadybos (pvz., mokyklos tvarkaraščio kūrimo), buhalterinės apskaitos ir kitokias kompiuterių programas.

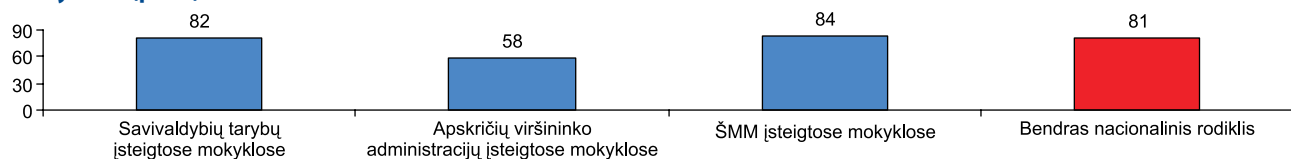
50 pav. Mokyklų kompiuterių, turinčių 300 MHz ir geresnį procesorių, dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

Naujausių kompiuterių dalis didžiausia Druskininkų ir Kalvarijos savivaldybių, Anykščių, Raseinių, Pakruojo, Kretingos ir Biržų rajonų bei Klaipėdos miestų bendrojo lavinimo mokyklose. Maždaug pusė Birštono savivaldybės ir Šalčininkų rajono bendrojo lavinimo mokyklų kompiuterių iš esmės netinka šiuolaikinei XXI a. pradžios bendrojo lavinimo mokyklai.

51 pav. Mokyklų kompiuterių, turinčių 300 MHz ir geresnį procesorių, dalis įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (proc.)

Šaltinis: ITC

Pagal jau aptartą bendrojo lavinimo mokyklose naudojamų kompiuterių naujumo apibūdinimą padėtis savivaldybių tarybų ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose iš esmės nesiskiria. Apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose padėtis blogesnė – tik trys penktadaliai naudojamų kompiuterių tinkami naudoti šiuolaikines kompiuterių programas. Ypač bloga padėtis Alytaus, Klaipėdos ir Marijampolės apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose.

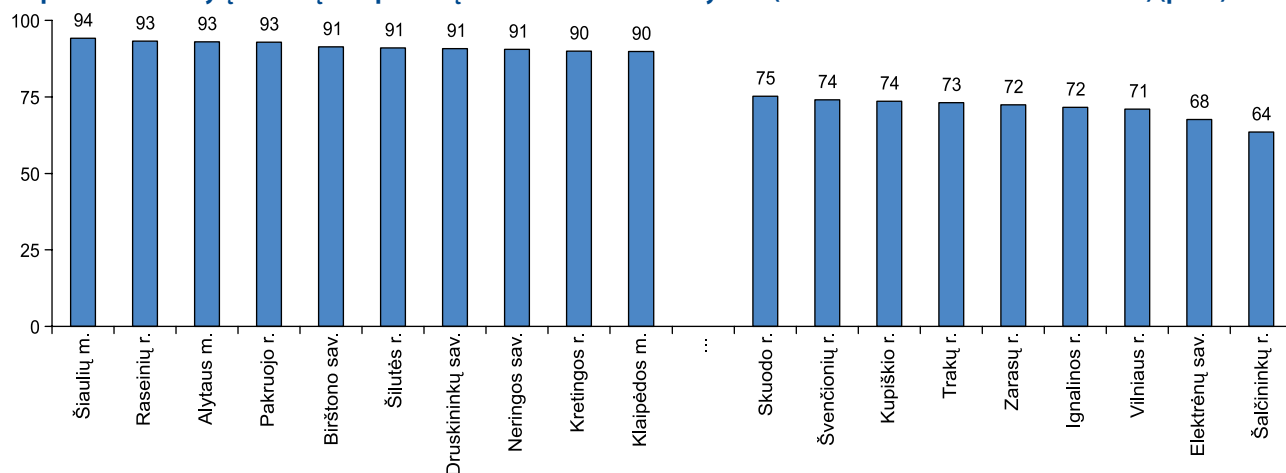
Lietuvoje 2007–2008 m. m. 81 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklose veikusių kompiuterių turėjo 300 MHz ir geresnį procesorių.

Interneto ryšį turinčių bendrojo lavinimo mokyklų kompiuterių dalis

Rodiklis atskleidžia bendrojo lavinimo mokyklose tiesiogiai mokymui ir kitiems tikslams naudojamų kompiuterių panaudojimo ribas. Tai, kad bendrojo lavinimo mokykla turi interneto ryšį yra svarbus, bet nepakankamas informacinių bei komunikacinių technologijų naudojimo mokykloje apibūdinimas. Labai svarbu žinoti, kuri mokyklos kompiuterių dalis turi interneto ryšį. Šis rodiklis leidžia įvertinti, kiek plačiai modernios informacinės komunikacinės technologijos naudojamos bendrojo lavinimo mokykloje mokant ir mokantis, sprendžiant mokyklos vadybos ir kitas problemas. Jeigu interneto ryšį turi tik maža bendrojo lavinimo mokykloje veikiančių kompiuterių dalis, sunku tvirtinti, kad tokia mokykla naudojami visomis interneto teikiamomis galimybėmis. Kita vertus, nelabai prasminga prie interneto jungti kompiuterius, jei jų procesoriaus

dažnis lėtesnis nei 300 MHz, nes tokie kompiuteriai dėl operacinės jų sistemos vis tiek neleis plačiai pasinaudoti šiuolaikinio interneto teikiamaomis galimybėmis.

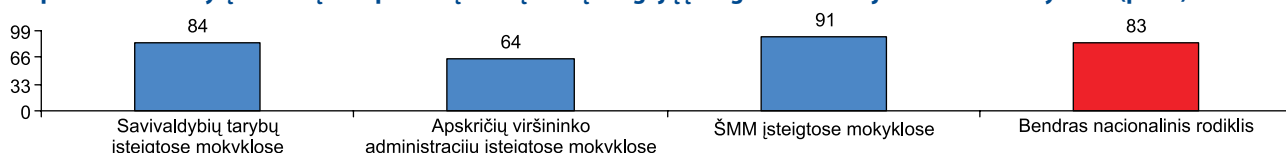
52 pav. Interneto ryšį turinčių kompiuterių dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

Šaltinis: ITC

Tiesiogiai mokymui ir kitiems tikslams interneto galimybėmis plačiausiai naudojamos Šiaulių, Alytaus ir Klaipėdos miestų, Raseinių, Pakruojo, Šilutės ir Kretingos rajonų bei Birštono, Druskininkų ir Neringos savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklose. Mažiausia interneto ryšį turinčių kompiuterių dalis – Šalčininkų rajone ir Elektrėnų savivaldybėje.

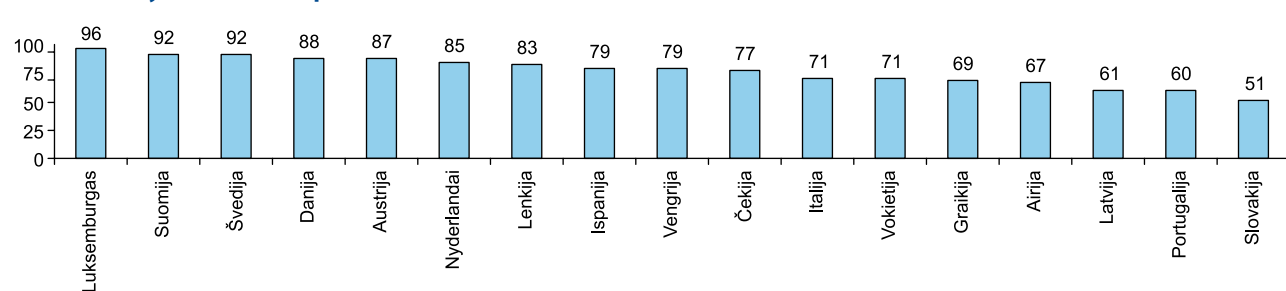
53 pav. Interneto ryšį turinčių kompiuterių dalis įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (proc.)

Šaltinis: ITC

Pagal interneto ryšį turinčių bendrojo lavinimo mokyklų kompiuterių dalį padėtis savivaldybių tarybų ir Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose mokyklose iš esmės nesiskiria. Apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose tik maždaug trys penktadaliai naudojamų kompiuterių turi interneto ryšį.

54 pav. Interneto ryšį turinčių kompiuterių dalis bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose mokėsi 15 metų mokiniai kai kuriose ES valstybėse 2003 m. (proc.)

Šaltinis: Eurydice

Lyginant su padėtimi kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse, Lietuva 2007 metų pabaigoje pasiekė 2003 m. Ispanijos arba Nyderlandų būklę. Tai vaizdžiai parodo Lietuvos atsilikimą. Jį įveikti galima pirmiausia keičiant bendrojo lavinimo mokyklose esančius senus kompiuterius šiuolaikiniais ir įrengiant interneto prieigą.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. interneto ryšį turėjo 83 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklose veikusių kompiuterių.

Intraneto ryšį turinčių ir sujungtų į vidinį mokyklos tinklą kompiuterių dalis

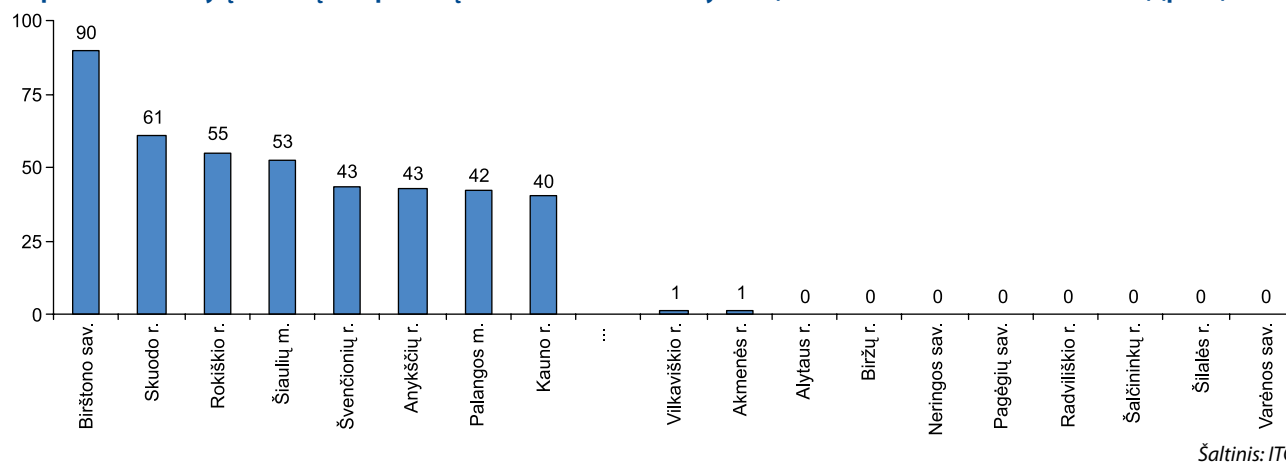
Rodikliai netiesiogiai parodo, kaip plačiai savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų bendruomenės kasdienėje veikloje taiko šiuolaikines informacines ir komunikacines technologijas, atskleidžia savivaldybių mokyklų infrastruktūrinį pajėgumą, parodo bendrojo lavinimo mokyklų bendruomenių galimybes naudotis toje mokykloje sukauptais kompiuteriniais mokymo(si) ištekliais.

Intranetas ir mokyklos tinklas iš esmės yra kompiuterių sujungimas į bendrą vidinį ir prieinamą tik mokyklos bendruomenės nariams tinklą. Toks kompiuterių tinklas leidžia elektroninėmis priemonėmis veiksmingai valdyti vidinius mokyklos procesus,

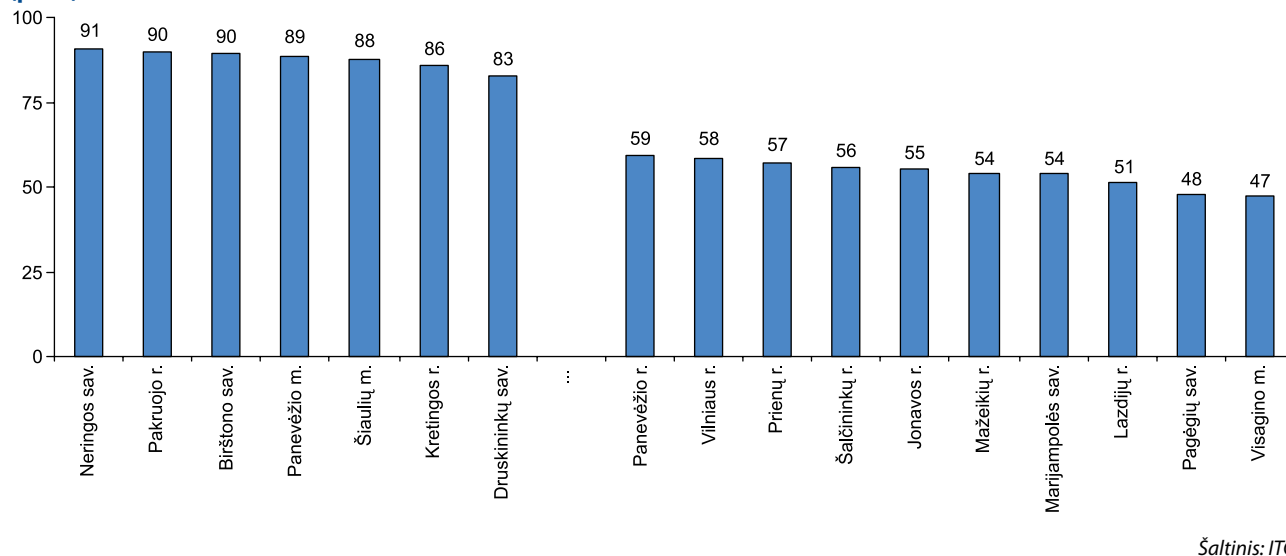
saugoti mokyklos bendruomenei svarbią ir mokyklos bendruomenės nariams lengvai prieinamą informaciją, kurti „mobilią“ darbo vietas. Bendrojo lavinimo mokykla, naudodamasi intranetu arba mokyklos tinklu, gali geriau planuoti mokyklos bendruomenės narių laiką, veiksmingai valdyti disponuojamus išteklius, sukurti kokybiškai naujas mokyklos bendruomenės narių bendravimo ir bendradarbiavimo tradicijas.

Intranetas ir mokyklos tinklas mažai kuo skiriasi vienas nuo kito: mokyklos tinkle kompiuteriai susieti vienas su kitu naudojant operacinę sistemą (pvz., *Windows*), o mokyklos intraneto sukūrimui jau reikalinga speciali, reikalaujanti papildomų lėšų, programinė įranga. Šiuo metu mokyklos intranetas teikia mokyklų bendruomenėms daugiau galimybių nei mokyklos tinklas, bet nuolat tobulėja ir kuriamos naujos įvairios operacinės kompiuterių sistemos. Paprastai bendrojo lavinimo mokyklose iš pradžių atsiranda pakankamas kompiuterių skaičius, paskui šie kompiuteriai pradeda jungti į mokyklos tinklą, o vėliau mokyklos tinklas transformuojamas į intranetą.

55 pav. Intraneto ryšį turinčių kompiuterių dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

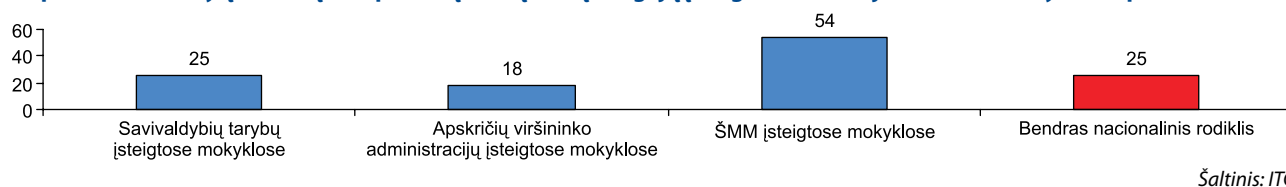

56 pav. Į vidinį mokyklos tinklą sujungtų kompiuterių dalis Lietuvos savivaldybėse (didžiausios ir mažiausios reikšmės) (proc.)

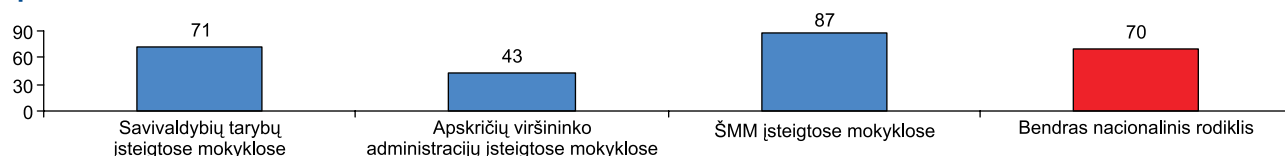

Lyginant intraneto ryšį turinčių ir į vidinį mokyklos tinklą sujungtų bendrojo lavinimo mokyklų kompiuterių dalį įvairiose šalies savivaldybėse matyti, kad galimi bent du savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų infrastruktūrinio pajėgumo plėtros scenarijai. Vienose savivaldybėse (Birštone, Palangoje, Panevėžio m., Rokiškio ir Skuodo rajonuose) pakankamai plečiamas tiek intranetas, tiek mokyklų kompiuterių tinklas ir stengiamasi maksimaliai panaudoti abiejų mokyklų kompiuterių sujungimo į tinklą būdų pranašumus. Kitose savivaldybėse (Akmenės, Alytaus, Biržų rajonuose, Alytaus mieste ir kt.) plečiamas tik mokyklos kompiuterių tinklas – o intranetinio tinklo tėra tik užuomazgos.

57 pav. Intraneto ryšį turinčių kompiuterių dalis įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (proc.)

58 pav. Į vidinį mokyklos tinklą sujungtų kompiuterių dalis įvairių steigėjų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose (proc.)

Šaltinis: ITC

Intraneto ir mokyklų tinklas labiausiai išplėtotas Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose, o sąlygiškai prastesnė padėtis – apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose. Pažymėtina, kad skirtingų apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose nevienodai plėtojamos tiek intraneto, tiek mokyklos kompiuterių sujungimo į tinklą galimybės. Dauguma apskričių viršininko administracijų įsteigtų mokyklų naudojami vidiniu mokyklos tinklu. Išsiskiria Tauragės apskrities bendrojo lavinimo mokyklos, kuriose plečiamas ir vidinis mokyklos kompiuterių tinklas, ir intraneto ryšys. Tačiau galima išskirti ir trečiąją grupę, pvz., Alytaus ir Panevėžio apskričių viršininko administracijų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose neskiriama ganėtinai dėmesio nei intraneto, nei mokyklos tinklo plėtrai.

Lietuvoje 2007–2008 m. m. 25 proc. visų bendrojo lavinimo mokyklose veikiančių kompiuterių buvo sujungti į intranetą, o 70 proc. – į mokyklos tinklą.